

‘నాట్యవిలాసము’

నవసీతంబునువోని హృదయము విన్నాణంబు, శృంగారభా
వవిధుల్, రాలగఱగించు గానమును జేవల్ జేరి యానంద రూ |
పవిశిష్టుండగు నీశునాత్మగని సంభావించి కన్పొప్పు నా
ట్యవిలాసంబిది; రూపమెత్తె యువతీవ్యాజంబునన్ గంటిరే |

చ॥ ర్ప॥ మూర్తి

1. ప్రాధికారము -	755-760
2. మద్రాసు - మెయిన్ లా -	761
3. మెయిన్ లా - లోక ప్రాకంస - శ్రీమతి తిరుమల పాపి నీతాయ గారి -	763-767
4. పసిబట్ట - భాష - మరాఠీ పంపకం రామారావు గారి -	769-772
5. తమిళం పాఠ్య - శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణ మూర్తి గారి -	773-776
6. వీరకాండ - వీరకాండ పాఠ్య పాఠ్య గారి -	777
7. విధి ర్హతము - శ్రీమతి 66 పాసు సుమతి గారి -	779-784
8. మనువచన - మనువచన - రాయలసామయ్య గారి -	785-789
9. ముఖ్య భాష - శ్రీమతి నర్మదా పతి రుక్మిణిమ్మ గారి -	789
10. ప్రాకార కేంద్ర విధుకావతము - ముఖ్యమంత్రి శ్రీమతి సంతోషమ్మ గారి -	791-795
11. ప్రాకారము - వివర - శ్రీమతి తమిళ సత్తా వీర లక్ష్మీమ్మ గారి -	796-799
12. దీప స్వర్ణ విగ్రహార్చన - శ్రీమతి సోమరాజు ఇంచుమల తదివి గారి -	801-802
13. పాఠ్యము - శ్రీమతి మహా పాను మూర్తిమ్మ గారి -	802
14. వీరకాండ -	803-812
15. వీరకాండ - ముఖ్యమంత్రి శ్రీమతి తమిళ సత్తా వీర లక్ష్మీమ్మ గారి -	813
16. ఉపాధికారి - ఉపాధికారి -	815-818
17. ముఖ్యమంత్రి -	819-821
18. తారతమ్యము - 'వృష్ణ పాఠము' -	821
19. ప్రాకారము -	823-825
20. ప్రాకారము -	826-828
21. మంగళ హారతి - శ్రీమతి తమిళ సత్తా వీర లక్ష్మీమ్మ గారి -	828-
22. వీరకాండ -	829
23. ప్రాకారము -	830-831
24. పంపాదకీయములు -	832-837

స్త్రీ ధనము

పురాతనసంఘములలో స్త్రీలకు ఏలాటి హక్కులుగాని, స్వాతంత్ర్యముగాని యున్నట్లు కనుపించదు. గ్రీస్ రోమ్, అంత కన్నను సాచీనములగు అస్సీరియన్, బాబిలోనియన్, దేశములలో స్త్రీలు పురుషుల సొత్తుగా పరిగణింపబడెడివారు. ఈ పరిస్థితికి కారణము ముఖ్యముగా, స్త్రీలు బలహీనులనియు, ఆర్థికజీవనమునందు నిరుపయోగులన్న భావమే. మానవసమానత్వ ఆదర్శము ప్రబలమై క్రమక్రమముగ అన్ని దేశములయందును స్త్రీలయెడల ఈ హైన్యభావము అంతరించి కొద్దిగనో, గొప్పగనో ఆస్తుల విషయమై స్త్రీలహక్కులు, నానాటగుర్తింపబడుచున్నవి.

హిందూ సంఘములో నేడకాలమున స్త్రీలకు చాలా స్వాతంత్ర్యమున్నట్లును,

దైవచింతనయందును, ఆధ్యాత్మికజీవనమునందును, స్త్రీలు పురుషులతో సమానముగ పాల్గొనుచున్నట్లును, గార్గి, మైత్రేయి, అనసూయ, మొదలుగాగలవాణిజీవితములవల్ల వ్యక్తమగుచున్నది. ఈవిషయము నాధారముగాజేసికొని పండితులుకొందరు హిందూ సంఘములో స్త్రీలకు పురుషులతోపాటు సమానమైన హక్కులున్నవని అభిప్రాయపడియున్నారు. కాని ఆ అభిప్రాయము పరికాదని మనుస్మృతిలోని ఈ క్రిందిశ్లోకము వల్ల వ్యక్తమగుచున్నది.

“భార్యభుతశ్చ, దాశశ్చ
క్రయవిపాదవాన్మృతాః |
యత్రే సమధికచ్ఛంతి
యస్యతే తస్యతద్దనమ్ ||

అనగా భార్య, పుత్ర, దాన, ఈ మువ్వరకు ఆస్తిలేదు. వారికి ప్రాప్తించిన ఆస్తి వారెవరివారో వారికి జెందును.

ఈసిద్ధాంతము, స్త్రీధనమునకుమాత్రము వర్తింపదని మనుస్మృతివల్లనే తెలియగలదు. కొంతధనము స్త్రీకి చెందవలయునని సంకల్పముతో పద్ధతులను సృష్టించేసి ఆచరణలో యుంచినవారు ప్రథములు హిందువులేయని తెలియుచున్నది. ఈవిషయమై సర్ హెన్రీ మెయిన్ Sir Henry Maine పురాతన హిందు నాగరికతా సాజన్యమును మిగుల స్తుతిచేసియున్నాడు.

స్త్రీధనమననేమి? ఇందలి యర్థము కొంత వరకు ఈశబ్దమునుండియే యూహింపవగును. కాని, స్త్రీకి పలువిధముల ఆస్తి ప్రాప్తము కావచ్చును. పుత్రుడులేక గతించిన భర్త తాలూకు సామ్యంతయు స్త్రీకి రావచ్చును. తనతండ్రితాలూకు ఆస్తి స్త్రీకి రావచ్చును. ఈ రెండుమార్గముల నలన సంక్రమించిన సాత్తు స్త్రీకి వారసత్వమూలమున చెందును. స్త్రీధన మట్టిదికాదు. అయ్యది స్త్రీకి స్వతః సిద్ధమగు హక్కునలన సంప్రాప్తమై, అవిచ్ఛిన్నమగు అనుభవముగల్గిన మూల్యము. మనుస్మృతిలో ఆరురకములుగా స్త్రీధనము స్త్రీలకేర్పడగలదని చెప్పబడియున్నది.

“అధ్యగ్న్యభ్యావాహనికం
దత్తంచ ప్రీత కర్మణి ।
భ్రాతృ మాతృ పితృ ప్రాప్తం
పద్విధం స్త్రీధనం స్మృతం ॥

వైవాహిక హోమములయెదుట ఇచ్చి నది, వైవాహికోత్సవ ప్రదక్షిణ సందర్భమున నిచ్చినది, బంధుమిత్రులు ప్రేమ పూర్వకముగ నిచ్చినది, సోదరుడు, తల్లి, తండ్రి, వీరివలన నివ్వబడినది స్త్రీధనమన బడును.

ఇందులో వివాహహోమమువద్ద స్త్రీకివ్వబడిన మూల్యమునకు ‘అధ్యగ్ని’ యనియు, పతిచే ఇవ్వబడినదానికి ‘భర్తృ దత్త’మనియు, ఉత్సవసందర్భమున ఇవ్వబడినదానికి ‘అభ్యావాహనిక’మనియు అత్త మామలవలన ఇవ్వబడినది ‘ప్రీతి దత్త’ మనియు ననుస్కరించు సందర్భమున ఇవ్వబడినదానికి ‘పాదపంధనిక’మనియు, స్మృతి వ్యాఖ్యాతయగు కాత్యాయనునివలన వర్గింపబడి ఇచ్చితికిని ఈ శబ్దములు ప్రయోగమందున్నవి.

స్మృతివ్యాఖ్యాత లందరును, మను స్మృతిలోని పై నుదహరింపబడిన ఆరు తెలుగులుగాక మరికొన్ని మార్గముల స్త్రీధన మేర్పడవచ్చునని నిర్ధారణ చేసియున్నారు. అవియేనవిన (1) ప్రథమభార్యను తప్పించి మరియొక భార్యను వర్గిహించునపుడు, ప్రథమభార్య కోప ముపశమించుటకు భర్త భార్యకు చేయు బహుమానము. దీనికి ‘అధినేదనిక’మని పేరు. (2) వివాహసం తరము భర్త బంధువులవల్లను, తన తల్లి దండ్రుల బంధువులవల్లను చేయబడిన బహుమానము. దీనికి ‘అన్వాధేయక’ మని పేరు (3) శుల్కము.

కొందరు స్త్రీధనమును స్థూలముగ “యాతక” మనియు, “అయాతక” మనియు రెండువిధములుగ విభజించియున్నారు. “యాతక” మనగా వివాహసందర్భమున భార్య భర్తల సమాగమ సమయమున నివ్వబడినది; తద్విరుద్ధమగున దంతయు “అయాతక” మనబడును.

మితాక్షరికారుడగు విజ్ఞానేశ్వరుడు ఈ తొమ్మిది మార్గములుగాక మరి ఏవిధముగా నైనను అనగా:—(1) తన తెలివితేటలవల్ల స్త్రీ స్వయముగ ఆర్జించు ధనము (2) వారసత్వమువల్ల సంక్రమించిన ఆస్తి (3) Adverse possession (అవిచ్ఛిన్న అనుభవము) యిత్యాది మార్గముల స్త్రీకిచేందెడి ఆస్తి అంతయు స్త్రీధనమగునని నిర్ణీత మొనర్చి యున్నాడు. కాసి ప్రీవికౌన్సిల్ వారు (Privy Council) మితాక్షరాభిప్రాయము సరికాదనియు, స్మృతులలో లేనియర్థమును విజ్ఞానేశ్వరుడు కల్పించెననియు స్త్రీధనము స్మృతులలో చెప్పిన కొన్నిరకములకు మాత్రమే అన్వయించుననియు, వారసత్వమున స్త్రీకి సంక్రమించు ఆస్తియందు స్త్రీకి పరిపూర్ణమైన హక్కులేదనియు తీర్పుచేసి యున్నాడు.

విజ్ఞానేశ్వరుని సిద్ధాంతము స్త్రీకి పురుషునితోబాటు పరిపూర్ణసమానత్వ మొనగుచున్నది. అట్టి సమానత్వము ప్రీవికౌన్సిల్ వారి తీర్పుచేతను, ఆతీర్పుపై ఆధారపడి ప్రస్తుత మమలులోనున్న చట్టములవలనను, చాలావరకు లోపించినది.

ఇకమీద క్లుప్తముగా స్మృతులు వ్యాఖ్యానములు, తీర్పులు, వీటిపై ఆధారపడి వ్యవహరింపబడుచున్న స్త్రీధనము యొక్క తెరగులును ఈదిగువ పేర్కొనబడును.

(1) హిందూ న్యాయశాస్త్రకారులలో అన్నిమతములవారును, ‘అభ్యగ్ని’ స్త్రీధనమని యొప్పుకొనుచున్నారు.

(2) స్త్రీ స్వంతముగ ఆర్జించు యాజ్ఞన విషయమై కొన్ని బేధములున్నవి. కన్యగా నున్నప్పుడు, వితంతువైనతరువాత స్త్రీ తన తెలివితేటలచేత సంపాదించినది స్త్రీధనమని అందరు వ్యాఖ్యాతలు నొప్పుకొనుచున్నారు. సంసారము చేయుచున్న స్త్రీ తన తెలివితేటలచే సంపాదించిన మూల్యము స్త్రీధనమగునని మితాక్షర సంప్రదాయము అవలంబించుచున్న మద్రాసు, బెనారస్, బొంబాయి రాష్ట్రములలో ఎంచబడుచున్నది. దాయభాగ సంప్రదాయమవలంబించు వంగరాష్ట్రమున ఇట్లుకాదు.

(3) ఇతరులవలన వీలు (Will) మూలకముగా గాని, దానము మూలకముగగాని, కన్యకుగాని, వితంతువునకుగాని ఇచ్చినపుడు అయ్యది స్త్రీధనమగునని యన్నితెగల హిందూన్యాయశాస్త్రకారులు నొప్పుకొని యున్నారు. కాని సంసారముచేయు స్త్రీ తన తెలివితేటలవల్ల నేదోవృత్తిచే సంపాదించిన ధనవిషయములోనున్న అట్టి స్త్రీకి వీలు మూలకముగగాని, దాన మూలకముగ

గాని, లభించిన సామ్యవిషయములోను మితాక్షరి సాంప్రదాయమునకును, దాయభాగ సాంప్రదాయమునకును ఒకగొప్ప భేదము గలదు. మితాక్షరిలో యట్టి మూల్యము స్త్రీ ధనమగును. దాయభాగములో యట్టి మూల్యము స్త్రీ ధనము కానేరదు.

(4) తన తల్లిదండ్రులవలనను, వారితాలూకు బంధువులవలనను స్త్రీకి సంక్రమించెడి ఆస్తి దాయభాగ సాంప్రదాయములో తప్ప తక్కిన యన్ని సాంప్రదాయములలో స్త్రీ ధనమని పరిగణింపబడుచున్నది.

(5) కన్యకు వారసత్వమున సిద్ధించు మూల్యము స్త్రీధనమని బొంబాయిరాష్ట్రమున మాత్రము పరిగణింపబడుచున్నది.

(6) పండ్లండు సంవత్సరములు అవిచ్ఛిన్న స్వాధీనమువలన (Adverse possession) స్త్రీకి సంక్రమించెడు ఆస్తి స్త్రీధనమగునని అన్ని సాంప్రదాయములవారు నొప్పుకొని యున్నారు.

(7) దాయాదులతోటి, ఉత్తరవారసులతోటి రాజీపడునపుడు స్త్రీకి లభ్యపడినది, భరణముక్రింద భార్యకుగాని వితంతువునకుగాని లభ్యపడిన ధనము, స్త్రీధనముతోటి కొన్న నూతన ఆస్తి, భరణదాయమునుండి స్త్రీ సంపాదించిన నూతన ఆస్తి స్త్రీధనమగునని అన్ని సాంప్రదాయ శాస్త్రకారులచేత నొప్పుకొనబడియున్నది.

స్త్రీధనము స్త్రీకి స్వతస్సిద్ధమగు హక్కుచే సంక్రమించిన మూల్యమని యిది వాదకే

నూదంపబడియున్నది. దీని విశేషములను క్లుప్తముగ యించుక పరికింతము. ఇందులో స్త్రీ జీవితమును మూడు ఆశ్రమములుగా విభజించి పరికింతము.

(a) కన్య (b) సుయంగలి (c) వితంతువు.

(a) కన్యకు స్త్రీ ధనముమీద పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్యములేదు. అనగా మైనరగుటచేత దాన విక్రయాది అన్యాక్రాంతములకు తన గార్డియన్ (Guardian) ద్వారా చేయవలసి యుండును.

(b) సుయంగలి తాలూకు 'యశాతక' స్త్రీ ధన విషయమై స్త్రీకి పరిపూర్ణమైన హక్కులున్నవి. ఆధనము నామె ఖర్చు చేయవచ్చును, విక్రయించవచ్చును, దానము చేయవచ్చును. నిరాఘాటానుభవమునకు భర్త ఏమాత్రము నడ్డుగానేరదు.

ఆపద సంభవించినపుడు భర్త ఆధనము నుపయోగపరచుకొనవచ్చును. కాని మరల స్త్రీధనము సామ్యంతయు భార్యకు చేర్పవలెను. 'అయశాతక' స్త్రీధనము విషయములో స్త్రీకి భర్తయనుమతిలేనిది అన్యాక్రాంతముచేయు నధికారములేదు. (c) స్త్రీ ధనము తన స్వేచ్ఛానుసారమనుభవించు హక్కు వితంతువునకు గలదు.

స్త్రీధనవారసులు.

(1) కన్య:—కన్యగానుండినపుడు స్త్రీ తన తల్లిదండ్రులయొద్దనే యుండును. గోత్రముకూడా తండ్రిగోత్రమే యగుటచేత కన్యతాలూకు ఆస్తి మొదట సోదరులకును,

అట్టి సోదరులు లేనిచో తల్లికిని, తప్పిన తండ్రికిని చెందును. వీరెవ్వరు లేకున్న తండ్రి తాలూకు సమీపకులకు చెందును.

(2) వివాహిత—సంసారముచేయుచున్న స్త్రీ చనిపోయినయెడల, ఆమె తాలూకు స్త్రీధనమెవరికి జెందును? వారసత్వము ఆ స్త్రీధన తత్వమునుబట్టి నిర్ణయింపనగును. విజ్ఞానేశ్వరుడు ఈ క్రిందివరుసను నిర్ణయించి యున్నాడు.

- (1) అవివాహిత అయిన కుమార్తె
- (2) వివాహితయై పేదరికముననున్న కుమార్తె
- (3) అట్లు కాని కుమార్తె
- (4) కుమార్తె కుమార్తె
- (5) కుమార్తె కుమారుడు
- (6) కుమారుడు
- (7) కుమారుని కుమారుడు
- (8) సవత్నియొక్క అవివాహితయగు కుమార్తె
- (9) భర్త
- (10) భర్తజ్ఞాతులు.

(2) “శుల్కము”ను గూర్చి ఒకమాట చెప్పవలయును. ఆర్యసాంప్రదాయరీత్యా వివాహములు ఎనిమిది రకములు. అందులో నిష్పక్షములునందున్నవి బ్రాహ్మ ఆసురములు. ఆసుర వివాహమునకు ముఖ్యవిశేషము కన్య తలిదండ్రులకు శుల్క మొసంగబడుట. అట్టి శుల్కము పుచ్చుకొనినందువలన వివాహము యొక్క సంస్కారబలిని చాలభాగము

లోపించుచునని మనవారి యభిప్రాయము. కనుక శుల్కము పొందినట్టి తల్లిదండ్రులకు కన్యాదానఫలము సిద్ధించదు. అవివాహము వివాహమేకాదు. కనుక ఆసురపద్ధతిని వివాహమైన స్త్రీతాలూకు స్త్రీధనము తల్లికి, సోదరులకు, తండ్రికి, వారి జ్ఞాతులకును చెందును.

‘అయాతక’ స్త్రీధనవారసత్వ విషయము లలో హిందూన్యాయశాస్త్రకారులొండొరులకు భేదాభిప్రాయములున్నవి. కాని మితాక్షర సాంప్రదాయప్రకారము ‘యాతక’ స్త్రీధనమునకు పై నుదహరింపబడిన వారను తెప్పరిచి ‘అయాతక’ స్త్రీధనమునకుకూడా వారేయని తెలియనగును; కాని పైయభిప్రాయము న్యాయశాస్త్రకారులు పలువుర చేతను, న్యాయాధికారుల తీర్పులవలనను చాలావరకు ఖండింపబడి మారిపోయినది. ప్రస్తుత మహిళునందున్న న్యాయ శాస్త్ర ప్రకారము ‘అయాతక’ స్త్రీధనమునకు ఈ క్రింద నుదహరింపబడినవారు వరుసగ వారసులయ్యెదరు.

- (1) (a) అవివాహితయగు కుమార్తె
(వరనిర్ణయముకాని కుమార్తె)
 - (b) వరనిర్ణీతయై వివాహముకాని కుమార్తె
 - (2) కుమారుడు
- అవివాహితయైన కుమార్తెయు కుమారుడును సమభాగములుగ ఈ స్త్రీధనమును తీసికొనియెదరు.

- (8) వివాహితయైన కుమార్తెలు
- (4) కుమార్తెయొక్క కుమారుడు
- (5) కుమారునియొక్క కుమారుడు
- (6) సవతి కుమారుడు
- (7) సవతికుమారుని కుమారులు
- (8) స వ తి కు మారుని కు మారుని కుమారుడు

(9) సం తా న ము లే క వితంతువైన కుమార్తె

హిందూ న్యాయశాస్త్రము బహుశ మైనదియు అనేక శతాబ్దముల చరిత్ర కలిగినది కాబట్టి అనేక మార్పులను చెందియున్నది. స్మృతులు, స్మృతులపై వ్యాఖ్యానములు, వాటి కనుగుణ్యమైన న్యాయాధికారుల తీర్పులపై హిందూ న్యాయ శాస్త్ర మాధారపడియున్నది. ప్రభుత్వమువారు దేశీయులు కాకపోవుటచేత స్మృతిప్రోక్షమగు న్యాయమును పాలించుటయందే తృప్తిచెంది యున్నారు. పెద్దలనాటి సాంప్రదాయముల ననుసరించి సంఘమునకు న్యాయమును పాలింపవలయునను సిద్ధాంతమును సమంజ సముకాదని చెప్పుటకు వీలులేదు. కాని

మానవసంఘము పరివర్తనకు లోనైనది. నూతనాదర్శములు, నూతన చైతన్యము ప్రజలలో సిఫుడు వ్యక్తమగుచున్నవి. ఈ వికాసమునకు స్మృతులు ఎంత పూజనీయములయ్యె జవాబు చెప్పనేరవు. నూతన సమస్యలకు నూతన సమాధానములు కావలెను. ఈ విధముగా చట్టములను మార్చుట మన హిందూసాంప్రదాయముల కెన్నటికిని విరుద్ధముకాదు. నూతన సమస్యల కనుగుణ్యముగ సంఘమును దిద్దుబాటుచేసికొనుటయందు హిందువులకు ప్రాధానముమెండు. అట్టితరి అవసరమైనచో స్మృతులుకూడా సృష్టిచేయు దేవచ్ఛక్తి మరణాతికుండనది. ప్రస్తుతము కూడా అట్టి నూతన స్మృతినయమని మా సమ్మతము. ఇప్పుడు పై చర్చించిన స్త్రీధన విషయములో నూతనముగా స్త్రీలు కోరవలసినదేమియులేదు. చట్టములవల్లగాని, ప్రీవికాన్సిల్ తీర్పులవల్లగాని, స్మృతివ్యాఖ్యాతలలో అగ్రగణ్యుడు విజ్ఞానేశ్వరుని సూచనలు అమలులోనుంచిన స్త్రీలకు పురుషులతో బాటు ఆర్థికసమానత్వమును చేకూరును; స్త్రీలను గౌరవింపరన్న కళంకము మనజాతికి లోలగును.

“స్వదేశీప్రచారము గావలెనన్న స్త్రీలే మార్గదర్శకులుగ నుండగలరు.”

బాబు రాజేంద్రప్రసాద్.

మల్లెలూ — మొల్లెలూ

కం॥ మొల్లమకవయితి యిదే ।
మల్లెలు మొల్లెలును దెనుఁగు మానినులకు నై
సల్లలిత జానకీపద
పల్లవములఁ జేర్చి కూర్చి బహుమానముగా ॥

సీ త

కం॥ పతి దైవముగా నెప్పుడు
మతిఁ దలఁచుచు నుండునట్టి మగువలఁజెరుపన్
బ్రతినగలయట్టి నీతోఁ ।
బ్రతినచనము లాడుకంటె బాపముకలదే ॥

కం॥ పరదారాపేక్షకులగు
పురుషుల కాయువు నశించుఁ బుణ్యము సెడు న
త్పరుషులు నూపింపఁగఁదుది ।
సరకంబునఁ బడుదురనెడి న్యాయము వినివే ॥

కం॥ తన సాహసంబు తానే
కొనియాడునతండు హీనగుణుడని వినుచున్ ।
నిను నీవ సొగడుకొంటివి
వినఁగూడను నీదు నీతివిరహితభాషల్ ॥

మం తోడ తి

కం॥ మగటిమిగలిగిన పురుషులు
మగతనములు విడచినపున మగువలు సగరా ।
తగదనక నేడు మరుగున
విగతప్రీతుండవగుచు వ్రేల్పొందగునే ॥

కం॥ రామునిదూతలు నన్నుం
బాములఁ బెట్టంగఁ జూడఁబండువె నీకున్ ।
నా మానముఁ గాపాడని
నీ మానుష మేటికిపుడు నిర్జరవై రీ ॥

హామోద్రాక్స్ మాల్

జీవనమును మజిలీత అనుభవహోగ్యముగ జేయును.

జీర్ణకర్తరి, బలభుక్తిని వృద్ధిచేయు ఔషధములలో
సెల్ల హామోద్రాక్స్ మాల్ సర్వోత్కృష్టమైనది. దాని
వలన ఆకలివృద్ధియౌను. జీర్ణించి వరిగిపోవుచున్న కార్యకు,
వరములకు, మారిన జీవము మారినకర్త కలుగును.

దేహమునకు రక్తమును చేర్చు హామోగ్లోబిను,
చక్కని బ్రాహ్మపర్వతము, బలవర్ధకాహారపదార్థముల
సారము, అనేక మగుగుములతో కూడినట్టియు, భారతీ
యుల ఆరోగ్యలక్షణములకు సరిపడునట్టియు ఇతర
పదార్థములన్నియు చేర్చి యిది తయారుచేయబడినది. ఇది
నీకు జగ్గులు తీసికొని వున్నవి నీరవాలి. విచక్షిణుండు
అనేకమును మించి దేశమంతట నది మిగుల ప్రీతిపాత్రమై
చలామణి యగుచున్నది.

ఒక్కసారి దేహమును స్పృశించు. హామోద్రాక్స్
మాల్ నీ జీర్ణకర్తరి, ఆకలిని, బలమును యిట్లు వృద్ధి
చేయునో నీవు తెలుసుకొనగలవు.

ఇది
అలెంబిక్
సరకు

అలెంబిక్ కెమికల్స్

బొంబాయి

బరోడా

మదరాసు.

శ్రీ మొల్లరామాయణ ప్రశంస

శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు

శ్రీరామచంద్రుని దివ్యగాథల కావ్యరూపమున విరచించి ఐహికాముష్మిక సుఖంబులు బులంబిన మహానుభావులగు శ్రీ మద్వాల్మీకి మహామునియు తదుపరి తేటతెలుగున భాస్కర రంగనాథులును గోపీనాథులును పిమ్మట 'ఆంధ్రవాల్మీకి' యను బిరుదంబుగాంచిన శ్రీవావిలికొలని సుబ్బారాయ మహాకవియు మున్నగు కవిశ్రేష్ఠులు పూర్ణావతారండ్లగు శ్రీరామచంద్రుని చరిత్రము మహాకావ్య రూపమున విరచించి తామే తరించుటగాక లోకమున కంతయు అక్షయబోక సాంప్రద్యము కరతలామలకంబై సుగమంబగునట్లొనర్చిరి. సంస్కృతమున భట్టమురారి భవభూతి మహాకవి కాళిదాసు భోజభూపతి మున్నగు మహాకవిపుంగవులును శ్రీరామ చరితల పెక్కు కావ్యనాటకరూపముల వెలయించి కీర్తికాయులైరి. ఆమహాత్ముల మృదుసుధురగా నామృతరసాస్వాది నానుభవ విశేషముననే యీ యాముగమునందును యీ భరతదేశమున యీ పుణ్యభూమియందును ఎవ్వరిలనినను శ్రీరామచంద్రుని దివ్యగాథలే వీనులవిందులై వివవచ్చుచున్నవి. యేయింట జూచినను శ్రీరామచంద్రులను ముద్దుపేరుతో బాలురు పిలువబడుచున్నారు. ఏధన్యుల పుణ్యమందిరముల కేగినను శ్రీమద్రామాయణముసారామ

ణమై వారిని పావన మొనర్చుచున్నది. యే గ్రామమందును రామమందిరములే! ఎటజూడ బోవ రామభజనలే!! సంసారసాగరమీదుచు నూపిరాడని సమయమున కర్తవ్యతామూఢ యగు నే గృహిణిగాని విసుగుజెంది రామ రామ యని రెండుసారులు స్మరించుటచే తరగోపాయ మగవడును. పేదరాలగునిల్లాలు పిల్లలు తినుబండమాలకై యల్లరిబెట్టినపుడు రామరామ యేమియులేదు నాయనా నేనేమి నేమగలనని బాలిజెంది రామస్మరణ మొనర్చును. ఆ రెండు రామనామములతో పిల్లలు తృప్తిపొంది మరలి పోవుదురు. అపిలుపుతో రాముడేమైనవచ్చి వారికి వంచదారలు బెట్టునా? ఏమో రామనామమున మాత్ర మంతరికన్న నెక్కుడగు మాధుర్యమున్నది. సంసారసాగరమును తరింపజేయు నావవంటి రామాయణశ్రవణమున వంటి మహత్తు గలదు గావుననే కవిశ్రేష్ఠులు కవితారూపము నను కాంతలు గానకళలందును నైషికు లనుష్ఠానవిధులందును శ్రీరామనామస్మరణ మొనర్చి ధన్యులగుచున్నారు. ఇంకను అధునికాంధ్రకవు లెందరో తామోపినకొలది రామకథలవాసి వెలయించిరి. కాని శ్రీమలలో మున్నెవ్వరును కవిత్రవాయ నేర్చియుండ లేదు. అట్టికాలమున అన్యమర్లభమగుభక్తి భావోద్బిక్తహృదయయై శ్రీరామకథామృత

రసానందసాగరమున దేలియాడుచు మృదు
మధురమనోహర పద్య గద్య శైలిని
శ్రీరామాయణకథను తెలుంగున కబ్బము
వ్రాసి శ్రీరామభద్రుని కరుణాకటాక్షము
నకు పాత్రయైన ధన్యచరిత శ్రీమొల్లమాంబ
యొక్కరితయే! ఈమెకవితార్థురి యనర్గళమై
మనోహర గంభీరభావ విలసితమై ధీరో
దాత్తుండగు శ్రీరామచంద్రవ్రథుని దివ్యగాధ
లను వర్ణించుచిరి బంగారమునకు వెలిగార
మద్దివట్లు గ్రంథాదితిని వ్యక్తికరించుచున్నది.
ఈమె భావము లలిగంభీరములయ్యును
సుగమములు; శయ్య లలితమైయును శబ్ద
శ్లేషలు వ్యంగ్యములు ప్రాథవపదభూయిష్ట
ములై పండితులనయితము తల లూపింపజాలి
యున్నది. తేటతెలుంగున కవిత వ్రాయుట
యం దీమెకీమెయే సాటి. ప్రాసంగికముగా
గ్రంథాదియం దీకవయ్యుత్రి,

కం॥ మును సంస్కృతముం చేటగ
తెనించెడివోట శేమి తెలియకయుండక
దశవిద్య మెరయుగమ్మర
ఘనమగు సంస్కృతము తెప్పగా రుచియగునే॥

అని యున్నది. మరియు నీకవయ్యుత్రి తన
కావ్యామృతప్రవాహమున గూఢభావము
లుంచిన రసభంగమగునని వానిని బొత్తుగా
నిరసించినది.

గీ॥ తేనెసాక జోరు తియ్యనయగురీతి
తోడ వర్ణమెల్ల జోపకుండ
గూఢశబ్దమలమ గూర్చిన కావ్యమ్ము
మూగి చెవిటివారి ముచ్చటగును॥

అట్లసంబధముగా నుండునని చాటిచెప్పినది.

తనకుంగల శబ్దాలంకారచణత్వమంతయు
బాలకాండమున ప్రతిపద్యమునందును గుప్పించి
విడచినది. అందొకటి—

సీ॥ ప్రకటానురాగ సంపన్నులైదురుగాని
రమణీయ దుక్క కారమణుగాని
తలకించిమాడ సద్విజాలైదురేకాని
తలపంగ పక్షిబాతములుగాని
శుభపవిత్రోజ్వల మూత్రధారులుగాని
టక్కిరిచోస్య నాటమణుగాని
ఉభయసంభాది విభ్యుక్తర్యులుగాని
చర్చించగా నికాచులుగాని
బాదలుగాని యగ్నిరూపములుగాని
పండితులుగాని విప్లవగిదిగాని
ధీవరులుగాని జాతినిందితులుగాని
తరమపావను లాపురి ధరణిమరులు॥

ఈపద్యముల నామె శబ్దగ్రహణ సామర్థ్య
సంపద సామ్రాజ్యగించుచున్నది. మరియు
కవి స్త్రీయగుటచే చూలాండగు కానల్యా
దుల నతిమనోహరముగ స్వాభావికముగా
వర్ణించినది.

సీ॥ ధవళాక్షులమమాట తిథ్యంబుగావించ
చెనుచెక్కికమ్ములు తేటలయ్యె
నీలకుంఠలలని నెగడినయామాట
నిలువంగ నెరులపై నలుపు మాచె
గురుశుచలమమాట ఘరివిసంభావించ
జోరపై కుచముల నీరుచట్టె
మంజుభాషిణులమమాట దప్పుకయుండ
మెలలెలపలుకులు మృదువులయ్యె
కామిమలటంట నిక్కమీకాంతలండు
మీరి మేలైనరుదులపై జోరికయ్యె
సవతివో రస దమలోన సారెనా రె
జోరికింతలు చెట్టి చిట్టుములులుటై॥

తెలు పెక్కి కన్నులు తేటలగుటయు నెలుల
ఛాలు గురుత గాయటయు ఒడలు నీరు
వట్టుటయు భాషణ లత్యంతమృదువులగు
టయు మున్నగు గద్దెలీటక్షణము లనుభూత
పూర్వకములుగా వ్రాసి నది. మఱియు
అసహ్యములగు చిట్టుములకు అట్టిదని నవతి
పోరు నుపమించిచూపినది. ఇట్టి స్వాభావిక
వర్ణన లీమె గ్రంథమున నెన్నేనిగలవు. కథా
సరళియం దెచ్చట నేయేభాగము లుండదగి
నవో వానినే సేకరించుకొని తనకవితార్పిని
నిరాటంకముగ ద్రుతగతిని ప్రవహింపజేసిన
దీమె. రాముడు వనవాసారంభమున గుహుని
పల్లియకేగినప్పుడు గంగాతరణ సమయమున
గుహుడు తన మనస్సున నిట్లుదలంచెనట.

చ|| మడిగొని రాయపాదములు

సోకినభూతివహించి రాయయే

ర్నద నొకకాంతయయ్యెనట!

పన్నుగ నీలనిపాదరేణు ని

య్యెద కడికోడపాక నిది

యేమగునోయని సంకయాత్ముడై

కడిగ గుహుండు రామపద

కంజయుగంబు భయంబు పెంపునకా||

ఏమి యీభావవిలపనము!! రామ పాద
రజస్సంగమున రాయయే కమణియయ్యెనట!
ఇప్పుడీతనిపాదము సోకినంతనే దారునిర్మిత
మగు నీ నావ మరియేమగునోయను సందియ
ముచే నానీతేనుని పాదములంగడిగెనని సందే
హాలంకారమున నొక్కముద్దుపద్యమున వర్ణిం
చినది. ఇందు గుహుని నిర్మలభక్తియు ఆట
వికముగ్ధత్వమును రామపాదరజోమహత్త్వ

మును విపులముగా వివరించినది—మఱియొక
చోట వారి సుగ్రీవులు పోరునల్పు నెక,

ఉ|| సాలముపొంత నిర్మి రఘు

పల్లము దమ్మరితోడి కల్పి

త్మాలముగాక విరచివిది

దృష్టియు ముష్టియుగూర్చి గోత్రభృ

త్మాలము వైభవతపాతి

గూలుచెదంబున గూలనేనె న

వ్యాల్చినతాపకాలి మృద

వందనశీలి మరాలి మెచ్చునకా||

అమ్మరివోసి, ఆకర్ణారంభముగాధనస్సెక్కిడి
దృష్టియు ముష్టియు గూర్చి కోడండ్లక
రుండును వాలినభావిభానోత్సుకుండునునగు
శ్రీరామచంద్రప్రభుండు సాలము పొంత
పొంది నిర్మియున్నతరి ప్రత్యక్షముగ తా
నచ్చటనేయుండి చూచినట్లు చిత్రించినది.
పండితమహాశయులకు హృద్యములగు నీమె
పద్యములే క్రీడాలోలురగు చిన్నిబాలులకు
పైత మవగతములై పఠించుతరి వారి
నుత్సాహపూరితచిత్తులం జేయుచున్నవి.
ఈ పద్యముం జూడుడు.

చ|| మొగముదీరించి పాదముల

మొత్తముగా వల మూడి త్రొక్కి నీ

టూగ మొగమెత్తి నీకరక

కోరవంబునవార్చి బాహుల

త్యగజితలీల మూచి వల

యంబుగవాలము ద్రిప్పి వేరునకా

పగము సగమ్ము గ్రంథ కవి

వాధుడుఁ దిగితి కాటె కిచ్చునకా||

అని చదువునప్పటికి తన్మయులై హనుమంతు
దావిధముగా వార్ధిలంఘించెనని తామును

నేదియో యొకపస్తువును పముద్రప్రాయమున ముందుంచుకొని యుక్తయదటనకుప్పించి దానిండాటి తామే సామీదులై కడలిం గడచితిమని యుల్కి భజములం దట్టుచున్నారు. పదలాలిత్యమును అర్థగౌరవమును, భావవ్యక్తికరణమును, నానార్థనంగ్రహణాదిచగత్వమును, ఈమె కవితాశైలికి పెట్టినసామ్మూలై యొకవీరిసోయగముం గూర్చుచున్నవి. అయోధ్యాకాండమున కౌముదీవర్ణనలయందు,

ఉ॥ తెన్నెలతిగలకొనల
వేడుక ముక్కులదుంది తెచ్చి దా
క్కొన్న తెలిహంగవారతికి
హరిమి నోరికిందిచ్చి వేరికి
పన్నపు కంకనాళముల
పన్నలుజేసి ముఖంబె నింపుగక
దిన్నని చంద్రకాంతముల
తిన్నెలమోద చకోరదంపకుక ॥

శృంగారరసానుప్రాణితమగు నీ పద్యము, విడచియు విడువని తామరపూవునలె అలితంపువలపులు చిలికియు చిలుకనట్లతిసుకుమారమై ఈసుమకోమలియగు గ్రంథకర్తయొక్క మృదులహృదయరాసిక్యతను వెలయించుచున్నది. చకోరకుమారుడు ప్రియానుసరణ సంతోషశుభసమయమున తనప్రేమంపుటింతికి మనోనురంజకముగ వెన్నెలతిగలకొనలవేడుక ముక్కులదుంది తెచ్చెనట! ఈపద్యపాదసారస్యము విచారించ వానికిం గల ప్రియానుసరణోత్సుకతయు తదభిప్రవస్తుప్రదానాదిసామర్థ్యమును స్ఫురించుచున్నది.

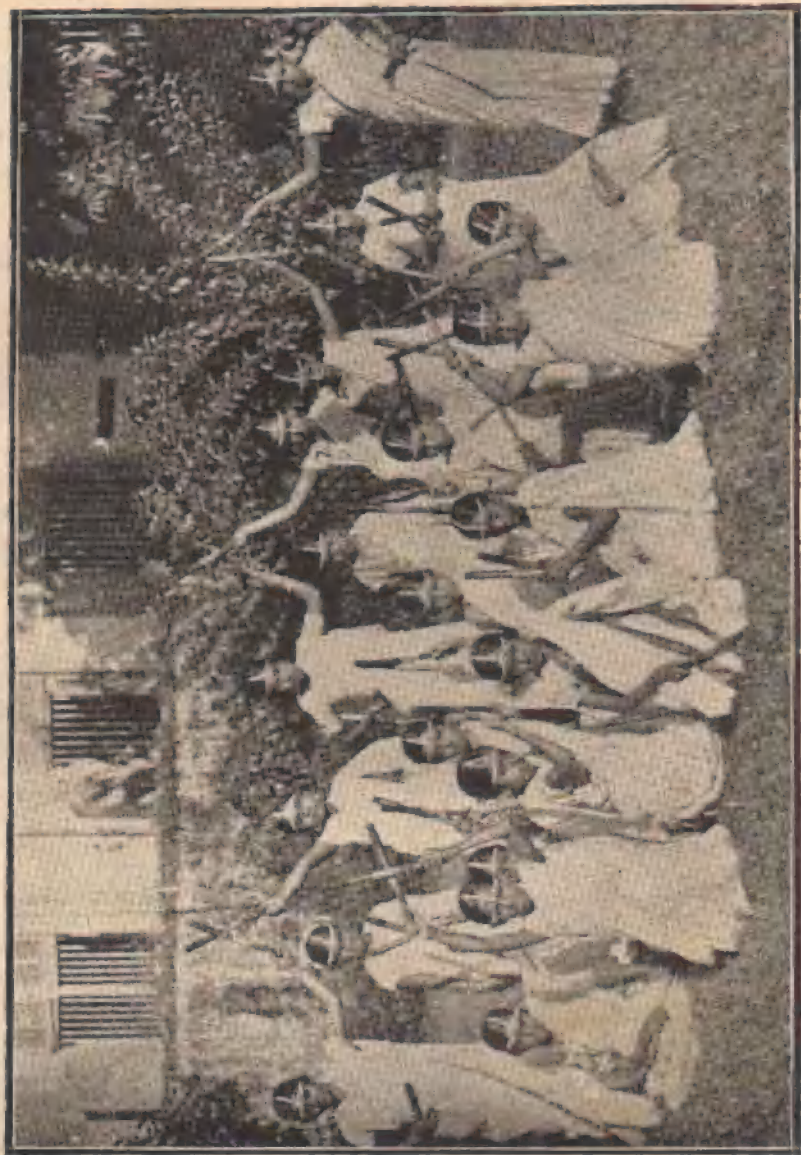
(హరిమి నోరికిందిచ్చి, మిక్కుటంబగు ముక్కువచే ఆనందోబ్రహ్మత్వమేవ ప్రత్యక్షంబ్రహ్మసి)తన్నయొక్కతనాంది యమృతమయకౌముదీప్రాశ నోటికేయందిచ్చె. పన్నపు కంకనాళముల పన్నలుజేసి అనుటచే ప్రేమైకతీవనులై సాత్వికాది భావానుగతులగు నాచకోరదంపతు లుత్తమశృంగార నాయికా నాయకులుగా పద్యవసించబడుచున్నారు. కవితాపరస్వతి నీరీతి మనోమోహనకలాప విభూషితాడేసి విబుధులగు రసజ్ఞులహృదయ దర్పణముం దోగాడజేయంగల చాతురి కవియగు కాంతకుగాక మరియొకరి కలనడునా?!

...ఇంకొకచోట కామోద్రిక్తహృదయుండగు రావణుండు నీతికడ తనప్రతాపంబు లుగ్గడించి చెప్పుచున్నతరి వాని సోత్కర్షణం గనలి యిట్లునినది:

క॥ తనసాహసంబు తాడే
కొనియాడునరెండు హిమగుండని వినుచున్
నిను నీవ పొగడుకొంటివి
ఓనగూడదు నీదు నీతిదరహితభావక ॥

అల్పస్మృతియు పరనిందయు సహజగుణములుగాగల పండితమృత్యుల కిందలి ప్రత్యక్షరమును చప్పటపద్యశమై వారి యహమహామికల వారింభజాలియున్నది. గ్రాంథికశైలి గమనించిన దురవగాహమగు పద మీ కవిత యండోచూచిననై న గలదా! ముద్దులు మూటగట్టుమాటలలో ముక్కుతిమ్మనార్చుని కెంచును దీసిపోవ దీమె యిటుజూడుదు

నీ॥ ఈకటిముడికినై పరులుహాదనివాడె
తెవరకతాటక పీచుదాచె

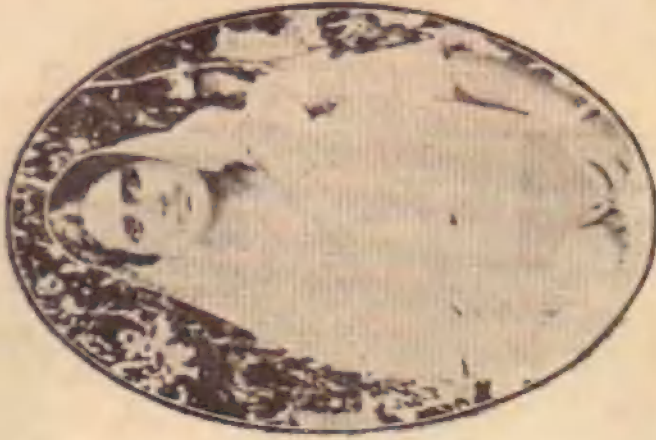
పోలవాయి వనితా విక్రమమువన నెలవిన పోలవాయి బాలికలు.
 మున్నటి దశరాయుల్ల వనోదములయందే కోలాటకమువది.

మిస్ డి. కవం. యం. డే., యం. డి.
ఇంస్టిట్యూట్ ప్రెసిడెంట్ ఎర్నామలైజ్ కళాశాలలో

ఆర్. చుట్టూర్కాచు డి. డే.
ఉపాధ్యాయుని, కుండలీ ప్రాజెక్టులో
ప్రొఫెసర్, యం. డి.

మిస్ యం. డి.
కామలాకర్ కళాశాలలో

గాధయు దోవరించు క్రతువును రక్షింప
దక్కండ్రుడుతుల మక్కడంచె
నవనిపైవలసిల్లు నభిలరాజవ్యులు
ప్రేలనూపగ లేని విల్లువిరచె
ఘోరాటవులలోన గ్రుమ్మయవప్పడు
భరమావడాది రాక్షసులద్రుంచె

॥ పాదరజమున నొకరాయి పడతితేనె
లీలమాయామృగంబును గూలనేచె
రాజమాత్రుండేమేదివీరక్షకుండు
రామభూపాలు దాదివారాయలుండు ॥

ఏమి యీమనోహరవర్ణనా చ మత్కృతి !
బాల్యము వీడియువీడనిప్రాయమున ముచి
జన్మంబుగావ తాటకాహననదక్షుండగు దాశే
రథి కురుచలై యతివక్రములై యింద్రదనీల
ప్రభాభాసమానములై నున్నని పాలబుగ్గ
లతో సహవాసమునకై మల్లాడు జనపాలచే
రాజకుమారోచిత సుకుమారవేపాలంకృతుం
డై యున్న కొమారభావము తనహృదయ
దర్పణమున నిల్చుకొని పాఠకమహాశయిలకు
కన్నులగట్టినట్లు తెలియంబలుకుచు నారామ
మూర్తి యమానుషపౌరుషాదులును భయ
కాతూహలభావములే సహజగుణములుగా
నుండదగిన కిశోరప్రాయముననే యొనర్చిన
యద్భుతలీలల సహేతుకములుగా
పాలస్తునిదిం దెలియజెప్పినది. ప్రశ్నోత్తర
సందర్భములకుం గూడ నెడమీయక సర్వము
తానయై అమృతగర్భయు, అమృతవృహాపి

ణియు, అమృతరసప్రవాహగంభీరశీతల
మనోహరనిర్వయమునై యీమె కవితా
మృతవాహిని అమృతపాస్తములైతి అక్ష
రాస్యలగు పాఠకకోటి కమృతమును ప్రసా
దించుచున్నది. పాఠకతిరుగుట్లు నిరర్థకవర్ణ
నలు లేక తనసత్కథారచనము నతిశీర్ష్య
మెయి చరితార్థము నొందించిన యది. అట్లని
సింహానలోకనమే లేవనలేదు. మహాకావ్య
మున కుండదగిన సూర్యాస్తమయ చంద్రో
దయాదికములగు వర్ణనలను మితముగా
బొందువరచి తన శ్రీరామాయణ మహా
ర్ణవమున రత్ననిక్షేపములుగా నుంచినది.
ఇందు దూర్వావ్యయముగాని క్లిష్టపదములు
గాని లేవు. కేవల మృదుమధుర గంభీరో
దారా ద్యుత్తిమ లక్షణానుప్రాణితమై యెం
డేని కొనియాడదగియున్నది. కావుననే శ్రీ
విద్యాపరీక్షావిధానములందును మఱియు
అచ్చటచ్చట జరుగు వినుషీపన్యాసములం
దును ఆది కవయిత్రయగు శ్రీమొల్లరామా
యణమునే ముఖ్యపరిసీయముగా పండిత
సంఘములచే నెన్నుకొనబడుచున్నది. ఇట్టి
యుత్తమ గ్రంథరాజమునే బాలికాపాఠశాల
లందును మహిళాసంఘసమావేశములందును
పఠనీయముగా నిర్ణయించుకొని వనితాలోక
మింకను, విజ్ఞానవంతిమై యభివృద్ధి నొందుచు
శ్రీరామరక్షనొందుగాక !

ఒక కప్పు తేనీరు త్రాగిన నీకు హాయి అనిపించును

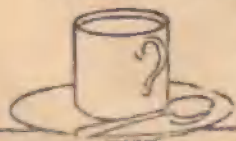
నీవు పిల్లలతో సెంట్రాడుకోన నిచ్చగలవాడవయ్యి కొంతసేపటి కలసిపోవుదువు ; కాని వారి కపరిమితమగు శక్తిగలదు గాన నీవుగూడ వారితో తేరి ఆడగోరుదువు. నీ వెప్పుడును వా:తో నట్లుండ నందులకై వా:లెంత ఆకాంక్షగము నొందెదను? ప్రతివారిని — నిన్ను నీ పిల్లలనుగూడ — ఘర్వచా సంతోషపెట్టు మార్గమెంతటి గలదు.

కొంతెనునీవు గూర్చొని కొంత మంచి స్వచ్ఛత తేనీటిని త్రాగుము. ఈ నేడదీర్చు పానీయము త్వరలో నీ ఆయాసమును మాయము చేయును.

నిన్ను అన్నిటికిని తయారుగా మంచుటకు స్వచ్ఛతయే తేనీటికన్న తోకటిలేదు. దానిని వాడుక చేసికొనుము. త్వరగా దాని లాభమును పొందగలవు.

తేనీరు ను తయారు చేయుట

ఉడుకునీటితో గడిగిన మంటిపొరలో మనిషికి ఒక చమ్మావంతున లేయాకునుచేసి, మరిగిన ఉడుకునీటి నందులో పోయుము. ఐదు నిమిషములందనిచ్చి, పాలు చక్కెరతేర్చి త్రాగుము.

భారతీయ తేనీరొక్కటే కుటుంబ పానీయము.

పసిబిడ్డ - భాష

బుర్రా వెంటనాంచారయ్యగారు; ఎం. ఏ.,

(శిశుశాస్త్రము)

“ఏకః శబ్దః సమ్యగధీరః సమ్యక్ ప్రయుక్తః స్వర్గలోకే కామధుగ్భవతి”

కోరుగలవానిదే రాజ్యము. మానవునికిగల శక్తి లలో భాష ప్రాథామ్యతవహించెననుట నిర్వివాదాంశము. ప్రాచీనకాలమున మానవుడు భాషయనున దెఱుంగదట. అంతయు సంజ్ఞలతోడనే చక్కచెట్టు కొనుచుండెను. కాలక్రమమున పరిసరము లతనియం దొక యిచ్చురమున పరివర్తనము గావించెను. చుట్టుఁ బట్టనుండు చెట్లుచేయు బంతుజాలమున కారేఁ దచ్చెరువందియో ఘాతకమృగములవలన భయము చేతనే భాషమును న్యనిచేసి వ్యక్తపటచెనట! అదియే యాదనిభాషను ప్రణవమాయెను. వాల్మీకికవీర్వియునకుఁ గూడ వాఱుషీసక్తమునిచే “మానిమద” యని ప్రారబ్ధమైన యాక్రొశ మేగదా కారణభూతము. కాని Max Muller వంటి మేధాసంపన్నులు, శాస్త్రవాదుల భవణములను మానవుడు ప్రప్రథమమున ననుకరించి యొండవచ్చునని యూహించుచున్నారు. అదియే యాభాషాకాస్త్రజ్ఞుని “బా, వా,” Bow, Vow” సిద్ధాంతము.

విడ్డ చేటలోఁబడనపుడే రోడ్డు మొదలిడుచున్నది. ఆరోధనమే క్రమమున భాషగ పరిణమించును. కొన్ని దినములు గడిచిన పిమ్మటగూడ విడ్డ మాటలొడలేదు. ఆకిర్దియనను, ఉయ్యలలో పరుండుటచే ప్రక్కపెత్తు కొనినను, చీపులు మొదలైనవి వట్టిరను, కడుపులో వట్టుచేసినను తదితరమగు కారీరకవాధ యొనరినను, విడ్డయేడ్చును. కొందఱుతల్లులు శిశురోధనమునకు కారణ ములుఁజాలక వినుపుకొందుచున్నారు. ఈ

రోడ్డు సోను చోరు, ఆ, ఉ, ఊగా, యను వింత యగు శబ్దముగా మారుచున్నది. ఈవర్గములు భాష గానెటుల పరిణమించునో స్థానీపుణ్యకవ్యాయముగా చర్చించు టుచిరము. ఇటుల నుచ్చరించుటకలవడిన శిశు వాఱుమానుబుర్రాగానే తన పెదవులు, వాలుక, కంఠస్థములగు వాడీత్యంతులు మొదలగు వాగేంద్రియ ముల కొంతవఱు పుష్కరములమున శక్తిని బడయును. వెంటనే వచ్చియురాలిమాటలు వదరును. వచ్చియు రానిమాటలును, తిరియుమారని యూహగాఱుయొ రుచికి ప్రకృతములేగదా! అట్టిరీతి శిశువు శబ్దముల కంటెను నయిగ లెక్కవగాఁజేయును. వీనినే మన వారు విడ్డములందును. ఈరీతిగా శిశువు తనభాష ముల వ్యక్తపఱును. పెద్దవా డీక్షెగల నవగతము చేసికొని శిశునిర్విడ్డములగు కార్యముల వాచుండును. విడ్డ ‘బు, బు, బూ,’ యని నయిగ చేసిమాడ తల్లియొ వది యుక్తముచేసికొని యాహారమిడినచో శిశువా సుమయముమెడియొ వన్నము కావలసినపుడు ‘బు, బూ’ అనును. క్రమముగానిదియే బువ్వలగును. ఈవిధమున వస్తువమువాచుమునకు శిశువు వాచుకరణమిడు చుండును. శిశువట్టి బుడిబుడినుడు బుచ్చరించునపుడు తల్లితండ్రులు సంతోషించి వానిని ప్రోత్సహించినచో వికసన అమితముగా కొన్నిశబ్దముల నోటబట్టును. ఇటులనే గ్రుడ్డిచేటుగా మాటల నుచ్చరించి విడ్డకుదద భాష నలవఱుచుకొనుట మీయశక్తతతోగమనించితిరా? అయినను బుతురలు కెందుమాడువత్సరములు పైఁబడు

వజ్రము మాటల నోటబట్టుటయేలేదు. ఈశక్తి ముఖ్యముగా విద్యని యాలోచ్యమువ్రుట్టువు, పోషణ మొదలగు విషయములపై వాఘారపడియుండును. అన్నివిధములను పౌఖ్యము లనుభవించెడి విద్యలు త్వరితముగానే “క్షుణ్ణింతుచుండును.”

ఈ ఘట్టముదాటగనే పిల్లలు పై ఆచ్యులను (ఉ, ఆ, ఊంగా) కలిపి “తాత, అత్త, అమ్మ,” అని మొదలిడుదురు. విద్యలు ప్రయత్నపూర్వకముగా నట్టివడుట సమ్మతమేదనియు వని యదృచ్ఛాశక్తియు లనియును చదువరు బుహించుచుగాక! “మర, మర” యవపదము నవిచ్ఛన్నముగా నుచ్చరించిన “రాను, రాను” యెట్లునో యటులనే యీ పదములు నేర్పడును. పిమ్మట శిశువు స్వప్నముగా “పాప, పాప, అమ్మ, అమ్మ” యని పల్కును. అనగా విద్యని భాషను మొదటియక్షరము లోష్యములే (Labials) యని నిరర్థకతరముగ చెప్పవచ్చును. ఆవర్ణములే ములభములైనందున నునుకొనివానినే యుచ్చరించును. అతెట్లుపాషణనోయించుక విచారింపడు. స్వప్నమును గ్రోలునపుడు పసివిద్య పెదవులు, నాలుకయు నుపయోగింప నేర్చుకొనుచుగా! శక్తిచ్చారణ యందును వనియే వానికి లోడ్పడును. “అభ్యాసం కూమవిద్య” యగును. వానికి కొందఱు, శిశువట్టి యవ్యక్తిములగు భవముల నుచ్చరించుట దాని వాడీ సముదాయ మాకస్మికమగు మార్పునకు లోనగుటవలన గిన యభిప్రాయపడిరి. అట్లయినచో మంచునుభవము గల విద్యకు వాడీత్రంఢ్రులు బలిష్ఠములగుననియు అట్టి వాడుకలే వానికి త్వరితముగా మాటలువచ్చునట్లొన రించువనియు చెప్పుట అతిశయోక్తి కానేరదు. ఇది యును కాక పితరుల మేధాశక్తిపై వట్టికృత్య మార్ధారః పడియుండును. దీనినే ఆనువాదియందుము. ఇట్టి యస్పష్టములగు శబ్దముల యర్థమును 11 మొదలు 15 నెలలపిల్లలు కొంతవఱకు గ్రహింపగలుగుచుండిరి. అప్పటినుండియే విద్యలు, భాషను సోపానము నేర్ప

చుట, 15 మొదలు 20 మాసములపిదప రీమాటలనే వాక్యములుగగూడ నుచ్చరింతురు.

భాషయును భావమును సంస్కృతములని కొందఱి మతము. భాషయే మానవుని భావపరంపర నభివ్యక్తి నొందించువనుట సమ్మతకరముకాదు. మక్కులును కోతులును భావములుగలిగియును భాషించుచున్నవా? లేదే! వాయుసము రెండుకంఠులు మాడుకంఠలకంటె తక్కువని తెలిసికొనగలదట. కాని రెండు ఆఱుడు సంఖ్య మాటికంటె తక్కువయని యెఱుంగదట. అటు లనే విద్యలనను భావములు ప్రారంభదశయం చెనుడు నిగుడుగానుండును. దీనివిబట్టి పసిగండు మాటలాడుట లేదే! కనుక వానికి భావములుండవని వచించుట పొరపాటు. భాషను విద్యఁడు పరిసరములందుఁ దిరు గాడు పెద్దల ననుకరించి దృఢముగా నలవలుచు కొనును. బసెదలు మాటలాడలేకపోవు యెందులకో మీకు తెలియువా? పుట్టుకలోడనే చెరిటియగునాడు పరిసరములందు చెల్లుబాటగు భాష వినబాలకుగదా! అట్టివాఁ డనుకరించుటయు మిథ్యయే. అయిరాను సంవత్సరములైనతర్వాత చెవుకునచ్చినవాలుఁడు తా నిదివఱకు నేర్చుకొనిన రెండుముక్కులును ఇందులకే, గుంటపెట్టి గంటవాయించి సర్వకాలమును మూగ వాఁడైయుండును. కాని పెద్దవాఁడయిన తర్వాత బధిరుఁడగువాని కిట్టిగతి పట్టుటలేదు.

ఇత విద్యవాక్యగ్రవన మెటుల నొనరించుచున్నచో యింపుక విచారింతుము. పెద్దవారివలె పసిపాప కర్త కర్మ క్రియలుగలవాక్యముల గూర్చుటలేదు. పాలు కావలసినచో “అమ్మ, వాయి” యని యడుగును. విద్య 2½ లేక 3 వత్సరములు వచ్చినతర్వాత వాక్య ములను కొంచెము భయము పిరికితనముతోడఁ ప్రారం భించును. వానివాక్యములం దుపసర్గలు మొదలగు కొన్ని భాషాభాగము లుండవు. ప్రోతయే వానినర్థము చేసికొనవలెను. కొందఱు విద్యలు “తాత, తాత; వాన్న లేవు” అని వచింతురు. మాడుసంవత్సరముల

బుడుంకలు “నీవు, నే” నమమాట తెగుడుదిగుడుగా ప్రయోగింతురు. వారు సాధారణముగా “నేనెక్కడికి పోతావే” నీవుపోతావా?” యని ప్రాశ్నోచ్ఛుట మన యందలికిని విదితమే.

పసివిడ్డలు మాటలాడుభాష యశేకవిధములుగా నొప్పురుచున్నది. ప్రారంభదశయం దారే దుచ్చరించెడినుడులు వానికే తెలియునుగాని తదితరుల కవగత మగుట కష్టము. ఆతఁడుమాటల పక్షపక్ష యుచ్చరించును. అట్టి ప్రవర్తన యీతని కావంజనకమగును. కొంచె మెదిగినవిడ్డ దానిలోపదిమే మాటలాడుకొనును. మనవారు చెప్పవలయు తుమ్ముకొనుటయు చిరంజీవ యనుటయుగూడ దానివంటే. ఎవ్వరిని యుద్దేశించి గాని భాషించదు. ఒకప్పుడు సమవయస్కులగు విడ్డలందఱునుగూడి గొట్టెలనుండవలె యొకటే, ఎవ్వరికి తోచినటుల వా రజరురు. అట్టివారిని మనమద్దరించి నచో వారు నిరుత్సాహు లగుదురు. కొంతకాలము విడ్డకు వ్యేచ్ఛగా ప్రవర్తించునీయవలెను. కొన్నిమానములు వైబుడివకొలదియు విడ్డ చుట్టుఁబట్టవారితో సంభాషణ మొదలిడును. ప్రథమమున నా కదికావలె నిదికావలెనని మారాయించును. వీమ్ముట పరిస్థరములను గూర్చి ప్రశ్నింప మొదలిడును. ప్రత్యుత్తరము వచ్చినను రావలెదనను తానే తనకుతోచినటుల సమర్థించు కొనును. కొంచె మెదిగినవీమ్ముట దీని తత్వమేమో చెప్పమని పెద్దవారిని బాధించును.

మనము చెప్పవదలయు విడ్డ విశుచుండవని తలంచి మోసపోవుచుంటిమి. విడ్డ సాధారణముగా తా వంతయు వర్గముచేసికొనినటుల నటించును. విడ్డకుఁగూడ స్వాతికయ మెక్కువగానే యున్నది. తన కర్గము కాలేదని చెప్పినచో తోటివారలు నచ్చెదరనిగాని బడిపిల్లవాఁడయినచో, పంతులు కొట్టుననిగాని ఆంతయు తెలిసినటులనే నటించును. విడ్డనికి తాము చెప్పిన విషయజాలము తెలిసినచో లేదో కనుగొన విచ్చగించుచు గండఱును వానికి తా మెంతకథ చెప్పి

వానివేర నాకథనే యింకొకభాయినికే చెప్పింపవలెను. అప్పుడు వానిగుట్టు బయటపడునుగాదా! పసిమొదలు 15 సంవత్సరములవఱకు “వెట్టెనంగనిది మానై వంగువా” యనునట్టి కొన్ని సామెతలను పునఃపఠనము యిచ్చి ఒక్కొక్కసామెత వివరణ మింకొకకాగితముపై ప్రానియిచ్చి వారి సాహాయ్యమున ప్రతిసామెతను కనుగొనుచువలయును. తరీతిగా పిల్లవాఁ డగ్గము చేసికొనినదియు లేనిదియును గుర్తించవలెను. విషయావ గాహన మొనరించునపుడు విడ్డల స్వంతాభిప్రాయము లస్తుపడును. అట్టి యభిప్రాయపరంపరప్రాద్యలము వలన విడ్డలపాఠ్యమునూహించుట కెంతేనియవకాశము గలదు. విప్లవించుట కదను లేక పంక్షిప్తముగాఁ జెప్పఁదలంచితిని. విడ్డక్రొత్తవాక్యముల నెంచకర్గము చేసికొనదవగా క్రొత్తమాట లగ్గముకాకవైదను కావచ్చును. లేక అట్టివాక్యములందలి నూతనభావములను గుర్తించజేకవైదను కావచ్చును. ఇదియునుగళ విడ్డ పరామఁకొందియుండుటవలనవైన వగును.

విడ్డలు మాడునంతర్వరములు వైబుడిగనేయిడెను కఁదెనుకని యక్షప్రశ్నలతో చంపునటించును తల్లి తండ్రులను. అందుల ముఖ్యముగా కొన్నిప్రశ్నల నిట మేర్పాటులు మంచిదని తలంకును. “అమ్మా ఆచెట్టును ఆనలెందును” “నివ్వెక్కడికి” “నేనెందును చదువు కోదం” “ఏట్లోనీ క్లెందు కట్లాపోవదం” అని పృచ్ఛించును. కాని విడ్డకు 6, 7 సంవత్సరములు రాగానే “పండుగవ్వదు” “పెద్దవాళ్లు తప్పులుచేస్తారా?” “అమ్మా నేనుపండివాణ్ణా? ఆమ్మాయిమంచివా? చెప్పు.” “మొగవాళ్లు కేరంటాని కెందుకల్లులు చెప్ప చెప్పవేం” అని యొకటే కొట్టిపోయును. విడ్డ వేయు ప్రశ్నలకన్నిటిని తల్లిదండ్రులుగాని పంతులుగాని వెంటనే ప్రత్యుత్తరమొసంగుట మంచిది. సాధ్యమైనంతవఱకు నన్నునున్నటుల చెప్పజే త్రేయోచాయకము. అట్లయిననే విడ్డ మనయందు విశ్వాసమునుఁజూపును.

లిడ్ల లుచ్చారణమునం దినుమంత రెప్పజేసివను వెంటనే రెల్లిరండులుగాని పంతులుగాని పెద్దవా, రెప్ప రైవను దిద్దవలెను. దిద్దుటచేగాక వారివారి శక్త్యను సారముగా పిల్లలకు మాటలు వాక్యములుగూడ చెప్ప చుండుట శ్రేయోదాయకము. అట్లు చెప్పవచ్చును వారివారి యంత్రములను గుర్రటింగియే భాష నేర్ప వలెను: శ్రేష్ఠమెఱిగి విజయ సాత్రమెఱిగి దానము నన్నటుల, కొందఱు కల్లిదండ్రులు లిడ్లలకు భాష నలవకచునుకేయుండిరి. అట్లైతాక మొదలగు పదములనేర్చి యాయాబందుగులగూడ నెఱుకపఱచు చునేయుండిరి. ఇదికాక యుచ్చారణయందు దత్తులగా నొనర్చుటకు లిడ్లలచే పితరులు “గంపలోడి కందిపప్పు, గంపుకొండ పండికొమ్మ,” “వేకనూడివడిమి అంకనల్ల రెల్లంకల్లు” “వెప్పి! యిరస పెనలువిసిరి యెసరు వసలఁబెట్టవే!” “క్రిస్టాడిక్లిస్ట” మొదలయిన వాక్య ముల నుచ్చరింపఁజేయుచునే యుచ్చారణ, కాని వా రట్టి వాక్యములు సాంప్రదాయసిద్ధమైనవానిని

కొన్నింటినేర్చి కూర్చి వారివారి భయమునకు లగివరీతిని లిడ్లలకు నేర్పుట మంచిది. ఇదియునుగాక మనలో కొందఱు, బొడ్డువాడని పసిగండులకు పద్దములు నేర్పు దరు. మఱికొందఱు రెండ్రులు తా మే సన్నులాయ నాటకములోనో విని యానందించిన “స్వామి కరు లించెన్,” అను పాటలను తాము కూనిరాగములు దీసి పిల్లలచే దీయించురు. ఇంకను కొందఱు “పంచే శంభు మహాపతిం” యని లిడ్లలకు నూటిపోయుదురు. ఇట్టి కాగ్యము లుచితానుచితముల నెఱిగి చేసినచేగాని ఫలించదు. సాధారణముగా 8 మొదలు 10 సంవత్స రముల పిల్లలు చిత్రపద్ధతులన్న నుచ్చటపడుదురు. ఒకప్పుడు కొందఱు లిడ్లలకు “నరసింహ కృష్ణరాముని కరమరుదుగ కీర్తికాంత కరిభీత నింభిక్త”ను పద్య మును వినుపించి వార లనుచానంద మానములైరి. కనుక వారివారి శక్తులను, ఆధిరుదులను గుర్రటింగి, నిరతదీక్షతో నిత్యాభిరతితో, పితరులు లిడ్లలను భాష దత్తులుగా నొనరింతురని నాచునది.

అంగే గారి
బాలములము
బలవానయైన బద్ధ
లకు పురుయున్న
బలమున్ను. అర
గ్యము. ఎచ్చును.
అన్నిస్థలములందు
దొరకును.

అ
న్ని
చో
లు
ల
అ
మ్మ
ల
కు
ను

ప్రముఖులు:—కె. టి. డోంగే అండు కో, గిర్లామ్, బొంబాయి
మద్రాసు ప్లాకేట్లు, దామోదరుకంపెని,
78, చై నాబజారురోడ్డు, జి. టి. మద్రాసు.

కమలం పెళ్లి

శ్రీసాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు వి. యె.,

“ఏమండీ పిల్లకి పడేల్లోచ్చినా పెళ్లి ఉనే యెత్తుకోరు” అని అప్పడే యింటి పనులు చక్క పెట్టుకొని వచ్చిన సుందరం అంది గదిలో మానవత్రిక చదువుతూఉన్న నారాయణరావుతో. “శారదాశాసనం అమలులోఉంటే యింతచిన్నవయస్సులో పిల్లకి పెళ్లెలాచెయ్యడం. మనకింకా నాలుగేళ్ళుపైముందిలే” అన్నాడు నారాయణరావు. “శారదాబిల్లు ఉంటేమాత్రం ఎంతమంది యానాంపెళ్లి చక్కాముద్దాస్తూన్న చిన్నపిల్లలకి పెళ్లిచేసుకోడంలేదు? మనంమాత్రంఅలాచేసుకోకూడదూ” అంది ఆవిడ. “శారదాబిల్లు మాట అటుంచి చూసినా, నామతంలో ఇంత చిన్న వయస్సులో పెళ్లిచెయ్యడం భావ్యంగా కనపడలేదు. మనధర్మశాస్త్రాలలో కూడా పెద్ద పిల్లలకు పెళ్లిచెయ్యమనేఉంది. ఆరోగ్య శాస్త్రప్రకారంకూడా పిల్లలు పెద్దవాళ్లయిన తర్వాతనే పెళ్లిచెయ్యడం అవసరమనిన్నీ చిన్నప్పుడు పెళ్లిచేసి కాపురానికి పంపిస్తే హానికరం అనిన్నీ తేలుతుంది. మనలో యీ దురాచారం ఉండడంబట్టి మనదేశ స్థుల్ని ‘పిల్లలయొక్క పిల్ల’లన్నారు. గవర్న మెంటువారి ధర్మమా అని శారదాఅత్త పెట్టిసండు కే నా మనం ఈదురాచారం వదులుకొని సంఘానికంతటికీ ఉపకారం

చెయ్యకపోతే మరెవరుచేస్తారు. అదీకాక కమలం స్కూలులో యింకా చదువుకుంటున్నాది, మరినాలుగేళ్లయేపరికి స్కూలు పైనలుక్లాసులో కెల్లుతుంది. ఆపాటిముక్కలేనావస్తేగాని అడవాల్లుదేశానికి ఉపయోగపడరు.” అని తాపీగాబోధపర్చేడు సుందరమ్మకి. “ఎప్పుడీ పూసెల్లినా మీరిలాగే నండి పెద్దలెక్కుర్లు చెప్తూఉంటారు. ఇంతో అంతో సీతిగతులున్నవాళ్లం కాబట్టి పిల్లకి పెళ్లిచేసుకొని ముద్దాముచ్చట తీర్చుకుందామని అనుకున్నాను. మీ మొగాళ్లందరు పెరిచదువులు చదువుకొని జాతీ, సీతీ పోగొట్టుకొంటారేకాని ఏదో పూర్వకాలం మనిషిని నామాటలు మీకు నచ్చవని తెలిసియుండికూడా మిమ్మల్ని బ్రతిమాలుకోడం, చీవాట్లు తినడం నాకెందుకని ఊరుకోలేను.” అంది సుందరమ్మ చిన్న బుచ్చుకొన్నముఖంతో.

నారాయణరావుకి తండ్రి సంపాదించిన ఆస్తి పదిగరికెల భావ్యంవచ్చే భూమిన్ని తనవీడరీవల్ల సంవత్సరానికి వెయ్యిరూపాయలున్నా ఉన్నాయి. సుందరమ్మ ఒక అగ్రహారంవాళ్లపిల్ల. పూర్వాచారంప్రకారం చదువేమీలేదు. కమలానికి చదువుచెప్పించడానికే మూతి విరుపులు విరిచింది. ఎలాగో

లాగు నెగ్గేడు నారాయణరావు. కాని పెల్లి విషయంలో నెగ్గేటట్లు కనపడలేదు. పెల్లిన్ని దుఖపెట్టడమంటే నారాయణరావుకి పడదు. చదువురానిదైనా తన అభిరుచులకు వ్యతిరేకంగా ఉన్నా ఆమె మనస్సు నొప్పి చడం మాత్రం అతని కిష్టంలేదు. ప్రతిదాంట్లోనూ ఏదో రాజీవధానికి వస్తూ ఉంటాడు. కమలం పెల్లి విషయంలో కూడా అలాంటి రాజీవధానికి వచ్చేడు. నుండరమ్మ యిష్టం ప్రకారం యానాం పెల్లి యేదో పెల్లి అంటూ చేసుకొని తర్వాత పథులు గేట్లు దాటి వచ్చుచే కాపురానికి పంపించొచ్చు. అలాగ చేస్తే తనకు కావలసింది కూడా అవుతుంది. అని నిశ్చయించేడు నారాయణరావు.

2

నుండరమ్మ మంచి సంబంధం కోసం చాల కష్టపడి వెతుకుతున్నాది. చదువున్న చోట అందం, అందం ఉన్న చోట ధనం ఈ రెండు ఉన్న చోట సాంప్రదాయం, అన్నీ ఉన్న చోట ఎదురుకట్టలు అలంకారాలు వగైరా వాటిని గురించి తేరం తెగకపోవడం — ఇలా గుండి వ్యవహారం. తుట్టతుడకి రాజ మహేంద్రవరంలో కాస్త భాగ్యవంతులైన పానుదేవరావుగారి యిరవై ఆయి దేళ్ల కొడుకు మోహనరావు కివ్వడానికి నిశ్చయించుకుంది. చదువు సంధ్యా అట్టి లేక పోయినా వాళ్లు మంచి భాగ్యవంతులు. పిల్లకి 50 తులాల బంగారం పెట్టడానికి బస్సు కొన్నారు. ఇలాంటి సంబంధం క్షుద్రులైనా వచ్చినందుకు గర్విస్తూ భర్తతో చెప్పింది.

సంగతి. “ఇంతా చేసి చదువు లేనివాడికా మనకమలాన్నిచ్చి పెల్లి చెయ్యడం. కమలానికి నూలు పైనలు దాకా చదువు చెప్పించి మంచి విద్యావంతుడికిచ్చి పెల్లి చేసి వాల్లిద్రు అన్యోన్య ప్రేమతో కాపురంచేస్తూ భర్తకి పత్రికలూ పుస్తకాలూ చదివి విని విస్తూ ఉండగా కమలాన్ని చూడాలని వుంది.” అన్నాడు నారాయణరావు. “ఈ కబుర్లు చాలెండి. ఈ కాలంలో బియ్యంలు ఎమ్మెలు యిల్లలో కూర్చోని తండ్రిమీదో మామ గారిమీదో ఆధారపడి కాలక్షేపం చేస్తూ వాళ్లున్నారు. ఏదో యితడబ్బున్నాడంటే యింకొకరి పూచీలే కంటా చూయి గా తింటారు. మనపిల్ల కూడా సుఖపడుతుంది. లేకపోలే మనలే వానికి ఉపాయమని యేసుస్తుంది తరవాత.” అని వాదించింది నుండరమ్మ.

కమలం క్లాసే చదువు తూడున్న సరోజిని అనే పిల్ల కూడ కమలం యీసుజే. క్లాసులో కల్లా పిల్లిద్రులే తెలివైన వాళ్లు. సరోజిని తలి దండ్రులు మంచి విద్యావంతులు. సంఘంలో ఉన్న దురాచారాలు పోగొట్టి సంఘోద్ధరణానికి కమక క్త్యనుసారం సాయంచేదామని పూనుకున్నవారు. సరోజిని తల్లికూడ విద్యావతి అవడంచేత భర్త అభిరుచులతో ఏకీభవించి పెద్దపిల్ల అయిన తర్వాతనే సరోజినికి పెల్లి చేయడానికి నిశ్చయించింది. సరోజిని నుండర యీ పెల్లి ఉన్న యెత్తికూడా మామూలుగా చదువోనిచ్చేవారు.

ప్రభాకరరావు ఇంటి ప్రిడియేటు చదువు తున్నాడు. ప్రతి పరీక్షలోనూ ఫస్టుగా

మార్కులు తెచ్చుకుంటున్నాడు. రలి దండ్రులు మిక్కిలి బీదకుటుంబమునకు చెందినవారు. రండ్రి చిప్పడద్యోగంచేస్తూ ఎలాగోలాగు కుటుంబపోషణం చేసుకుంటున్నాడు. గవర్నమెంటు స్కూలను విద్యలతోను, ధనవంతుల సహాయముతోను ప్రభాకరరావుకి చదువుచేప్పిస్తున్నాడు. నలుగురి మీద ఆ ధార పడి చదువుకున్నందుకు క్లాసులో బాగా చదువుకుంటున్నాడుగదా అని ప్రిన్సిపాలుగారున్న రక్తికర లెక్చరర్లున్న ప్రభాకరరావుమీద మిక్కిలి దయ గలిగియుండేవారు.

నారాయణరావు తన కూతిన్ని పెళ్లి చేద్దామని అనుకుంటూఉన్న సమయంలో సుందరమ్మ యీ కొత్తసంబంధం తెచ్చి పెట్టింది. "నున కమలాన్ని స్కూలు ఫైనలు దాకా చదివించిన తర్వాత ప్రభాకరరావు అప్పటికి బి. ఏ. ప్యాసయ్యుంటాడు. అతని కిద్దామని అభిప్రాయుండింది." అన్నాడు నారాయణరావు. "చదవేస్తే ఉన్నమరీ పోయినట్లుంది మీసంగతి!! ముప్పైయ్యైకొని బ్రతికేవాడికిన్ని ప్రభాకరరావుకిన్ని యేమీ భేదంలేదు. ఏదో నలుగురు సహాయం చేస్తూన్నారు. చదువుకుంటున్నాడు. చదువు పూర్తయినతర్వాత ఏమిటిచేస్తాడు. పెళ్లాన్ని పోషించడానికేనా సామర్థ్యం ఉండాలా. మనపిల్ల ప్రారబ్ధం!! చాని కీసంబంధమేమిటండీ!!" అని ఒక్కవిసురిని గబగబా చెప్పింది. ఆఖరుకి సుందరమ్మవంతుమేనగ్గింది. కమలాన్ని చదువుమానిపించడం మోహన

రావుకిచ్చి పెళ్లిచెయ్యడం అయింది. సుందరమ్మ కీసంబంధం నచ్చదనికల్లా కారణం వాల్లు భాగ్యవంతులనిన్నీ తనపిల్లకి 10 తులాల బంగారం పెడతారనిన్నీ.

3

నాలుగేళ్లయినాయి. కమలం పద్నాలుగేళ్ల పిల్లఅయింది రేండేళ్లనుంచీ కాపుగం చేస్తూ అర్తివారింట్లోఉంది. పెళ్లిలో ఏదో మర్యాదలు తిప్పుగా జరిగేయి కావన్న మితతో అర్తివారు కమలాన్ని యీ రేండేళ్లలోను పుట్టింటికి వంపించడం మాని వేసినారు. ఎన్ని ఉత్తరాలువ్రాసినా, ఎన్ని మాట్లు వ్యయంగా నారాయణరావు, సుందరమ్మవచ్చినా అవన్నీ నిష్ఫలం అయ్యేయి. సుందరమ్మ కప్పడే కొంచెం పశ్చాత్తాపం ప్రారంభమయింది. అయినా ఒకవిధంగా సంతృప్తిపొందేది. పోసీ మనపిల్ల ఎక్కడో దగ్గర సుఖంగాఉంటే అంతే చాలనుకొనేది.

సరోజిని స్కూలు ఫైనలు ప్యాసయింది. ప్రభాకరరావు బి. ఏ. ప్యాసయినాడు. షష్ఠ క్లాసులో రావడంచేత నలుగురు సంతోషించినారు. సరోజిని రలిదండ్రులు పిల్ల పెల్లివిషయమై అవ్వడు ప్రారంభించేదు ఆలోచించడం. పిల్లనడిగి తన కెవరిని పెళ్లి యాడవలెననియుండో కనుక్కొని అలాగ చేదామని అంది తిల్లి. రండ్రికూడా చాలా సంతోషించేడు. విద్యావతిఅయిన భార్య యుంటే యెంత సౌఖ్యమో, లాభదా

యకమో అతనికి బాగా తెలిసింది. తనమనస్సులో ఉన్న అభిప్రాయం గ్రహించినట్లు భార్య యిలా చెప్పడంవల్ల అతనికి మిక్కిలి సంతోషం కలిగింది. అప్పుడు సరోజిని విలిపించి తమకు ప్రభాకరరావు సచ్చేకనిన్నీ తనయిష్ట మెలా ఉందో అనిన్నీ అడిగేరు. సరోజిని చదువుకున్న పిల్ల - జ్ఞానంవచ్చిన పిల్ల కవక ప్రభాకరరావునే వరించింది. ప్రభాకరరావుని ఆతని తలిదండ్రులను రావించి వారి అభిప్రాయం తెలుసుకున్న పిమ్మట సరోజిని ప్రభాకరులకు పెళ్లి కాస్తా క్షణంగా చేసేరు. సరోజిని కాపరానికి వెళ్లి ఒక యేడాదయింది. ప్రభాకరరావు బి. ఏ. ప్యాసయిన తర్వాత ప్రస్తుతకాలం బి. ఏ. లలాగ నిరుద్యోగుడై యున్నాడు. తండ్రి సంపాదినూ ఉన్న కొంచెంజీతంతోనే కాలక్షేపంచేస్తున్నాడు. సుందరమ్మ యిదిచూచి తన తెలివి తేలికతో తానే సంతోషిస్తూ నారాయణరావుతో చెప్పింది. “చూసేరా మీరుచేద్దామనుకున్న సంబంధం ఎంచక్కా వెలుగుతున్నాదో. చదువుదమవని ఊరికే ఉబలాటపడ్డారు. ఆ ప్రభాకరరావుగతి యెలా వచ్చిందో చూచేరా. దమ్మిడి కాపలసినా తండ్రిమీదే ఆధారపడాల్సిందొచ్చింది. పాపమాసరోజిని యెలా కాలక్షేపంచేస్తున్నాదో కాని నాలాంటిదయితే యిప్పటికీ ఆత్మవారిల్లు విడిచిపెట్టి పుట్టింటి కొచ్చిదును” అని.

౪

మోహనరావు విద్యాగంధం లేకపోవడం చేత ఉన్నదబ్బంలా దుర్వ్యయంచేసి రెండు

మూడు సంవత్సరాలకి యిల్లు గుల్లచేసుకొని తిండికిలేక మామగారింటికి పోత రయ్యేడు కమలంతో, అప్పటికి కమలాని కిద్దరు పిల్లలుకూడాను. చదువుకున్న పిల్ల కాబట్టి కమలంమాత్రం చాలాచిన్నబోయింది తనమొగుడు తన్ని పోషించలేక పోయేడుగదా అని, నారాయణరావుకి కూడా కమలంముఖం చూడడానికి చిన్నతనంగా ఉంది. పిల్లకి బాగా జ్ఞానంవచ్చిన తర్వాత దానియిష్టంకూడా కనుక్కొని పెళ్లిచేసినట్లయితే తనలోపం యేమీ ఉండదుగదా అనుకున్నాడు. మొట్టమొదట యిన్నికబురులూ చెప్పిన సుందరమ్మ యిప్పుడు మరిమాట్లాడలేక పోయింది.

కాలంఎప్పుడూ ఒక్కలాగే ఉండిపోదు. ప్రభాకరరావు చదువుకున్న కాలేజీలోనే ఒక ఖాళీరాగా నెలకి యాభైరూపాయల జీతంతో వేసేరతనిని, బాగా చదువుకొని మేష్టరదయ సంపాదించియున్నాడు కాబట్టి రెండేళ్లు పోయినతర్వాత ఎం. ఏ. పరీక్షకు కట్టి ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసయి కాలేజీలో లెక్చరరుపని సంపాదించుకొన్నాడు. సరోజిని యెల్లప్పుడు విద్యావ్యాసంగం చేస్తూ ఉభయభాషాప్రవీణ పరీక్షకుకట్టి ఉత్తీర్ణురాలయింది. ఇద్దరు అన్యోన్యప్రేమతో ఒకరి నీడలాగు ఒకరుండి కాపురం చేస్తున్నారు. వారిప్రేమలత అన్యోన్య పవిత్రానురాగ రసంచేత అభివృద్ధిపొంది ఒకకుటుంబముహూర్తమున సుపుత్రునికొంచి సంతృప్తి చెందింది.

మీసములేనిరోసము—సమిష్టికుటుంబము వ్యష్టిజేయు వి
శ్వాసము? మోహపాశము? విశాంపతికన్నుల గట్టిపైచె, నా
మోసమొంగునాయఁ డొకబోయఁడు; నాయకురాలివజ్రతో
కాసుకుపాటిరాడు; పలగాముని మూర్ఖత కంటులేమిచే.

కుత్తుకలోనిజీవములఁగోల్పడ జంకనివారు వెల్పురా
హుత్తులు, హుమ్మరావులు సహోదరులొక్కడ గూడియుండుటకా
బాత్తుగనోర్వలేక నిజపూన్ని-నిటుల్ విజయంబుగాంచె నీ
యెత్తులఁబన్ని; ఆడుది-ప్రయోజనమేమియొ దాన నీమెకుకా.

పన్నినపూహచక్రములు వంకనెఱుంగివు వైరిగుండియల్
భిన్నములౌట నిక్కువము; భీతినెఱుంగనినాయఁడొక్కడే
యిన్నిటిలెక్కజేయక సహించినదిట్టరి; పల్లెనాటినా
గన్నులు నాయకమ్మ నొకగత్తిరదేవరిగా చలించిరే?

ఈ పలనాటిభారతమహాధర మొక్కలతాంగి వేలిపై
మోపి గిరాట్లవేయుట సముద్ధృతనీతివిశేషశేముపిం
దోపఁగజేయుగాని, మహిమోజ్జ్వలధీరుఁడు బ్రహ్మనాయఁడే
న్నో పడరానియొక్కటులనోర్చె మహృజ్జన బంధుకోటితో.

రంగేశ్విరామగిరింగమైచెనకి ముగ్రాసిప్రహారోద్యతుల్
తనవారిం బెరవారి గుండియలు బ్రద్దల్ గాగ దృఢ్యత్ చమూ
వనధింజొచ్చికలంచునాయిక యవల్పాపూర్వదోర్దర్శ మెం
తని వర్ణింపఁగవచ్చు నాంధ్రజననీ! ధన్యాత్మ వీవే గదా?

టి. సి. యక్. గోల్డ్ మెటల్ జ్యాయలరి మార్బువారి వివిధ రకముల

అభరణములు, లోకప్రశస్తమైనవి.

వివిధ రకములలో సౌందర్య
పోషణ ప్రయత్నమే
మా ఆశయము.

- ఉంగరము 1-కి. రూ. 2-0-0
- గాజులు పెద్దపైలా బిర్ర 1-కి 3-0-0
- ,, మీడియంపైలా బిర్ర 1-కి 2-8-0
- ,, ఛేర్నిపైలా బిర్ర 1-కి 2-0-0
- పైలా పెద్దపైలా పేటు 1-కి 7-0-0
- ,, ఛేర్నిపైలా పేటు 1-కి 5-0-0
- వంటి వడ్డానము పెద్దపైలా 1-కి రూ. 20-0-0
- ,, ఛేర్నిపైలా 1-కి రూ. 15-0-0
- గుండీలు 1-కి అరణాలు 0-5-0
- పర్లు ఛేర్నిగుండీలు పెట్టు 1-కి 2-0-0
- గజ్జలుకట్టిన వంటి 1-కి రూ. 15-0-0
- సూదావంటి గజ్జలులేనిది 1-కి 7-8-0

వి. పి. భర్తూ ప్రత్యేకము.

ప్రత్యేకము స్త్రీలకొరకు స్థాపించబడినది.

మాచేత రేయారుచేయబడెను మెటల్ బంగారు అభరణములు మా సోదరీమణులకు సులభమైనవిగా నివ్వయముగా చెప్పుగలము. ఒకసారి మీ దృష్టిని మా నగలపై ప్రదర్శించజేసినచో మీ సౌందర్యాభిలాషులమగు మా ప్రయత్నము మీకు తెలియగలదు.

శ్యాటలాగు ఉచితము. నేడే వ్రాయుము.

టి. సి. నాగలింగప్ప అండు కంపెనీ.,

280 వాల్టాక్సురోడ్డు, పోస్టుబాక్సు నెం|| 516, పార్కుటవుక్ పోస్టు, మదరాసు.

ఏకెంట్లు:—పటేల్స్టోర్సు, మునిసిపల్ హైమ్మార్కెట్, రెజిదెన్.

విధి కృతము

శ్రీమతి అదసా సుగుణమణిగారు.

(అనుబంధకథ)

[నారాయణి తన యేకైకపుత్రియగు సువర్ణకు బాల్యవివాహము తలపెట్టి, భర్త సమ్మతించనందున రహస్యముగా శ్రీవిలాసునకిచ్చి పరిణయమొనర్చెను. ప్రభుల్లు డీ సంగతి నెఱింగి, భార్యను పరిత్యజించి, ఆమె అంత్యకాలమున దర్శింపవచ్చి కుమార్తెను రమ్మని కబురంపెను కాని సువర్ణకు ఆత్మ అనుమతి యివ్వనందున ఆమె రహస్యముగా రాత్రి బయలుదేరెను. భార్యదురగావంతరమున ప్రభుల్లుకు సువర్ణను తోడ్కొని ఆత్మవారింటికిఁగి వారలు కుమార్తెను పరిగ్రహించనందున స్వగృహమునకు మఱి, శిల్పి పట్టణమున జార్జరు పరీక్ష చదువుకొనుమని కుమార్తెను సాగనంపెను. కొంతకాలమునకు శ్రీవిలాసుడు తన భార్యను పంపుమని, లేదన్న కోర్పులో వ్యాజ్యము వేసెదనని భయపెట్టుటచే ప్రభుల్లుకు కుమార్తెను రమ్మని ఉత్తరము వ్రాసెను. సువర్ణ తానింకను అవివాహితయని తన్ను ప్రేమించుచున్న సుదర్శనుడని సెలవుగైకొని బయలుదేరి, శ్రీవిలాసునితో తానింకను యతిని భార్యగా నుండుట యవంభవమని వాదించును; కాని సుదర్శనుడు తనవిజ్ఞప్తి నెఱింగి యవమానపరచుచు వ్రాసిన యుత్తరమును చూచి తన మనోధీరాత్మమును మార్చి యత్నవారింటి కరుగుటకై యాయుత్తరమిచ్చెను.]

బుద్ధి: కర్మానుసారీ; కర్మ పూర్వజన్మకృతము; జన్మ తీవరతంప సుపాయముగానక పదు అవస్థా రూపము.

మవర్ణ మనోవైకల్యమున మఱల వత్తవారింటి కరుణించెను కాని ఆమెకు నుపసాగిరోట, మనుషాక చోట. ప్రాచువతి మాతృదురజానంతరమున “రామా, కృష్ణా” అని జవమాల త్రిపుడు ప్రారంభించి మవర్ణ రాకను గని గృహకృత్యములలో పాల్గొనక ఉంతరిం తనగదిలో కూర్చొనేది; తనలోకంపిరో తనని.

ఒకనాడు సుభాగ్యమ్నాయ శ్రీవిలాసుడు చిట్టాటలో విశేషముగా భవమును గోల్పోయి భోజన మునకై యింటికిరెంచెను. అప్పటికి మవర్ణా ప్రాచు వతులు వారివారి గదులలో పడలలో నిదుర్చులె

యొన్నాడు. శ్రీవిలాసుడు ప్రియమనకై దుమ్ములను చూసి, చేతరెండుచట్టికొని చాకిటకువళ్లపడి అచ్చట నీరు నిద్రముగా లేడు. కొంతసేపటివరకు కనిపెట్టి యాచేడు. ఎవరూవచ్చి నిద్రముచేసి ఏర్పాటులో నున్నట్టుకూడా కానరాలేదు. అప్పుడు మగవాళ్లకు కచ్చేరిలో చీవాట్లుతని వచ్చినా, చిట్టాటలో ద్రవ్యము వ్యయమైపోయినా ఇంటి ఆదవాళ్లమీదకూడా అదయ్యింపులు అలవాటు; ఇక కర్మముచాలక ఇంటి కాస్త రివ్వకవలసినచో మరీరెప్పువధరములేదు. ఆజీవ రామరావణయోధవే. శ్రీవిలాసుడుకు మవర్ణ గదిని ధరిపించి ఆమెకు పిలుచుటకు దైత్యము చాలకపోవుటచే ప్రాచువతి గదినిచేరి “ఏమే? ఇంటందరూ వచ్చేరా? నారాకను తెలుసుకోమటకై కర్మలేవా? చెవులులేవా? మహా నిద్రమ్యంగా ఉంది

వ్యాపారం. పన్నానానికైవా నీర్లు పెట్టుటకు సమయము దొరకని ఉద్యోగాలు దొరకేయి," అని శేకలు చేసెడు.

హైమవతి శ్రీవిలాసునకన్నా పెండ్లానలెక్కువ చతువుకొన్నదే గనుక యేమాత్రమును తీసిపోలేదు. "ఒకే చేతగాని చవటా, కొఱచూలినకుండా, ఎవరి మీదరా నీపిచ్చు? పెళ్లా న్నొకమాటవలేవు మూతి పట్టు చాలనంతుందని భయం. నెత్తిపెక్కించుకొన్న తరువాత దిగుమంటే దిగుకుండా? తలమానెనముండను, తిగ్గయాత్రలకు పోతావంటే పోనివ్యవండా మియిద్దర క్రిందా చాకిరీ చేయించుకొనుటకంట్రా అజ్జీవు? పెచ్చు లేని ప్రేరిపోతున్నావుగాని ఎవరికిరా ఉద్యోగాలు పట్టి ఉగులాడుచున్నాయి? తీరికలేని ఉద్యోగం తగలబట్టి తిండికైవా నేకమరాలేక పోతున్నావు" అని తిక్కకాటుకు చెప్పుతెచ్చివలె జబాబుచెప్పింది.

శ్రీవిలాసునకు రాక్షసు ద్విగుణీకృతమైనది. "బెల్లా! ఏమిటే నోటికిపచ్చిపట్టెలు వాగుచున్నావు?" అని చేతిలోనున్న చెంబుతో హైమవతి తలపై పసికొట్టెను. "అమ్మా! వచ్చేను" అని చావుకేక చేసి ఆమె శేలకూరింది. ఇల్లంతా రక్తమయమే. శ్రీవిలాసుడు చక్కా కాగ్లకు బుద్ధిచెప్పెడు. మూడు లకు యోగ్యతా యోగ్య విచక్షణ కూర్చును.

సువర్ణ సరుగువచ్చి వేడినీళ్లతో గాయమును కడిగి తనపెట్టెలోనున్న యోమపులతో కట్టుకట్టి తెల్లవారములచేసి హైమవతికి మఱల పప్పుదా గలిగింది.

"అమ్మా, సువర్ణా, నీదయవల్ల నాప్రాణాలు వక్కియి. నీమేలు ముందిపోలేమరల్లే. నీ ఖర్మమేమి కాలిందయ్యా నిక్షేపంలాటి ఇంటిబుట్టి ఈ నిర్భాగ్యునకు భార్యకైవా? నీగుణములను గుర్తించలేక నిన్ను నానాబాధలు పెట్టేను. నన్ను క్షమించు. ఇకముందు నువం ఒక్కతల్లికడుపున పుట్టివట్టి మెలు గుదాం" అని ఆమె సువర్ణను కాగిలించుకొన్నది.

శ్రీవిలాసుడు కంటబడితే హైమవతి పురాణం వివరుంచునట్లుభయముచే కొంగవలె తొడ్డిచానివచ్చి భోజనముచేసి పోతుండేవాడు. ఇంట రంధ్రమరాకొట్టు భార్య, తనకా బ్రహ్మచర్యము. పాపం ఏమిచేయ గలదు? ఆమె ఆతనితో మనస్ఫూర్తిగా మాటలైవా అనెను.

ఒకనాటిరాత్రి సువర్ణ వంటచేయుచున్నది. పెద్ద కాపునకు నిండాబియ్యంగా నుందని కలుసుపస్తే హైమ వతి పరామర్శకై వెళ్లింది. శ్రీవిలాసు దీపమయమును కనిపెట్టి వంటయింటికి "సువర్ణా నీకెంతటి కఠిన వ్యాదయవు! నాతో నింకెవనను మనసిచ్చి మాట్లాడవా? నీ పరిరంధ్రం ప్రాప్తికై పడికాపులుపడి యున్న నన్నాదరించవా? అని పగమూతురతతో కారులుకూయును సువర్ణను కాగిలించుకొయెను. ఆమె తనబలమునంతయు వినియోగించి శ్రీవిలాసుని వెనుకకు తోసివేసింది గాని అతడు మఱల దరి యేటకై గమకించుచున్నాడు. సువర్ణ గత్యంతరము గానక గభీరువ తలుపువేసుకొని గడియనైచి వంట ఇంట దాగున్నది.

కామారులకు కండ్లుకానరావు. శ్రీవిలాసుడు తలుపును బలవంతముగా తన్నుచు "సువర్ణా తలుపు తెలుపుము; లేనిచో ఈ ద్వారమును ముక్కలు ముక్కలుగా విఱచియెవను నిన్ను చేపట్టితీరెదన"ని భయపెట్టుచుండెను. సువర్ణ వంటఇంటనున్న కత్తిని పంక్రహించి తలుపు విఱచినచో అత్యహత్యచేను కొనుటకై సునిదృగ్మై ఉండెను. శ్రీవిలాసుడుయును పున్నాడికన్నా మృదువు — మజ్జముకన్నా కఠినము.

హైమవతి గృహమునకు మఱి, ఈదృశ్యము వదలొకింది తనసహజ వాగ్ధోరణి లంఘించుకొంది. "ఒకే నీ నెత్తికొట్టు, నీ నెడదుపేల్చు. బంగారుబాగున్న రైతుకు బాగులేదనిచెప్పి, నిలబడ్డపోటున వన్నింట నుండి తవ్వి, ఏమిటా ఈ దారుణం?" అని యిదా

పించేసరికి “ఇక దీనిసోట్లోనోరుపెట్టలే”నని ఆరెలుపు తాళం వేసుకొని పోయేడు శ్రీవిలాసుడు.

అర్ధరాత్రయింది. ఊరుమాటుమనేగింది. ఆకాశ మంతా మేఘావృతమై భోరున గాలిపీస్తుంది. శ్రీవిలా సుడు నిద్రాపరవకుడైనాడు. హైమవతి వంటఇంటి కిటికీని విడిచి ఆవారిని సువర్ణకు బంధవీణ క్రిచేసి “అమ్మా, సువర్ణా ఇంక నీవీ ఇంట నుండటం శ్రేయస్కరముకాదు. కాలయాపనమునర్హినో కదగండ్ల పాలయ్యెదవు. త్వరితముగ పుట్టిల్లు చేయకొనుము” అని హెచ్చరించెను.

సువర్ణ హైమవతి పాదములపైబడి “అమ్మా, ఎన్ని జన్మములకైన నీయింటాము తీర్చుకొనలేను. సమయ మునకు నీవురానిన్నచో నాగతి యేమైయుండెడిరో ... ఇదియే కడపారిపెలవు” అని ఆ గాఢాంధకార మున అదృశ్యమైంది.

శ్రీలవ సమయోదితబుద్ధి మొండు.

౮

ప్రకృతి కడువిచిత్రమయినది. పోషించువాడ్యధిక సమయించు అధిక్యత ఒక్కవస్తువులోనే రూపిస్తుంది. ఓర్పునకు పేరన్నకగన్నధూమి! ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రళయకాలగర్భదునివలె కంపించి లక్షలకొలది ప్రజలను తనవక్షి నిడుకొనుచున్నది. తల్లివలె సస్యము లను పోషించి ప్రజలను కాపాడుజలము పెల్లుకొని ప్రవాహమై పల్లెలను పట్టణములను కొల్లగొడుచున్నది. అబలలచేతి ఆటవస్తువగు అగ్ని మెనుఘాతమై గృహములను ఆహుతి యొనర్చుచున్నది.

ధైరవీనది పొంగి పరిసరగ్రామముల నన్నిటిని చుంచి విశేషవస్త్ర మెనుగూర్చినది. తినండి, కట్టుగడ్డ నిలువనీడలేక ప్రజలు అల్లలాడుచున్నారు. విఘ్నాది బాధ్యము, మున్నగు అంటువ్యాధులు విశేషముగా ప్రబలినవి. ఇంకను వర్షము సంతోషారగా కురియు

చున్నది. తోగులచికిత్సార్థము ప్రభుత్వమువారు డాక్టరు సుదర్శనుని కురిగొందరు ఆమచదులను క్రొత్తగా నియమించేరు. సుదర్శనుడు అవళోరాశ్ర ములు కష్టపడి ప్రజలకుపలయు పోకర్మముల నొన గూర్చుచున్నాడు.

వాడు వర్షము కొంచెమోగినది. సుదర్శనుడు పాఠశాలను వాహ్యోశిత బయలుదేరి కిరీరమును వీడి సుమానోకమైలు పాలములలోనుండి నడవెను. నల్లిస్కలూ అంధకార మావరిస్తుంది. మఱిసోవుటకై యెత్తించుసమయమున నొకకట మాడెనకే వచ్చు చున్నట్లు కనబడెను. ఒకలేడిదాక్తరునుకూడా ఆ ఉద్యమములో తోడ్పడుటకై ప్రభుత్వమువారు నియోగించేరు కాని ఆ మెఇంకనూ రాలేదు. అహలూ ఆబండి ఆమెదై యుండవోవునని సుదర్శనుడు వేది యున్నాడు. దైవభుటన అనిలంఘనీయము. సువర్ణ ఆ బండినుండి దిగినది. ఒకరికొకరుయోచి చకితులైరి. కొంతవర కెవరినోటనుండి మాటరాలేదు.

“సువర్ణా స్వాగతము. నీరాక ముందుగా తెలియ బడవనందా బయలుదేరేదేమి? ఇక్కడనుండి కిరీర మునకు బండిపోదు. సామానంతయూ కూలివాండ్రచే పట్టించుకొని నడచివెళ్లాలి. చీకటిపూడా పడ్డాది. పాలములలోనుండి నడవడం ప్రమాదకరము. దైవ వరాత్తు నే రాబట్టికొని లేవన్న ఈ నిర్లవప్రదేశమున చాల కష్టపడియుండువు.”

“నా ప్రయాణము బయలుదేరువరకూ నిశ్చయము కాలేదు. అదిగాక ఇక్కడింతలవర్ష పడాలనికూడా తెలియదు.”

సుదర్శనుడు కొందరి కూలివాండ్రను, రెండు లాంతరులను తక్షణము పంపుమని కిరీరమునకు ఉత్త రమువ్రాసి బండివానిధ్యారా పంపించెను. సువర్ణా సుదర్శనులు ఆ సమాపముననేఉన్న చిన్నవంశన గట్టుపై కూర్చొని సంభాషణ నువ్వుకమించేరు.

నువ్వలా కృతాని ఇంటనుండి పలామున పైను కరువారితో ఆధి: ప్రయాసముపై తొందరి చేరుకొన్నది. ఎండ కన్నెలుంగని ఆ ఇల్లాలు అనేకకష్టములను లోకాలచే దేవదారుల్యము క్షీణించింది. కష్టముల ఉద్దేశము ననుసరించి ప్రభులుడు ఆమెను భవానీ పురమునకు గొంపోయి కొంతకాలము చికిత్సగోనుంచెను. ఇంతలో ప్రభుత్వమువారు క్రొత్తగా నియమించిన వైద్యునివారిని సంఘములో నువ్వలను లేవీచాక్కరుగా నియమించుమో తక్షణమే ఉద్యోగములో ప్రవేశించమని ఆజ్ఞాపత్రము పంపిరి.

“నువ్వలా, చాల తొందరపడి విన్నవనానపలుకుచుమా ఉత్తరమువ్రాసేను. నే చేసింది గొప్పపొరపాటు. నన్నుక్షమించాలి.”

“ఇందు మీలోనిదేమిందు? క్షమాపించుకొని మానవహృదయాన్ని హింసించివందలు చేసే క్షమాపించుకొనాలి.”

“నువ్వలా ఇంకనూ నీకిది తీరలేదా? నీవెంతయును చున్న నా మానసమును నిర్దుష్టములతో వేల కలంత దవు? మన పూర్వక్షేపమును బట్టి తియ్యకొని నన్ను చున్నారా?”

“నువ్వలా, ఎంతమాపులని ఎంతోగి నీటి కయింకనూ ఆశయాల? నే నొకసామెతాత్రపు గృహిణిని. నా జీవితము కడువిషయమైనది. నావంటి దొర్లగొర్లరా లీలాకముననుండపోదు. భగవంతుడు కలకాలము ఇట్టి తీరిపునుడు మానుకుంటున్నా నా నుదుట వ్రాసేదు. ఇట్టి నిక్కచ్చను చేబట్టి మీయక శృంధికల కేల కలంకము చేయియకొనెదద? మన పూర్వక్షేపమును స్పష్టగత వృత్తాంతముగ వరిగణించి స్వస్తి చెప్పవలసిందనే నా ఉద్దేశము.”

“నువ్వలా నీవెంతటి కేలవు. మానవులు బుద్ధితక్కువచే చేయుపనుల ప్రతిభల మనుభవించునపుడు విధి కృతముగా తలంచుట పెదగుతముకాదు? ముక్కు

వచ్చునాది విల్లప మానూర్లముచ్చట చేసి మునుపటికి ముడిపెట్టి భర్తముగ మోటుంగనిదే బాలవలెనువని పించి “పూర్వజన్మమున ఏ పుణ్యదంపతుల నెదబాటు చేసినో ఆకుభవించుక తప్పనురా?” అని అవదంబో ఆగంపుండి? నీవే యోచించుకొనుము, యుక్తాయుక్త వివేచనగలదానవు. నా ఆశయముల నడుగంటనీయదుము, మన ప్నేమాలతను తోపాడ మొసంగుటను మారు మాకటిచేళ్లతో పెకలింపకుము. కాస్త్రదమ్మకములు పానుపాలము కాకపోయినను సంఘము క ద్రిక్టినను మొది మెరుకొందేయువాడనుగాను. నువ్వలా నీకింకను సంశయము నీడలేదా?”

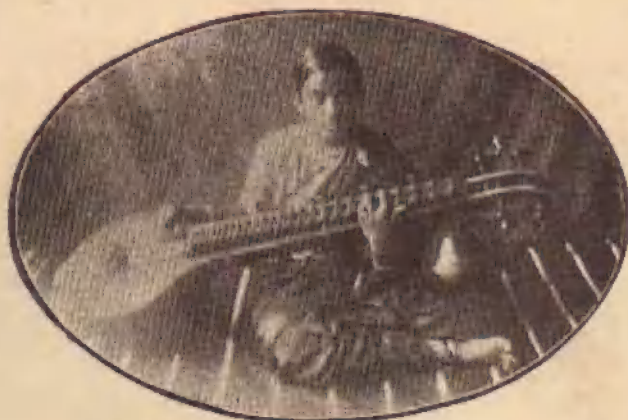
“నువ్వలా, అదిగో మాలివాండ్రు దెంచుచున్నారు. కిదిరమునుచేరి పాపకాశముగా ఈ నిషయమెంతోబిడ్డాయు. నాకుమాత్ర మింకనూ క్రిమిలానుడెన్న సింహస్వము ముదా.”

“ఇదేమి నువ్వలా స్వర్ణమునకుపోయినను సవతి పోరేదా?” అని నువ్వలనుడు మందహాసమునరెను. నువ్వల సిగ్గున తలచాల్సివడి. స్త్రీలకు సిగ్గు సహజగుణము.

లోకమునుమాయ మూటడులేదు. నువ్వల మూయవనియమై భర్తగృహమున ఆపొలగోపాలము పరిపరివిధముల చెప్పుకొనుతుండెరి. ఆమె ఎవరో దాక్కరును ప్రేమించుటవలననే అత్తవారింటనుండి అద్యిశ్యమైనదెన్న కదంతి ఊరంతా ముప్పరగాంచి.

స్త్రీనిలామెడు ముదగ్గజాదను తెలుసుకొనుటకై విశ్వప్రయత్న మొనర్చి విద్యల నుద్యోగవైద్యము. కొంతకాలమునకు వార్తాపత్రకలవలన ఆమె ఉనికిని కనుగొని ఎట్లయినను నుద్యమము. కవమానపించి రెన భార్యకు తగినబుద్ధి చెప్పువలయునని బయలుదేరెను.

నాకు చేరువలసినపని పూర్తియగుటచే నువ్వల రెన దేరాలోహొంది చిక్కింకొనకుచున్నది. ఆమె

శ్రీ శ్రీ శ్రీ విఖనం స్వయంప్రభాదేవిగారు

శ్రీ శ్రీ మరుతూరు వెంకటసుబ్బయ్యగారు
శ్రీమతి పాణకా కవయ్యగారి ఎకస్ట్రా
చదువు 26-అక్షరత్యాగిని. దేశ వీరవరాలు

శ్రీ శ్రీ సన్నిధి మాణిక్యంగారు
(వివరములు సంపాదకీయములో నున్నవి.)

మిస్ సగరాజమహాని - దుర్జిని
సరస్వతి టాకీస్

తన భాదీనితనమునకు పరిష్కార మొనర్చుటకై పరిపరి విధముల వాలోచించుచున్నది. ఒక ప్రక్క నన్ను పాక్షికగా వివాహమాడిన ధర్మ — దేశోపదేశ మరన్నార్థిగా ప్రేమించుచున్న ప్రేమిడు.

ఇంతలో శ్రీనివాసుడు ప్రత్యక్షమై విశ్వరూప మతో సువర్ణవస్త్రధారిణి “అడుదానితనపుట్టి బహు యోగ్యమైన పనిచేసేవు. తులసివనములో గంజాయి మొక్కవలె శీర్షపత్తిగల బ్రాహ్మణులమునపుట్టి యిరువంశములవాళ్లకు మాయనిచుచున్నది. పెట్టేవు. నిన్నవలసినపనిలేదు. ఆ మునిసిమక్కి బుడిచెదల పట్టుబట్టి నిన్ను చదివించేడు. లేకపోతే అడుదానిత చదువేమిటి? అందులో దాక్షయపరీక్ష!! దాక్షయపరీక్ష చదువుకొని సౌశిల్యమును కాపాడుకొనిన శ్రీనివాసు శ్రేష్ఠుడై లెక్కొంపవచ్చు. నీవు ఉత్కాంగములచేసి ఉత్తలక్కురలేదు. ఇప్పుటికి జరిగిందేమిట. రెండు కొని తిరుగ లేకపోతున్నాము. ఇక దయచెయ్యిం”దని పర్యేషు.

సువర్ణ నిలుపునీరయ్యెడు దైర్యము లేదుకొని “మీ రాదవలసినమాటల కిది సమయముకాదు; ఇది ముకాదు. మనిమన్నవా చాడినమాటలకు సబబు పంద ర్పముండాలి. ఇది ప్రభుత్వపు కిరీటముకాని మీయిల్లు కాదు. మర్యాదగా మీ రే దయచెయ్యిం”దని ప్రత్యుత్తరించెను.

“నేను కదలకపోతే మీరుదగ్గరునితో చెప్పి వెళ్ల గొట్టిస్తావేమో? కొను మె తననమును చూచి స్వల్పము మూడుకాళ్లతో నడిచిందట. ఆరునూరైనా నూరారైనా నీవు వాకార్యపు. ఈ బంధము తమవులతో సంరంజనవలసినదేగాని తాత్కాలికముకాదు. తోములు నిన్ను పహసించిన నమ్మిగూడ నపహసించినట్లే. క్షణ భంగరములగు తుచ్ఛముఖముల కాసింది కాస్త్రవీర్యముగ సుదర్శనుని చేపట్టినచో నీదొనప్పు దుర్జయము నకు ప్రతిఫలముగ నీ కడుపునలుగ్గిన విధము గతిలేక

కలకాలము నీ ప్రాణమున కేర్చి చావలసినదే”యని ముఖల నపవ్యవించెను.

“మీ యవతనరసప్రసంగమున కంతులేదేమో? వాసులీందనపనితోంది; విశ్వాసలని మువర్ల వైద్య కాలదోయెను.

గర్భంతరములేక శ్రీనివాసు దహ్యుటవా నను.

ఇంతకు సుందరవృత్తివరయుటచే సుదర్శనుడు కిరీట మునుమూర్చు ప్రయత్నములోనుండెను. ఒక సేవకుడు పరుగున సుదర్శనునికడకేలేంది “బాబూ, ఎవరో కా లా ఆపవలోనున్న కోగినితెచ్చి తమకు లక్షణమే పిలుపుమని బ్రతిమాలుచున్నా”దని చెప్పెను.

“ఏమి? అచ్చట లేదేదాక్షయవారు లేరా?”

“లేదుబాబూ. ఎవరో ముడుపులవచ్చి తనటూకు కి బాగులేదని కాళ్లమీదపడి బ్రతిమాలు ఆయను ఇంటికివెళ్లేడు.”

“మీ రెండు కామెంటువల్లలేదు?”

ఇదంతయుగా శ్రీనివాసుని పన్నాగమైయుండనోవు. పదండి; కొంపముదిగిం”దని కరవేగమున పరుగెత్తిను.

సుదర్శను దనుచవులతో కిరీటమునుచేత కైగిగినది మధ్యమున ఒకనాన సుందగమనమునపోవుచుండుట గమనించెను. దూరదర్శి మంత్రమునందు శ్రీనివాసుడు తలవంతముగా సుదర్శను దెగగొనుచున్నట్లు కనుగొనెను. “దండు: ఆలసించినచో వాకాభంగ మును”నని త్వరితముగా ముస్తలముమూర్చి ఆశ్రవాహమున దుమికి పడవనుచేరుటకై తిరుగుచుండెను.

శ్రీనివాసు దీర్ఘకృమ వలలోకింది కానివలకు ప్రవ్యాసయూపి వావను త్వరగ నడిపించుటకై యేర్పాటుచేసెనుగాని యేర్పరయిల్పించినను ప్రవాహ వేగమున పడవనడువదయ్యెను.

గృహ లక్ష్మి

మదర్సను దనుచులతో పదవను సమీపించుట గాంచి పదవలోనున్నవా రాందోళనతో వటూ యిటూ కదలుటవలన పదవ నీటమునిగినది.

మదర్సనుడు మదర్సను ప్రవాహమునుండి వైతరీసి విరిగిముడవ గొంపొమ్మని నేవకులకొనగి శ్రీవిలాసు నితో ముష్టియొద్దమువకు కదంగెను.

ఇవపురును సమవయస్కులు; క్రోధహూరితమాన శులు. మదపుటేనుగలవలె పోరి, యిలసి, సోలసి స్పృహతప్పు ప్రవాహమున మునిగిపోయిరి.

నేవకులు వైరవ్యవహారమైన మవర్ణామదర్సనులను విరిగమునుచేర్చి చలయు వైరవ్యవహారము శాసంగి.

కొంతసేపటికి నువర్ణ నేవదేరి “డాక్టరుగా రే” రని చెంతనున్న నేవకుని ప్రశ్నించెను.

“అమ్మా, ఎన్నిమందులు వేసినను తెలివరాలేదు. అపాయనీతిలోనున్నాయి. తీవించునను యాకలే”దని యెడుచూ ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

నువర్ణ శీర్ష విట్టాద్భువిదరి “శ్రీవిలాసు దేవ య్యో”నని ములల ప్రశ్నించెను.

“ప్రవాహమున కొట్టుకొనిపోయి మరణించె”నని నేవకుడు బల్చెను.

నువర్ణ కనులు మూతలుపడెను. కాశ్యతే నుమృష్టి తెందిన ఆమె వయవములనుండి యశ్రుకణములు రాలెను.

* * * * *

పేమ కాదు!

జామా తైలము

ఏజంట్లు కావలెను

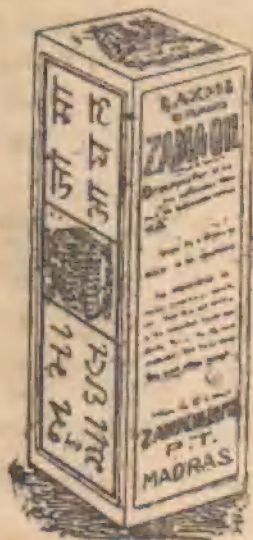
తలనొప్పి, యిక్ష్మయంజా, చేయి కాలు పట్టుకొనుట పంటినొప్పి మొదలగువ్యాధులను ఒక నగములో పోగొట్టగల ఖ్యాతిచెందిన “జామాతైలము” నకు నమమగు మందు వేరేదియు లేదు. చాలా యోగ్యతా పత్రములనుపొందియున్నది.

బుడ్డి 1-కి అణాలు 6 ఇచ్చి ఉపయోగించి చూడుడు

అమర్ చెందు, శోభాచెందు,

ఇంగ్లీషుమందులు, పలునరకులు, సల్ఫ్యూరిక్, నైట్రిక్ మొరాటిక్ అసిడ్ల వ్యాపారస్థులు.

నెం. 63, నైసప్పనాయని వీధి, మద్రాసు

మరువదగని - మగువలు

అయ్యల సోమయాజుల నువ్వురావుగారు.

భారతభూమిలో దక్షిణ ఆంధ్రదేశమునకు దిట్టి సమాగమవస్తువేరంటాం దక్షిణ భూమిని యొన్నది. అనియన్నియు నందరినను కలియవు. కొన్ని కొన్ని ప్రదేశములందు గొన్ని కొన్ని మాత్రమే యెరుకపడియున్నది. అట్టివానిని సాధ్యమైనంతవరకు నేకరించుట యుక్తముకదా. ఇతర వానిని స్థానము విశ్వాసములేనివారికంటె విశ్వాసమున్నవారిలే పదిరె ట్లెక్కువగ నున్నారు. ఎట్టిదనను ఆచంచలశాస్త్రము మానవులకు గుణము. "తానకృత్స్న విదోహండాన్కృత్స్న విన్నవిచాలయే" క్రిమి గీతా ప్రమాణమును చలచి తత్త్వవిదులకు వా రిట్టివిషయములయెడ సానుభూతి రావుదురుగదా.

(సంపాదకులు)

గౌరీ దేవి

సర్వసంపత్తులతోటి తులతూగుతూ తోటిదేశాల తలదన్ని వీరపురుషులతోటి పతి మణుల దివ్యచరిత్రలతోటి కూడుకొని కొంత కాలం తనకుదానే సామ్యమునుకొని విష్ణువీగు తూండే భారతదేశం ఇప్పుడు ఇతరులపాల నకు లోబడి పూర్వాచారాలు కోల్పోయి అనుకరణమే ముఖ్యముగా పెట్టుకొని తన సహజత్వాన్ని పోగొట్టుకొని పరబుద్ధిపై నాధారపడివుంది.

పూర్వకాలం యీదేశాన్ని గొప్పగొప్ప వీరులు శాసించి దీని సిగపువ్యాధికుండా చేశారు. వీరవనితామణులైన దేశాభిమాని నులగు సాధ్వీమణులుకూడా తమ వాయు శక్తులూ దేశప్రేమ చూపించారు. ఒకవీరుడు తన శక్తివంచనలేకుండా పాటుపడి భారత దేశమును మహమ్మదీయులనుండి కాచి రక్షిం చాడు. మఱియొకవేత్త అఖిలభారతదేశాన్ని దాస్యవిముక్తిచేసి క్షీర్తిగడించాడు. ఇట్లే వీరవనితాలోకము గూడ తమశక్తిని భార పోశారు. ఒకసాధ్వీ భర్తనుకోల్పోయి బంధు వర్గానికిదూరమై అరివర్గం చుట్టుముట్టినప్పటికీ

తన సీతకృపాణధారలచే శత్రువుల బార దోలి తననేన తానుచేసింది. మఱియొక వీరవనిత దేశమునకై శత్రువులమధ్య వీర విహారంసల్పి ప్రాణములు గోల్పోయింది. యితరదేశాలకన్న శౌర్యానికి బలానికి, భక్తికి, మనదేశమే మిన్నయివుండేది. దేవ బ్రాహ్మణభక్తి, పరమార్థచింత యిప్పటికీ బోలేదనే నమ్మకం. పూర్వం ఎదిరిబలం ఎక్కువై తమబలం తక్కువైనప్పటికీ తమ స్త్రీల పాలివ్రత్యప్రభావంచే శత్రువుల దును మాడినవా రెందతోగలరు. మఱియు పతి పాదపూజనముచే కొన్ని యద్భుతకార్యాలు చేసి వన్నెకెక్కినవా రెందతోగలరు. అరుం ధతి, అనసూయ, సీత, సుమతి, సావిత్రి, తులసి మొదలైన సాధ్వీమణులంతా తమ శక్తివల్లనే యెంతో క్షీర్తిగడించారు. ఇది పురాణముగంటూట, ఇప్పుడుకూడా అట్టివారున్నారంటే మనదేశం గర్వించవలసిందే. గర్విస్తోందికూడాను. ఇదివరకు ప్రకటించిన ఎఱుకమ్మ, వేంకమాంబలచరిత్రలు నిదర్శనాలై వున్నాయి. వాటి నెఱిగిన

వారు కొంతమందికాక కొంతమందే వున్నారు. ఇప్పుడు చెప్పబోయే గారీసాధ్వీ చరిత్ర అట్టిదికాదు. ఎఱిగినవా లొక్కరూ లేరు. పారంపర్యంగావస్తూన్న తద్దివ్యకథాను వర్ణనమే ముఖ్యాధారం. లేనికథ లోకంలో పుట్టదు. ఇదియొక ఆఖ్యాయిక యను కొన్నను నవ్వంటేదు. దీని నిజానిజములు పాతకులే నిర్ణయించుకోవాలి.

విశాఖమండల ప్రాంతమున శృంగవరపు కోటతాలూకాలో యొక కుగ్రామంఉంది. దానికిప్పుడు గౌరమ్మపేటయని వాడుక. పూర్వము దానిపేరేమిటో తెలియదు. అందు ఒకక్షత్రియుకులంలోపుట్టింది గారీదేవి. ఇప్పు డందు క్షత్రియులులేనేలేరు. వ్యవహారరీత్యా యితరస్థలాలకు పోయివుండొచ్చు! గారీదేవి పుట్టింటివారు సామాన్యవంసారులు. వ్యవ సాయమే జీవనాధారం. పద్దెనిమిదేళ్లు పైబ డ్దాయి గారీదేవికి. రజస్వలానంతరవివాహం క్షత్రియుకులాచారంగా తప్పు లేకపోయినప్ప టికి ఒక యింటిదాన్ని చేసి తనభారం తగ్గించు కొందామనుకున్నాడు గారీదేవి తండ్రి. సరియైన సంబంధందొరక్క కొంతకాలం వ్యయం చేశాడు. కొనకీ తనబోటిసంసారుల కిల్లవానిని చూచి వాని రూపసంపదకు సుగుణదార్యా దులకు మెచ్చుకొని గారీదేవి నాతనికిచ్చి పెండ్లిచేశాడు తండ్రి. రతీమస్మగులనలె, పార్వతీ వరమేవ్యదులనలె, లక్ష్మీనారాయణుల వలె రూపములో నేమి; సుగుణసంపదలో నేమి; భక్తిప్రేమలవిషయములోనైతే నేమి ఒకరి కొకరు నీసిపోకుండా భార్యభర్త

లిద్దఱూవుంటూండేవారు; కాని ఎప్పటికీనా ఇట్టిచోటనే విఘాతం తటస్థిస్తూవుంటుంది. సామాన్యంగా వాకరితో కయ్యానికి కాలు దువ్వనివాడై నవ్వుటికి గారీదేవిభర్తకు నీటి తగాదాలవిషయములో ఆపూర్ణో కొంతమం దితో అంతఃకలహం బుద్ధువించాయి. వాటి కన్నిటికీవోర్చి తన పనేదో తానుచూచుకుం టూండేవాడు. ఒక రోజురాత్రి కొందఱు ఎదిరికర్గంవారు ఇతనిపాలమునకు పోవునీటిని అడ్డువేసి తమపాలానికి త్రిప్పుకొన్నారు. ఆ సంగతి ఉదయమేతెలిసి గారీదేవిభర్త పాలా నికివెళ్లి తిరిగి తనపాలమువై పోనీటిని త్రిప్పి వేసినాడు. అప్పు డాశీత్రువులు కఱ్ఱలుచ్చు కొని తయారయ్యారు. తన ప్రాణరక్షణ కొరకై గారీదేవిభర్తకూడా కఱ్ఱదీసుకొని నిలబడ్డాడు. ఎంతయైనా క్షత్రియలిడ్డకాదూ? శత్రువులు వదిముంది, తనువొక్కడే. ప్రాణ రక్షకే ప్రయత్నిస్తున్నాడు. అయినా ఆకొట్లాటలో ఎవడికేనా తగలదా? ఒకడికి చెబ్బు తీవ్రంగాతిగిలి వడిపోయాడు. దాంతో వాడి ప్రాణాలు అకంఠపథాన్ని కలిశాయి. మిగతా వారు రెట్టించిన కోపంతో తిరగబడ్డారు. యెలాగో తప్పించుకొని యింటికివచ్చాడు గారీదేవిభర్త. ఇంటికొచ్చిన భర్తనంగతంతా తెలిసికొని విచారించి ఉపచారాలు చేసింది గారీదేవి. భర్తను ఇల్లుకదలనీకుండా చూచింది. ఇంతలో ఆమఱునా దుదయ మయ్యేసరికి వదిముందిపోలీసులు, ఇక స్పెక్టరు వచ్చేశారు. గారీదేవిభర్తను అరెస్టుచేసి కచ్చేరిసావిట్టో ఒక గదిలోనుంచి తాళం

వేశారు. అపైని పంచాయితీచేసి శవాన్ని దహనపర్చడానికి ఆజ్ఞయిచ్చి బంధితుని తీసి కొనిపోదామని కచ్చేరిగది లెలుపుతీసిచూస్తే శవముమాత్రమే దొరికింది. ఎన్నడూలేని అవమానం జరిగిందిగదాయని ఆలోచలనే ప్రాణాలు వదిలేశాడు గారీదేవిభర్త. ఎలా ప్రాణంపోయిందో ఎవరికీ తెలియదు. ఒకదానికి మఱొకటి. ఆరోజు అక్కడేవుండిపోయి పంచాయితీచేసి నాభోవల్లమందో తిన్నాడని నిర్ధారణచేసి దహనాని కార్డరిచ్చా డిన్ స్పెక్టరు. తీసుకుపోయారుశ్వశానానికి గారీదేవి భర్తను. చితిచబ్బరిల్లింది. ఎక్కడనుండి వచ్చిందో ఘోషావిడిచి గారీదేవి. చితిలో నురకడానికి సిద్ధమైంది. దాంతో ఇన్ స్పెక్టరుకు వల్లుతుండుకొచ్చి ఆమె జుట్టుందుకొని బరబరా లాక్కుపోయాడు పూర్ణకి. ఆమె నామెయిట్లోనేపెట్టి పైనితాళంవేసి ఆర్థాత్రికి అక్కడేవుండిపోయాడు. గారీదేవి నిట్లో పెట్టి తాళంవేశాడేగాని పతివ్రత కీ తాళాలు, ఈ బంధనాలు అడ్డగలవా యన్నపంగితి తెలియ దిన్ స్పెక్టరుకు.

అర్ధరాత్రి అయింది. అందఱూ నిద్రా ముద్రితులైనారు. పెరిగోడదాటి రెండు కట్టలుమాత్రం భుజానవేసుకొని శ్వశానానికి బయలుదేరింది గారీదేవి ఆ చితికే ప్రదక్షిణం చేసి తను తెచ్చిన రెండుకట్టలు చరో వక్కపెట్టుకొని చితిలోపడుక్కుంది. ఇంతలో ఎవడైనా చూడడా! ఇన్ స్పెక్టరుకు ఊడే కాదు. అప్పు డిన్ స్పెక్టరు వగైరాలు

శ్వశానానికివస్తే ఏముంది? భగభగమంటలే! ఆరిపోయిన చితి రెండుకట్టల సహాయంతో ఇంతమంట మండుతూన్నందుకు ఆశ్చర్య పోయారంతా. రూపాయి మొగాలుపెట్టేసి చూస్తూ కూర్చున్నారు. అయిదునిమిషాలకే అంతా పూర్తయిపోయింది. తెల్లపోయారు వచ్చినజనం. నిప్పైనారేకుండా ఆరిపోయింది చితి. ఈ విచిత్రపరిణామం వింతగా చెప్పుకుంటూ తెల్లవాల్చేశారు. ఉదయ మయ్యాక చితిచూచి అందఱికి ఆశ్చర్యం కలిగింది. గారీదేవిజుట్టుమాత్రం కాలకుండా వుండిపోయింది. ఎంచేతనని తలోఆలోచనలోకి పోయారు. అప్పు డిన్ స్పెక్టరే కర్ణులెరిచి నమస్కారంచేసి ప్రార్థించాడు. అప్పుడు కిరననాయిలు పోసిధట్టు ఒకమాటు భగ్గున మండి ఆరిపోయింది. మఱి జట్టులేదు. ఇన్ స్పెక్టరు చితిచుట్టు మూడుసార్లుతిరిగి చెంపలు వాయించుకొని చేసినతప్పుకు క్షమాపణ కోరాడు చితిదగ్గట మోకరించిరి.

తరవాత ఊళ్లోకిపోయి యీసంగిరంతా మూడురోజులుండి విచారణచేసి నేరం గారీదేవిభర్తయందు లేకపోవుటకు చాలవిచారించి తగుచర్య తీసుకొన్నాడు. నిష్కారణముగా ఇద్దఱు పుణ్యమూర్తులను తన అవినేకముచే మట్టిలోకలిపినందుకు చాలా విచారించాడు. ఇంకేముంది? ఈచరిత్ర ఈప్రిండ్రియాకంపెనీవారి కాలమున జరిగినదని పెద్దలవల్ల వినికిడి.

ఒన్నరమ్మ

అహల్యాభాయి, ధూన్సీ లక్ష్మీబాయి, ఛాందసుల్తానా మొదలైన వీరవనితామతల్లుల జీవితములు మనము వింటున్నాము. జగత్ప్రసిద్ధులైన వారలకథలే మనకు ఆనందదాయకముగానున్నవి. వారివలె గొప్ప రాజ్యము నేలకపోయినప్పటికీ ఒన్నరమ్మ కూడా కొన్ని గ్రామముల పరిపాలించినరాణి. వారివలె లక్షేషసేనాసమూహము మధ్య వీరవిహారం సలుపకపోయినప్పటికీ కొద్దిపాటిసేనతో పోరాడిన వీరవనిత. ఈమె కడవజిల్లాలో తిప్పారెడ్డిపల్లెయను గ్రామమునకు పాలకుడగు కుమార సరసింహరాయని ధర్మవత్ని. ధర్మకు అన్నివిధాలా సహచారి జేయమెలగి ఆతని పొగడ్తలందినది, ఎల్లప్పుడూ బీదసాదలపట్ల మిక్కిలి ప్రేమగా నుండేది. కొంతకాలానికి సరసింహరాయలు మరణించినాడు. ఒన్నరమ్మపై భారమంతా పడింది. ధర్మ మరణించగానే ఆతని పూర్వకత్తులు లామెపై కుట్రలువన్ని ఆమెకున్న కొద్దిపాటి గ్రామములున్నూ అవహరించ తలచుకొన్నారు. రోజురోజూ ఒన్నరమ్మకు కష్టాలు మిక్కుటంగా వస్తున్నాయి. కత్తుల బారినుండి తప్పించుకోడానికి తిప్పారెడ్డి పల్లెలో నొకకోట కట్టించింది ఒన్నరమ్మ. అయినప్పటికీ ఆమె కష్టాలు గట్టెక్కలేదు. కొనకీలాక్కాదని అక్కడకు వదిలే నుమొళ్ల దూరంలోవున్న చాకర్లపాడు అను గ్రామంలో కోటకట్టించి అందులోనుండి రైతులనందరినీ మంచిచేసుకొని వారివల్ల

నేవలు చేయించుకొంటూ కులాసాగా తన జమీకేమీ ఆపాటం రాకుండా కాచుకొస్తోంది. తన రక్షణకై కొంత సేననుకూడా నిలుపుకుంది. వ్యవసాయదారులకు అదివజ్రకు కన్న నీటిసదుపాయం ఎక్కువగా కలగజేసి వారి భక్తికి పాత్రయై రోజురోజూ అభివృద్ధిలోకివస్తోంది. అదిచూచి కత్తువులు సహించలేకపోయారు. వారు ప్రత్యేకంగా ఒన్నరమ్మపై దాడివెడలి జయించలేదు. ఎవరిసాయమేనా కావాలి అందుకోసం చూస్తున్నారు.

ఇట్లువుండగా హైదరాబీ దండయాత్రకు వెళ్లి తిప్పారెడ్డిపల్లెమీదుగా తన సైన్యముతోగూడ మైసూరుకువెళ్లి పోతున్నాడు. ఒకరోజు తిప్పారెడ్డిపల్లెలో మకాంచేశాడు. అప్పుడు ఒన్నరమ్మ కత్తువులు ఆమెపై లేనిపోని కొండెములు హైదరాబీతో చెప్పి ఆమెదగ్గర విశేషముగా ధనమున్నదని హైదరాబీకి ఆశను పుట్టించారు. దానిమీద హైదరాబీ అమల్తారును చాకర్లపాడువెళ్లి ఒన్నరమ్మను ధనమిమ్మని అడగమన్నాడు. అప్రకారంగానే ఆ అమల్తారు చాకర్లపాడు పోయి ఒన్నరమ్మను కలిసికొని హైదరాబీ చెప్పినమాటలు చెప్పాడు. అప్పుడు ఒన్నరమ్మకు ఎక్కడలేని కోపంవచ్చి “డబ్బియ్యవలసిన అవసరం మాకేమీలేదు పో”మ్మంది దుష్టుడగు అమల్తారు ఆమె క్షాత్రతేజానికి మురిసిపోయి నెమ్మదిగా రెండుమూడు సార్లడిగాడు డబ్బు ఇమ్మని. కసిరివేసింది ఒన్నరమ్మ. అప్పుడా అమల్తారు తనయిష్ట

ప్రబోధము

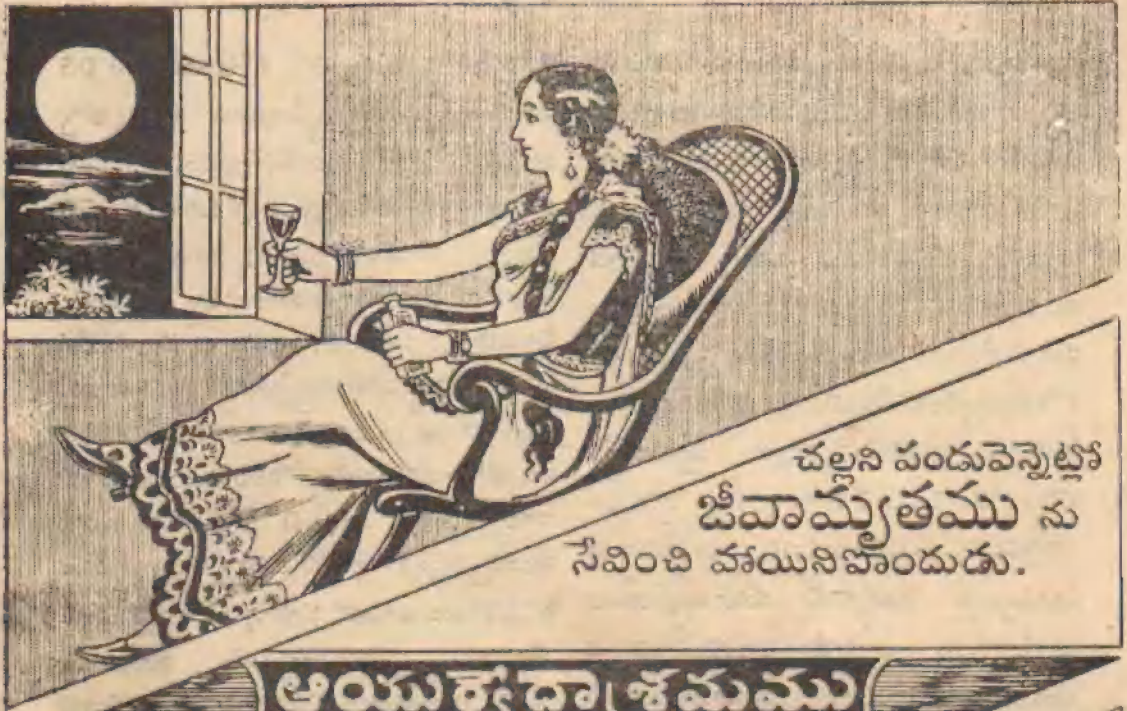
మొచ్చినట్లు మెను తూలనాడాడు. వినలేక
 ధ్రాకారిణియై బల్లెముతో నాతని పొడిచి
 వేసింది ఒన్నారమ్మ. ఈసంగతి హైదరాబాద్
 తెలిసి వెంటనే తన సేనతోగూడ చాకర్ల
 పాడుపై దండెత్తాడు. ఒన్నారమ్మకూడ
 తన సేనల జాగ్రత్తపడచుకొని కోటతలుపులు
 మూసివేసింది. మహమ్మదీయ సైన్యములు
 కోటముట్టడించివేసినవి. కోటతలుపులు
 తీయుటకు ప్రయత్నిస్తున్నాడు హైదరాబాద్.
 కోటగోడలపైనుండి ఒన్నారమ్మ సైనికులు
 రాళ్లువిసరి, బల్లెములువిసరి, కాగిననూనె
 శిరస్సులపై దిమ్మరించి మహమ్మదీయుల
 ప్రయత్నాలు పాడుచేస్తున్నారు. కాని
 యిసుకపాతలలాగున్న మహమ్మదీయుల
 ధాటి కోర్వలేకపోతున్నారు చాకర్లపాడు
 వీరులు. హైదరాబాద్ పట్టినపట్టు వీడక కోట
 తలుపులు ఖేదించుటకు ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

ఒకరోజు ప్రయత్నంతో కోటతలుపులు విడి
 పోయాయి. మహమ్మదీయులు అత్యుత్సా
 హంతో లోపల ప్రవేశించారు. దొరికిన
 వాళ్ళల్లా నడికివేసినారు. ఇంక ఒన్నారమ్మకు
 గత్యంతరం లేకపోయింది: డాలూ, కత్తి
 తీసుకొని మహమ్మదీయులమధ్య నురికింది.
 వీరవిహారం సలిపింది. ఆమె ధాటికాగలేక
 పోతున్నారు మహమ్మదీయ సైనికులు!
 అయినా యింత సేనతో తానొక్కరే యెంత
 కని పోరాడగలదు? దొరికిపోయింది. హైద
 రాబాద్ ఆమెను బంధించి పూరంతా యిష్ట
 మొచ్చినట్లు కొల్లగొని ఒన్నారమ్మను తీసు
 కొనిపోయి దారిలో కరుణావిహీనుడై చంపి
 వేసినాడు. నాటిలగాయతు నేటివఱకు
 పూర్ణ పాడుపడినప్పటికీ చాకర్లపాడు తిప్పా
 రెడ్డివల్ల కోటలు శిథిలావస్థలోనున్నవట.
 ఒన్నారమ్మ చనిపోయినప్పటికీ ఆమెపేరు
 వుండిపోయింది.

ప్రబోధము

శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు

గీ. పాలలో నేయి గూఢమై పరగుభాతి
 భూత భూతాన జ్ఞానమ్ము పొదివియుండె
 స్వాంతమనానమున నదాసరవిదరచ
 నది బయల్పడు. నుచ్చనీ చాదులేల?

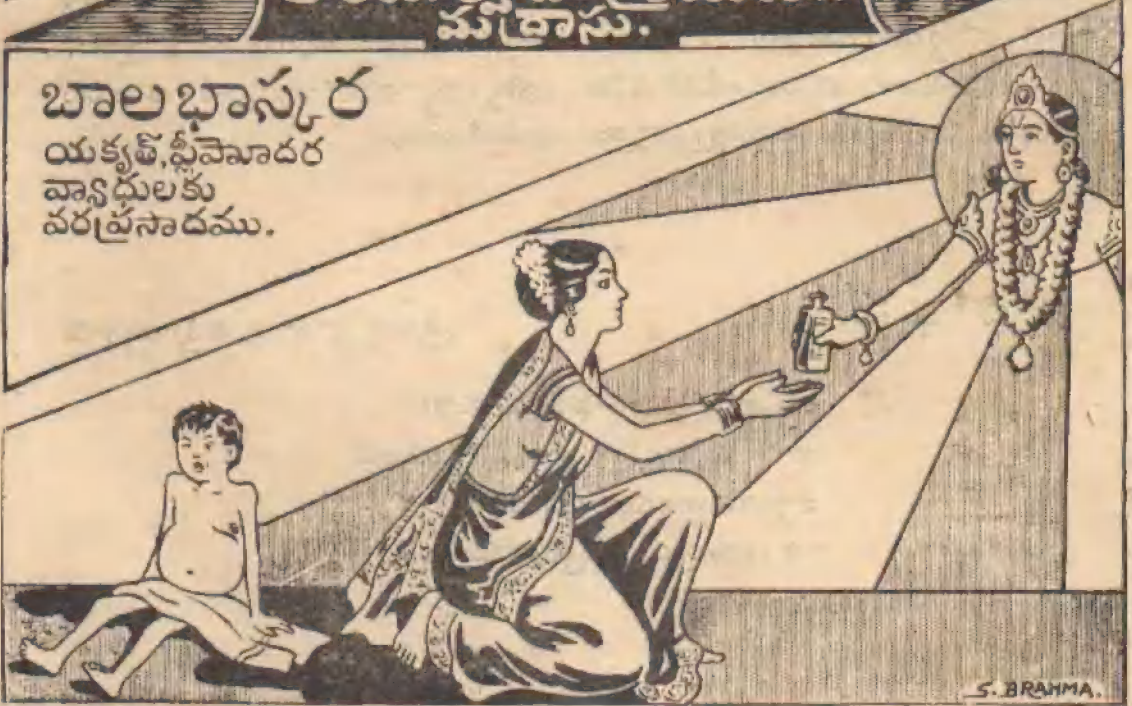

చల్లని పండువెన్నెట్లు
జీవామృతము ను
సేవించి హాయినిపొందుడు.

ఆయుర్వేదాశ్రమము
మద్రాసు.

బాలభాస్కర

యక్ష్మ, ఫీవేరిదర
వ్యాధులకు
వరప్రసాదము.

S. BRAHMA.

స్త్రీల కెట్టివిద్య కావలెను?

బాలాంధ్రపు వీరరాజు చితురుగారు

స్త్రీవిద్యనుగురించి యిక్కాలమున పెక్కురు పెక్కు విధములఁ దలంచుచున్నారు. పాశ్చాత్యవాగ్ధికతాభిమానులకును సహితవాదులకును దీనివిషయమున భేదాభిప్రాయములు గలవు. ప్రస్తుతము విద్యాలయములు, వీనియందు పురుషులకుఁ గలుపఁబడువిద్యయే స్త్రీలకుఁగూడ నావశ్యకమనియుఁ బురుషులవలె స్త్రీలును మహోగములు చేయవలయుననియుఁ బురుషునితో సమానముగా స్త్రీయును బహిరంగసంస్థలలో సంతరించుచు ప్రపంచవేదికలపై స్వేచ్ఛావిహారమున కేయివలెననియు నవినాశయాల యిట్టిప్రాయము. సనాతనులమత మిందులకు వ్యతిరేకము. స్త్రీలకు బానిసవిద్య యెంతమాత్రమును దగదని వీరివాదము. ప్రస్తుతము విద్యయును పేద విద్యార్థులకుఁ గలుపఁబడుచున్నది నిజమైన విద్యకాదనియు, విద్యకుండవలసిన ముఖ్యలక్షణము లందులేవనియు, విద్యయొసంగవలసిన పరిజ్ఞానముగాని, స్వేచ్ఛావృత్తిగాని యిప్పటివిద్యవలన నలవడకపోవుటయేగాక పైగా దానివలన తానిసవృత్తియే సంప్రాప్తమగుచున్నదనియు, వట్టిదవుట నది పురుషులకే గ్రహ్యముగాదనియును, స్త్రీలకది యపరేకదనియును వీరు వక్కానింతురు. అయితే స్త్రీలకెట్టి విద్యకావలెనను విషయమున మాత్రము వీరికి భేదాభిప్రాయములున్నను స్త్రీలకు విద్యయునున దవసరమనుట సత్యము, వాగంధిలెవ్వరును స్త్రీలకు విద్య యవసరములేదనిచెప్పరాదు. తాని ఆవిద్య యెట్టిదిగా నుండవలయుననునది విచారణీయము. ఈ సందర్భమున మనము పాశ్చాత్య దేశములనుండి యేమైనను విలువగలసంగతుల నేర్చుకొనవలెనా — లేక స్వదేశచరిత్రవలన ప్రయోజనముకల్గినా — యను

విషయము లాలోచింపవలసియున్నది. కావున నవ్యదేశములకును మనభారతదేశమునకునుగల ముఖ్య తారతమ్యములు, వాగరకతావిషయము, సుఖజీవనము, వీనిసంగతి కొంచెము జ్ఞాపకముచేసికొని చూడవలసియున్నది.

భారతదేశపు వాగరకత కడుప్రాచీనమైనది. పాశ్చాత్యదేశము లరణ్యాక్షిగములై యందలిజనులు వాగరకతయనునదియే యెఱుంగక మృగప్రాయములుగా ముండుకాలమున మనదేశము మహోన్నతస్థితియందుండినట్లు చరిత్ర నుడుపుచున్నది. అవ్వ దవ్యదేశస్థులు వస్తుభారణాయుగగూడ వెఱుంగక దిగంబరులుగనో, పల్లలతాచ్ఛాదికులుగనో యుండి, యపక్వామిషాదు లాహారముగాగలిగి గహనముల యుండే చెట్లకొమ్మలపైవను కొండగుహలలోను నివాస మేర్పఱచుకొని జీవించుచుండిరి. గృహనిర్మాణాదులు వారెఱుంగరు, అట్టికాలమునఁగూడ భరతవర్షమునందు జనులు వాగరతులై, వాణిజ్యము, రాజ్యపాలనము, యుద్ధము మొదలగు కళలయందు ప్రవీణులగునారై ప్రజ్ఞావంతులై గొప్పసంగతుల నశేకములను గనిచెట్టి వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసాదులమాలమున లోకము నందు మహత్తరవిజ్ఞానము బ్రకటించిరి. ఇటీవల శాస్త్రజ్ఞులు యంత్రసామగ్రిసహాయముచే గనుగొనఁ బ్రయత్నించు భూగోళభౌగోళాదిరహస్యములు భారత జనులు సామర్థవముచేరకు, దివ్యదృష్టిచేరకు నామూల్యగముఁ దలిసికొని వ్రాసియుండిరి. వారికిఁ దపశ్శక్తియు ననుభవజ్ఞానమును నపారముగానుండెను. అంతఃకరణకుద్ధిగలిగి భగవద్రేపితులై, నిష్కృషిక మనీషాగరిష్టులై, భర్మములనువ్యక్తపఠచి పాలకులకు

బోధించిరి. ప్రభువులు వాటి నవలంబించి ప్రజలచే నాచరింపజేసిరి. ఋషిప్రోక్షములైన వైదికరాల కీయాదిధర్మములు తత్తదన్వహితములన పరంపరా గతములై నిరంతరాయముగా నడచుచుండెను. అవి కాశ్యకములు, షడ్యకాలోచితములు. ఒక్కొక్కప్పు డవి కాలగర్భమునఁ జొచ్చి నశించినట్లు భాసించినను మరల వాటిని కాలమే ప్రసవించి వ్యక్తపరుపఁగలదు. అట్టి యవశ్యమైన ధర్మము లాధ్యాత్మికప్రయోజనములై, యైహికార్థదాయకములుగా నుండునట్లు నిర్వహింపఁబడినవి. దేహిక చతుర్విధపురుషార్థము లావశ్యకమైనవి. అందు నాల్గవదియగు మోక్షము సత్వోక్త్యుక్తమైనది. తస్మింగల ధర్మార్థకామములను మానుమ నైహికానందదాయకములై, యాముష్మికసాధనములునై యలరారుచున్నవి. ఇవి యాదును పరస్పరసంబంధబంధితములైనవి. ధర్మసంపాదితమైత్రమును, విత్తకృద్ధర్మమును, ధర్మార్థపరిలభకామమును బ్రతివ్యక్తికిని సంపాదనీయములు. ఇవి ధూమియందు బొంబగల సోఘములన్నిటికి నాకరములై తరువాత బ్రహ్మచందమునకు సాధనభూతములై యుపయోగపడుచున్నవి. యేవ్యక్తిగాని నిర్మలమైన మనస్సుకలిగి యాత్మీయధర్మములను న్యాయపద్ధతులచే నాచరించుచో నిహపరములనుభు మనుభవించును. ఈ ముఖ్యనూత్రము నాధారముగాఁ జేసికొనియే మనపూర్వులు లోక లాచరింపవలసిన ధర్మములు విధులు నిర్మించియుండిరి. మనవారు కరము దూరదృష్టికలవారై మోక్షమును ప్రధానముగానెంచి 'యర్హశ్యంరన్నశ్యం' అను నాచర్యవచనముచొప్పున సంసార ముఖములు నిత్యములుగావనియు, బ్రహ్మచందముచో సరిపోల్చియంచిన నిది క్షణికములనియుఁ బరికించిరి. అయినను ధూమివైజన్మించిన తరువాత కర్మయనివార్గము, నావశ్యకము. అందుచేనది పర్జింపవలసికాదనియు, మానించి పర్కర్మల శేషిరించిరి. లోకవ్యవహారమున కద్గుణక యనుకూలముగ నుండులాగున

వాటి నెవ్వరివ్వ రేరీరి నాచరింపవలయునో చక్కగా నేర్పాటుచేసియుండిరి.

పాశ్చాత్యదేశము లిప్పుడు చాలయభివృద్ధిగలిగి గొప్పదాగరికతచేఁ బ్రకాశించుచున్నపంకతి యందరు నెఱింగినదే. వారిలో గొప్పకాస్త్రజ్ఞులు, పరిశోధకులు గలరు. వారిమతసిద్ధాంతములును ముఖ్యనిమిషములలో వార్యమతనూత్రముల ననుకరించియేయుండును. అయితే లౌకికధర్మములలో వారికిని మనకును భేదముకలదు. మనవారివలె వారు తమలోకవ్యవహారధర్మములందాముష్మికసాధనముల నిమిడింపక కేవలము నైహిక ప్రయోజనములచేతనే తృప్తిగాఁగరు. వారిదేశ పరిస్థితులను, మనదేశ పరిస్థితులను చాలభేదము కూడ నున్నది. మనదేశ భూవాసినండియుఁ బాడి పంటుగలిగి గొప్పశీవనదులచేతను వికారమైన మైదానములచేతను శోభిల్లుచు దేశవాసుల కన్ని విధముల సోఘము గూర్చునదిగానుండెను. అందుచేత నిందరి జనులు మిగుల స్వేచ్ఛావిహీనులై నిర్మల హృదయములతోనుండి యేవిచారములేనివారై భగవంతునిగూర్చి తపస్సుచేసికొనచు మోక్షచింతనా పరత్వముననుండి మానవారీతమైన కత్తులను గడించి యుండిరి. ఇతరదేశములన్నిచో యుండుండజనులకు పనికివచ్చు నాచారసంబంధమైన పంటలుపండు భూములుగాని, పాడినిచ్చు తగినన్నియావులు గేదెలు మొదలగు పశుసంతతిగాని లేక ఇనుము, బొగ్గు మొదలగు నుద్బిజ్జవదార్థములతో నిండియుండి తన్ని వాసులకు సోఘము లేకయుండెను. అందుచే నక్కడిజనులు తమసోఘ వృద్ధియైనకొలది తమకందరకు సరిపడునన్ని వస్త్రములుగాని, తమకందరకు నివాసమునకు సరిపడు ప్రదేశములుగాని స్వదేశమున లేనివారై వాటికొనుట వెదకికొనుచు నితరదేశములకు వలసవోవలసినవారైరి. పరదేశములకు వెళ్లినప్పు డాయాచోట్ల లౌకికసంబంధమైన చిహ్నాలనేకములు కలుగుచుండెను. ఆకారణమున సంసారసంబంధముగు శీవయాత్రకు కావలసిన

శ్రీల కెట్టివిద్య కావలెను ?

సాధనములు సంపాదించుకొనుటయందును, వాస్తవమును వారికి గలుగుచుండెడి యాటంకములు నివారించుకొనుటకు తగినపరిశ్రమలను నిర్మించుకొనుట మొదలగు భౌతికవిషయములయందును మాత్రమే వారిబుద్ధి పనిసేయవలసినదైను. ఇప్పటికి క్రమక్రమముగా నట్టిదేశములు చాలవరకు స్థిరపడిచుంచినతిలో నున్నప్పటికిని యాధ్యాత్మికవిషయమైన పరిశ్రమయందు పాశ్చాత్యదేశములు మనదేశమునకు చాల వెనుకబడియున్నది.

మనచెప్పిన విషయములనుబట్టి యాదంగా మనదేశపు సంఘటితవస్తువును, పాశ్చాత్యదేశముల సంఘటితవస్తువును పోల్చినచో చాలతారతమ్యముండగలదనుమాట ప్రతివారికిని తోచకమానదు. విజయగా నట్టితారతమ్యముగలదు. అది సహజమున నగును. సంఘటితవస్తువు శ్రీపురుషులకుగల పరస్పరసంబంధముమైనను వారి ప్రవర్తనమైనను ముఖ్యముగా వాధారపడియుండును. సంసారమునందు ముఖ్యవిషయములనుగూడ వరుయే కారణములు. కావున వారిప్రవర్తనల నేర్పరించి సరిచేయుపద్ధతులను వారివారిస్వభావములనుతగినట్లుగా నిర్మాణముచేసి నడిపించుటచేత సంకల్పాన్నత్యము కల్గును. మనభూద్వల కీసంగతులన్నియుఁ గఠరలములకములు. వారెఱుంగనిది భూతధివిష్యవ్యక్తమానములయందు లేదు. కావున శ్రీపురుషులను వారిధలనవిధింపఁబడిన ముఖ్యధర్మములేవియో అవి యెట్లుచిరములో యూహించుము. శ్రీలకు పాత్రితత్వము, గృహకృత్యము మొదలగునవియును బురుషునకు వేదాధ్యయనము, తపస్సు కృషి మొదలగునవియును ధర్మములుగా విధింపబడినవి. ప్రతివారును సత్యప్రవర్తనముగలిగియోగ్యతతో నడచుకొనవలయుననునది సర్వసాధారణముగా నందఱకు విధింపబడియున్నది. ప్రపంచమునందు జాతసంఖ్య పెరిగినకొలఁదిని, కాలక్రమమున వర్తకవ్యాపారము విజృంభించి యన్యదేశ సంపర్క మధికమగుటవలనను, సత్యదూరములు,

వ్యవసావిశిష్టములునగు విషయము లనేకములై నను సన్మాన్యమునండి తొలఁగి నడచుట కవకాశము లేర్పడినవి. చుంచినెట్లల తారతమ్యమునది సహజమైన మాన్యమన నడుచుకొనుటకు తగిన విజ్ఞానమువిచ్చునది విద్య కావున నిట్టివిద్యప్రతివారికి నవసరమైయున్నది. ప్రపంచవ్యవహారమున కావశ్యకమగు ధనమును సంపాదించుటకుగూడ విద్యకావలెను. విద్య యనేక విధములైయున్నది. వేదవిద్య, రాజనీతి, కృషి, వాణిజ్యము, కాస్త్రములు మొదలగునవి ననేకములు గలవు. ఒక్కొక్క విద్యను సంపూర్ణముగా నేర్చుకొనవలయునన్న దీనిరచుంలేయు భారపోసినను సరితూర్తమును గాంచుట దుస్సాధ్యము. ఇట్టియెడఁబ్రతివారును నన్నివిద్యలు నేర్చుకొనలేరుగదా! అయితే లోకప్రవృత్తికావిద్య లన్నిటివలనఁ బ్రయోజనముకలదు. కావున వృత్తిభేదమునుబట్టియు, వ్యక్తలస్వభావభేదమునుబట్టియు తర్రదమగుటయునవిద్యలసభ్యసించిన లాభముగలుగును. మనభూద్వలారితినేవర్తము లేర్పరించి వారివారివిద్యలు నిర్ణయించిరి. శ్రీలకు పాత్రితత్వము, కిరుపోషణ, గృహకృత్యము మొదలగునవి ధర్మములని చెప్పియుంటిమిగదా! పురుషధర్మములు వేదాధ్యయనము, కృషి మొదలగునవి యనినకొడ నుడిచియుంటిమి. శ్రీలకు ప్రతినిత్యము గృహవర్తనమే ముఖ్యముగను, బురుషునికీకృషియునునదిమి త్తముచాహ్యప్రపంచమున వర్తించు టావశ్యకముగను వారివారిధర్మములవలన విధింపబడుచున్నది. అయితే శ్రీయెల్లప్పుడు యింటిలోపలనేయుండి యెన్నడును నైకివాకుడనది యభిప్రాయముగాదు. ఆమె తనధర్మముల నతిక్రమించ నంతవర కదనరమునుబట్టి స్వేచ్ఛగా వినూరించుచునే యున్నది. నవాహాకిరసధ కార్యములయెంచును, బంధుసంబర్ధనమునిమి త్తమును, యాత్రాసదర్శములందును మొదలగుననుములలో శ్రీయే బురుషునితోపాటు సమానముగా నడచురించుచున్నది. శ్రీలకు మనవారలాసంగినగౌరవము. శ్రీయే, సంఘమునకు చామె

కొసంగబడిన మాతృభావము, పూజ్యత యే వాగరకర గల్గిన దేశములలోను నొసంగబడియుండలేదు. ఈసంగతి తెలిసి యుఁ గూటఁ బాశ్చాత్యవ్యామోహములోఁ బడిన మనలో కొందరు శ్రీ గృహమునందే యుండవలసినదృఢముగా మె స్యాతంత్ర్యమునకు భంగకరమని వాదించును. పైగా శ్రీయుఁ బురుషుని వలె నిత్యము నిరాఘాటముగా బ్రసంచదీక్షలపై బహిరంగముగా సంచరింపవలయుననియుఁ బురుషుఁ డాచరించుపనులన్నియు నిర్వహించి పురుషునితోపాటు సమానత్వము విహింపవలెననియు, గృహములు పాడు పెట్టి స్వేచ్ఛావిహారములై యుండవలెననియు, ఎట్టి సమానత్వము శ్రీపురుషులకు గలిగినగాని దేశము యొక్క వాగరకతకు బలిపూర్ణముత్వము గలుగజేర దనియు మొదలగు విస్వాసమైనవాదము లెన్నియో తేయుచున్నాయి. ఈవాదము కేవలము వాదీభ్రాంతిని మాత్రము పెల్లకెచ్చేయును. ప్రపంచమునకు శ్రీపురుషునిరుపురుషు సమానకారణములు. వార లవివాభాస సంబంధముకలవారై సమానభాగస్థులై యున్నారు. కాని వారివారి ప్రత్యేకస్వభావములబట్టి వారల క్యత్యములను ధర్మములును మాన్యుచెందినవి. శ్రీ పురుషులస్వభావములు పరస్పరవిరుద్ధములని చెప్ప వచ్చును. ఈ వైరుధ్యము లయకారీగాక సృష్టికీ కారణభూతమగుచున్నది. పరస్పరవిరుద్ధములగు విద్యుత్ప్రవాహములు రెండుకలసి యొట్టబండ్మైన విద్యుత్ బ్యాంత్రిని జనింపజేయుచో యట్లే శ్రీపురుషులను నిర్మలులై తమతమ నియమితవృత్తులు మానక సంచ రించుచు నేకీభవించునెడల మహత్తరమైన సృష్టికీ సమర్థులగుదురు. అంతిముకాని శ్రీగృహశాస్త్రములు నిర్వహించుకొనుచు నింటిలో నుండవలయుననునది యామె స్వేచ్ఛకు నిర్బంధమని యెంచరాదు. పాశ్చాత్యులలో శ్రీలు విచ్చలవిడిగా విహరించు నాచారముండిన యుండవచ్చును. అంతిమాత్రమున మనకది యాచరణీయమని యెంచుట పొరపాటు. కొన్నివ్యాపారవిషయములలో మనము వారివద్దనుండి

నేర్చుకొనవలసిన విషయములున్నను మనవాగరకతయే ప్రాచీనముగుటచే మనమండి నేర్చుకొనవలసిన గొప్ప విషయములు వారలు గ్రహించి ఆచరించుకొన బ్రయత్నించుచుండుట నిజము. అట్టియెడ మనము మనదేశముయొక్క ప్రాచీనాస్మత్వమును మఱచి యితరుల ననుకరింపఁజూచుట హాస్యాస్పదము. మనము భారతీయులమయ్యను మన పూర్వులగు వీరులు, బురుషులు, మహారాజులు మొదలగువారికిగల కక్తి పామర్యములుగాని, స్వతంత్రకక్తిగాని యిప్పుడు లేనివారమై పరాధీనులముగా నుండుటబట్టి యిట్టాయొక్క విచక్షణలేనివారిమై వికారస్వరూపములయిన పరపద్ధతుల నవలంబించి సమకట్టుచున్నామని తెలిసి కొని యిక్కడనను మేల్కొని రమ్మందామెతోగి కొనచో దాముచేయుటామనది తమ కనగదాయక మనియు వార్యధర్మములే శ్రేష్ఠములనియు స్పష్ట మగును. మనపూర్వులు భారతవాచిముల శ్రీ గౌరవము, పూజ్యతగలస్థానమును సంఘమందొసంగిలో నువ్వక్తమగును. ఇంకను శ్రీలు మనోమాయలు, వీరమాతలునగుట వాటికే హెచ్చుహక్కులుగూడ నీయబడియున్నవి. యే కుభకార్యముగాని ధర్మ కాంక్షయుగాని చేయుపవ్వను పురుషుడు ధర్మపత్ని సన్నిధానమునకే చేయవలయును. యెట్టిరుఖిడుఃఖి ములయిందును శ్రీపురుషులు సమానబాధ్యతగలవారై యున్నారు. పురుషుడుచేయు పుణ్యములో సగము తన ధర్మపత్నికేచందును. ధర్మపత్ని యాచరించు ధర్మములో పురుషునకు భాగములేదు. ఏ సత్యవారా యలావరతమునందైనను తనపత్ని తనతోసమానముగ వీతము నలంకరించినకాని యది పెదజేర్చుటలేదు. మద కే బ్రాహ్మణార్థముచేయుటైనను భార్యలేని వాడు పనికిరాడు. ఇట్లే అనేకవిధముల శ్రీలకు సంపూర్ణములైన హక్కులు హిందూశాస్త్రములు ప్రసాదించుచున్నవి. ఈ మర్మము గురైయంగక నుభయప్రేక్షులగువారు కొంద రాధ్యధర్మములను చూపించురు.....సింహము చుర్రగజ

శ్రీల కెట్టివిద్య కావలెను ?

మంధస్థులస్థులకు మ స్తిష్కమునే గ్రహించునట్లు ప్రాజ్ఞులెప్పుడున్నతవిషయములె గ్రహించి యాచరింతురు. పురుషుడు వీధిలో కష్టపడి సంపాదించును. శ్రీ గృహమునందుండి కావలసినవస్తువుల నెరవేర్చుకొనును. ఇంతకంటె స్వేచ్ఛయనగా నేమి ? శ్రీలు తమ యిచ్చవచ్చినట్లు గృహమునుబిడి సంచరించి వచ్చుటయా ? అది శ్రీప్రకృతికి లగినధర్మమా ? ఇప్పుడు పాశ్చాత్యదేశములలో నూడ శ్రీకి గృహకృత్యము, శిశుబోధుల చాలముఖ్యమనియు, పాత్రిత్యము ధర్మమనియు చెలిసికొని యార్ధ్యార్థములను అనుసరించు వారు కూడగలరు, దేశములో మహావీరులు, దేశవాయుకులు, మేధావంతులు చిన్నతనమున శ్రీవలననే పెరిగి పెంపొందవలసివారనియు, శ్రీ యపవిత్రమైనచో నామె సంతతియు గొప్పది కానేరదనియు చెలిసికొని ఇర్పటిదేశములో నిప్పటికి శ్రీ లార్ధ్యధర్మములనే పొటించుచున్నట్లు నవయు వినటలేదా ? యేది యెట్లున్నను స్వధర్మప్రాకృత్యమును గ్రహించుటయే యుత్తమకృత్యము. శ్రీపురుషులు విద్యార్థప్రకృతులని నుడివియుంటిమి. అది యెట్టికొందెము విచారించుము. అనగా విద్యరికిని శరీరధర్మములనుంచును, స్వభావము లందునుగల తారతమ్యమును సంక్షేపముగా గమనింతుము. శ్రీ సహజకోమలకాత్ర. పురుషుడు దృఢకాయుడు. శ్రీ పొందరిల్లలావణ్యకాలిని. పురుషుడు సహజగంధీరుడు. శ్రీ స్వభావముచే వ్రీడావతి. పురుషుడు ధీరస్వభావముగలవాడు. శ్రీ యుక్తుమతి. పురుషుడు నిత్యపవిత్రుడు. శ్రీ గర్భధారణాకలిత, పురుషుడు గర్భాధారణాకరుడు. కావున శ్రీ సుఖస్వభావములనుబట్టి యామె పురుషునినలె నిరంతరము బాహ్యప్రపంచమున సంచరించుచు నందుగల కష్ట

విఘ్నముల కోర్చుకొనుటకును, యామెకు ప్యాథావికమైన గర్భధరణమునకులొనై శిశుబోధుల మొదలగు కృత్యములను నెరవేర్చుకొనుటకువలన కాశముండువా ? లేక వారికృత్యములు పురుషుడే సవరించుకొనుటకు సమర్థుడగువా ? కెందును నవమంజనములే, నసంధవములేయుగను. కావున సత్యముగా నిష్పక్షపాత బుద్ధితోఁజూడ శ్రీ గృహలక్ష్మియై, తన పవిత్ర శిలముచేత లోకమును పవిత్రముచేయుగలదు. పాత్రివ్రత్యముచేత గీర్తివడసి సత్కుశ్రులచే నానందించి మోక్షమును పొందగలదు. పురుషుడును నట్టిపవిత్రతయే, పాధువర్తనయనగు భార్యవలనను, తత్సమూతపుత్రాదులవలనను నుభించి తరింపగలడు. కావున శ్రీకి తనవిధ్యుత్తధర్మములను బోధించి యవి చక్కగ నెరవేర్చుకొనగల్గు జ్ఞానమును వృద్ధిచేయగల విద్యనుబోధించుట త్యక్తపథము. వారి కందుల కనుకూలములగు విద్యావిధానమును తయారు చేయించి ప్రత్యేకపాఠశాలలు నిర్మించవలెను. ప్రస్తుతపు విద్యావిధానము ననుసరించిన విద్య వారికెంతమాత్రము లోయుండలేదు. సంస్కృతవాగ్మయములొగల ధర్మకాస్త్రములలోను పురాణములలోనుగల శ్రీధర్మములను, సదాచారసంత్తిని, విజ్ఞానవైభవమును బోధించుచు వానిధముగ వాచరింపఁజేయవలయును. అచరణసీసముగు కళాశాలవిద్య యవిద్యయనియొ చెప్పువలయును. ఈసంగతులు గమనించి యట్లు శ్రీలకు లగినవిద్య లభింపఁజేయుచో వారి యాన్నత్యమునకును తద్వారా దేశకల్యాణమునకును కారణమగునని ప్రాజ్ఞులిల్లయు గ్రహించి తమకర్తవ్యమును నెరవేర్చుదుగ క.

పూలమాల — విపంచి

శ్రీమతి కనువర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

పర్వమావకాలమున నాంధ్ర వాఙ్మయమున వెలువడుచున్న సవీరచనలలో ఖండ కావ్యము లొకటి. ఇవి భాషాసరికి నవీనులు గూర్చుచున్న నూత్నాలంకారములు. ఏదే నొకేవిషయమును కావ్యవస్తువుగా, తేకొని పద్యగద్యములతో గ్రంథములను విరచించుట పూర్వకావ్యముల పద్ధతి. కవి తాను చూచినట్టిగాని, వినినట్టిగాని చదివినట్టిగాని విషయమును తలచి తలంచి పులకితుడై యా తస్మయావస్థలో పసిడితునకలవంటి పద్యముల నేయైదాతో విరచించుటయు నట్టి వివిధవిషయములను గూర్చిన పద్యముల సంపుటములుగా బ్రచురించుటయు నిప్పటి కవికుమారుల పద్ధతి. వీనికే ఖండకావ్యము లని పేరు.

కవిత బంగారము. కవులు స్వర్ణకారులు. కావ్యము లా స్వర్ణకారులచే చేయబడిన యలంకారములు. అద్యతనతా భావకవులు విరచించెడి ఖండకావ్యము లా బంగారు కట్టుబడితో చేయబడిన రత్నాభరణములు.

అమూల్యములగు నిట్టి రత్నాభరణములతో రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు, దువ్వారి రామిరెడ్డిగారు, అబ్బూరి రామకృష్ణారావుగారు, చేవులపల్లి కృష్ణకాశ్రి గారు మున్నగు నాధునికకవి వరేణ్యు లాంధ్ర

భారతినీ గై నేసియున్నారు. అటులనే పూలమాల గ్రంథకర్తయు విపంచి కావ్య నిర్మాతయు మఱిరెండు క్రొత్తసాములు తెలుగుతల్లికి సమర్పించి ధన్యులైరి.

పూలమాల

పూలమాలవలెనే సుకుమారముగను, సుందరముగను, సుసౌరభ భరితముగను నున్న యొకమృదుమధుర ఖండకావ్యము. ఈ కావ్యరచయిత శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు. ఇటీవల అంధ్రవాఙ్మయమున కవిత్వపద్ధతులు పెక్కురీతుల మార్పునొందినవి. కాలభేదమునుబట్టియు రుచిభేదమును బట్టియు తీరుతీరుకవిత్వలు బయలుపెడలినవి. కాని యీమార్పులన్నియు కవికుమారులనే గాని కవయిత్రుల నాకర్షింపలేదు. అంధ్ర నారీలోకమున గూడ చక్కని కవిత్వము చెప్పగలవారున్నను వారింతవఱకు ప్రాత పద్ధతినే తమకావ్యముల నడిపించుచున్నారు గాని క్రొత్తతీరుల చేపట్టుటలేదు. ఇయ్యది స్త్రీలరచనలకు కొఱంతగానే యున్నది. నే డాంధ్రవాఙ్మయరంగమున నూత్నముగా ప్రవేశము గల్గించుకొనిన యువకవయిత్రు యగు శ్రీమతి స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారి కొఱతనుదీర్చి యాంధ్రకవయిత్రులకు మార్గ దర్శకులైరి.

రుక్మిణమ్మగారు 'పూలమాల'యం చేర్చి కూర్చిన పూవులన్నియు వివిధ పరీమళ భరితములై ఒకపూవుతావికన్న నొకపూవు తావి మనోరంజకమై యింపుగూర్చుచున్నది.

శ్రీమహాంకార పంజరాసీన కుకము
ప్రాంచదుపనిషదుద్ధాన పరిభృతమ్ము
అగమారణ్యసిద్ధి మహామయూర
మైన కాత్యాయనీదేవి నాత్మదలకు'

అని సర్వమంగళదాయినియగు సర్వమంగళను స్మరించుటనెడీ యాద్యనుమముతో రుక్మిణమ్మగారు పూలనుగట్టుట కారంభించిరి. తదుపరి శ్రీమతి రుక్మిణమ్మగారు 'చాటింపు' నందు గావించిన హెచ్చరికలు ఐహికవిష యానురక్తులగు ప్రతివారును సర్వదామనసము చేయదగినవిగానున్నవి. ఈ ప్రపంచము నందలి సమస్తమునకును శాశ్వతశోభాయశ స్ఫులను గూర్చెడివారము మేముని యీ కవయిత్రీమణి కవులుందరి పక్షమునను సగర్వముగ బలుకుచున్నది. ఇందు సత్య మెంతేని గలదు. ప్రభువుల ప్రాభవమేమి, మహాత్ముల మహాత్మ్యమేమి, శూరుల శౌర్యమేమి, పడతుల పాతివ్రత్యమేమి, ఒకటేమి, యే గొప్పతనమైనను కవిసార్వభౌముల నిర్వాజకరుణకు పాత్రముగాడేని ప్రపంచములో నది నిలిదియుండుట కవకాశమే లేదుగదా.

ఈ కవయిత్రీకి స్వజాత్యభిమానము మొను. కావుననే పురుషులలో నెందఱో మహాకవులుండ వారినెల్లర విడిచి

'మొల్ల తటిగొండకెంగమ్మ ముద్దుపళని
అచ్చమాంబయి మొదలుగా నాంధ్రమహిళ
లమిత విఖ్యాతిగాంచు టియవనిలోన
కమ్రకవితామృతాస్వాదకలన గాదె'

అని ఆంధ్రకవయిత్రుల ప్రశంసించి యెంత కొంచెమైనను సొంతమనిన నెంతటిపియో విశదీకరించిరి.

మఱియు నీమెకు స్వజాత్యభిమాన మెంత ప్రీతియో శౌర్యరసమున్న సంతప్రీతి. ఈచిన్ని ఖండకావ్యములో రూపిని లక్ష్మీబాయి, కుంతి, పాంచాలి, అను ముప్పురు ఏకవనితల జేర్కొని వారిచే శౌర్య ముట్టిపడువల్కుల వల్లించినారు. ఇంతియేగాదు. ఆంధ్ర లోకమంతయు శౌర్యనిలయమై పోవలయు నని యీమె కోరిక. కావుననే

ఎందఱెందఱో దుధిరనిష్యుండితేలి
సుల తెనుగునీను యాధనంకరితమనుచు
ప్రాసిరేకాని నేదది వ్యర్థమయ్యె
వీరు డొకఁడును గవరాని కారణమున'

అని నేటి ఆంధ్రులభీరుత్వమును సభితే పించుచు వీరులుగండని హెచ్చరించుచున్నది. వైరాగ్యభావనా కలితయయ్యు, శౌర్యరస ప్రియయయ్యు స్వజాత్యభిమాన నిరతయయ్యు రుక్మిణమ్మగారు భారతమహిళల కుల్తమాంకారమును విమల పాతివ్రత్య ధర్మమును విస్మరింపలేదు. 'నుమన-శాండిలి' యను సంభాషణయందు పాతివ్రత్యవభావముచే స్త్రీలకు పడయరాని ఫలములేదనియు,

‘సరమనంధరీ ముఖపుణ్య సాధ్యులెందు
నిట్టిధర్మంబై పాలించి యింపునలుక
సమరపథ మాక్రమించిరనియు శ్రీల కిదె
ధర్మమనియు, నీమె చెప్పుచున్నది. కావ్య
వస్తువు నెన్నుకొనుటయందే గాక వానిని
విశేషవలతుటయందును రుక్మిణమ్మ గారు
చక్కని శ్రీత్యమును ప్రకటించినారు. సహజ
సిద్ధమగు నీ లక్షణము గ్రంథమునకు వన్నె
దెచ్చినది.

రుక్మిణమ్మగారిది వాణిమియు వేడి
మియుగల చక్కని ప్రాథకవిరే; అయినను
మిక్కిలి ధారాళమగుండి చదువుటకు
గుతూపాలము గొల్పును. వీనికిదోడు నీతి,
భక్తి, వైరాగ్యము, వాత్సల్యము, కౌర్యము,
జేశాభిమానము నాదిగాగల విషయము
లిందు పొందింపబడియుండుటచే బంగారము
నకు తావియట్టినట్లు కమనీయమైయున్నది.

రుక్మిణమ్మగారిదొనినసాధలు పెక్కులు
పౌరాణికములగుటచే క్రొత్తగిన్నెలో
ప్రారమభువునే నింపి యొసగినారని కొందఱు
తలంపవచ్చును. కాని మంచినస్తువునకు
ప్రాతగిలుటయనునదిలేదు. అయ్యది సర్వదా
కాలభేదములేక నేవ్యము, సంభావనీయము
స్మరణీయము. కాన విజాతీయ భావనికార
ములచే కల్లోలముజెందుచున్న యాధునిక
సరనారీసముదాయమున కివి పునఃపునః పఠ
నీయములై యొప్పారుచున్నవని నా యభి
ప్రాయము.

‘విపంచి’ మధురాతిమధురముగు ఖండ

కావ్యము. ఈ కావ్యరచయిత బొడ్డు బాపి
రాజుగారు. ఈ మనోహరగీతికాస్తోమమూర్తి
విశ్వవిపంచి మున్నా లవించుకొన్నదే. అయిన
నేమి? శ్రవణసుఖంబుగల్గించెడి గీతము
నెన్నిమాట లాలకించినను, నేత్రపర్య
మొసర్చు చిత్రము నెన్నిమాటలు తిలకిం
చినను, మనోహ్లాదకరమగు కావ్యము నెన్ని
మాటలు పఠించినను నెక్కనమగునా?
వెగటుగొల్పునా? మధురము, మనోజ్ఞము,
లాలిత్యము, నెద్దానియందుగలదో దానికి
పునరుక్తిదోషములేదు. మధుమాసము ప్రతి
సంవత్సరము వచ్చునదికాదా? కోయిల
గానము ప్రతివత్సరము వినుచున్నదికాదా?
అయినను నేయేటికాయేడె నవనవమై నవ్యరా
గోదయము గల్గించుటలేదా? చవిగలవస్తువు
లేగదా మరల మరల తినవలయునని
మక్కువగొల్పెడిది? ఒకమాట చవిజూడగనే
యిక చాలుననిపించునది యరుచికరములగు
వస్తువులయెడగాని రున్యవదార్థము లందు
కాదుగదా. కాన మనోజ్ఞమగు నీ గీతికా
స్తోమము మరల చవులుగొల్పుచున్నది.

ఉదయించెడి సూర్యుడు, వికసించెడి
తామర, విరజూచిన తరువు, వెన్నెలు
చించెడి జాబిల్లి, యిత్యాదిమనోహర
దృశ్యము లెట్టి జడప్రకృతిగల మానవునకైన
మనోహ్లాసము గల్పించును. అందును యీ
కవి “ప్రకృతి శోభావిలాసలాలనుడు”
కావున సూర్యుడు చంద్రుడు, నక్షత్రము,
ఉలుము, మెలుపు, మేఘము, ఇంద్రధనుస్సు
సంజప్రాద్దు, నదిత్తు, సాగరము, చెట్టు, పుట్ట

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీమయమంతుల మణిశ్యాంబారు
శ్రీ వాగ్వరరావుపంతులుగారి “సాక్షాదర్శనము”

“వసుదనంధులూంటి దిద్దు”

విద్యార్థులు - ౧౯౦౮

యన్నియు నాతని నాకర్పించినవి. ఈభౌతిక ప్రపంచములో నీ శోభామయప్రకృతిలో నాతని నాకర్పించని పదార్థ మొక్కటియు లేదు.

కవిదృష్టి వేరు. ఇతరమర్త్య దృష్టి వేరు. సామాన్యమానవదృష్టికి జడమై కను పించెడి భౌతికప్రపంచమంతయు నాతనికి చేతనా విలసిలము. సౌందర్యప్రపూర్ణము. ఆనందమయము. కవిప్రకృత్యులకుగల పంబంధము అచ్ఛేద్యము, అనూహ్యము, అన్యోన్యకర్పితము.

‘ఏహిక’ మోహబంధనములందు
దగుల్కాని యున్నవారితే
యూహలుబెచ్చి యీకలమయన్నియై
చూపనియగు మోహన

స్నేహమయమృతైవ జడచేతనములు కవితో
భాషించును. అతనికి

మెల్లగా సాగిపోయెడి మేఘశకల
మంత కలదని పర్యతప్యంగసీమ
నీలుబడివచ్చు నానెలయెట నురుగు
భువనమోహన సందేశములను తెచ్చును.

మబ్బులు ద్యానవనములు, చుక్కలు పేర
టాండ్రు, యింద్రధనుస్సులోని చాల్ల
డియ్యాలచేరులు, మెఱపు

తెలువారక మంత్రిరాగడప
దుక్కిలందు గొల్లొండలర్
మెలపుర్ మెరిగి సొంపుఁకాపి
వారికే రక్తగట్టించు సర్పకి

* * *

ఈకవి సహజముగా ప్రకృతి శోభావిలాస

లాలసుడై నను మర్త్యప్రపంచమును వీడిలేదు మాతృభూమిని మఱువలేదు. ‘కాపుపడుచు’ లోని తోయ్యలినిగూర్చియు, మూగ మోములోని బాలికనుగూర్చియు వీరు ప్రాసిగ పద్యము లత్యంత సహజములై రమణీయములై సుర్యాపాలధములై యున్నవి. మఱియు నాధునికకవికుమారులలో పెక్కుమందివలె నీకావ్యకర్త ప్రణయినీ మోహపంక నిర్మగ్నుడు కాకుండుట ప్రశంసనీయమగు విషయము. “ననుష్టే అస్మదాంధ్రావసీ” యని నిజదేశజనని కంజలి గావించుటతో నీకావ్యము ముగింపబడుటచే గ్రంథగౌరవము కవిగౌరవముగూడ నిను మడించినదని చెప్పవచ్చును.

నిజముగా ‘వివంచి’ దివ్యవివంచి. మము బోల్లు దాని బాగోగులు పరీక్షింప దొర కొనుట తలకుమిచ్చిన పని; కాన దీనిని నేను విమర్శించుటలేదు. బాగుగానున్న దని చెప్పటమాత్రమే నాయుద్దేశము. విలువ యెక్కువైన పైరెండు పాత్రములు (పూలమాల, వివంచి) వెలతక్కువై యుండుట మఱియొక గుణవిశేషము. పూలమాల వెల అరణాలు, వివంచివెల నాల్గణాలు, మొదటిది విశాఖపట్నము మెయినురోడ్డునందును, రెండవది ఆదివారపుపేట యేలూరునందును, గ్రంథకర్తలవద్ద లభించును. వ్యల్పమగు మూల్యముగలిగి యెల్లర కందుబాటులో నున్న నీయుత్తమఖండకావ్యముల సాంధ్ర సోదర సోదరీమణులెల్లరు కొని చదివి యానందింతురుగాక యని కోరుచున్నాను.

జండుగారి బాలమూలార్క

బిడ్డలు రమణుల బాధలను తెలియపరచుటకు శక్తిలేక ఎక్కువగా ఏడ్చుచున్నారు. సాధారణముగ బాధలేక బిడ్డలు ఏడ్చుట లేదు. బిడ్డలు సాధారణముగా అతీర్ణము, ఉబ్బసము, ఈడ్పు, మొదలగు వ్యాధులతో బాధపడుచున్నారు. పండ్లు మొలచుటకు ప్రారంభించునపుడు, విరేచనములు, కడుపునొప్పి, మొదలయిన వ్యాధులు కలుగుచున్నవి. ఈబాధ లన్నిటికిని జండుగారి బాలమూలార్క మిక్కిలి యుపయోగకరమైనది. ప్రతియింటియందును ముఖ్యముగా యుండదగిన ఔషధము.

ధర బుడ్డి 1-8 0-13-0

జండుఫార్మశ్యూటికల్ వర్క్సు, లిమిటెడ్,

బొంబాయి 23.

మదరాసు రాజధాని ఏజెంట్లు

దామోదర్ అండు కంపెనీ, 78 చైనాబజారురోడ్డు,

మదరాసు.

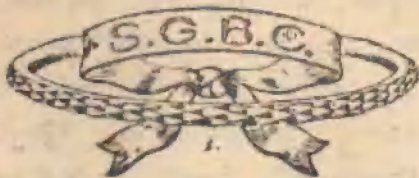

N. B. జండుగారి ఔషధములు, మా ఏజెంట్లవద్దనున్న, ఇతర ఔషధకాలలందును ధొరుకును.

నయింటిఫిక్

బంగారు ఆభరణములు

హైకోర్టుజడ్జీలు, ప్రభుత్వమంత్రులు, కాంగ్రెసు ప్రెసిడెంట్లు, కానవసర్యులు మొదలగు గొప్పవారిచే ప్రశంసించబడి, ఈ కంపెనీ గవర్నమెంటులో రిజిస్టరు చేయబడినది. పూర్తి కేటలాగు ఉచితము.

ది నైంటిఫిక్

గోల్డు బాంగిల్స్ కంపెనీ లిమిటెడ్

ప్రాంచీ:—104, చైనాబజారు రోడ్డు,

హైదరాబాద్—43, బైరాగిమఠం వీధి, మదరాసు.

ఒడలు నిగనిగ లాడుటకు

సుప్రసిద్ధమైన

కేరళ నబ్బులు

ఉపయోగించును.

విల్లింగ్టన్, చందన, వేప, మల్లె

మొదలైనవి.

కేరళ సోప్ ఇన్స్టిట్యూట్

కలికట్.

“దీనస్వర్గవీ భార్గవీ!”

శ్రీమతి సోమరాజు ఇంద్రమతిదేవిగారు

హరికిననుంగుదేవీవయి యర్థుల కామ్యములెల్లదీర్చి చం
దురునకుతోడబుట్టుట మధుకా వెదజల్లెడిచూడుకొల్పగన్
గిరిసుతయబ్బజాంజనయు కీర్తనసేయు సదోరుహైక మం
దిరమున పెంపుగన్కొలుపు దీర్చెడియమ్మొ ప్రోవు భార్గవీ!

నిలిపెదనిన్ను నాయెడద నిశ్చలభక్తిని నీదుపూజనల్
నలిపెద కుంకుమ ప్రసవచందనచర్పల యర్పణంబునన్
తలచెద చారునీల జలదప్రతిభాసిత శంపనా మహిమా
జ్వలహరిబాహువీరనివసచ్చుభమూర్తిని నిన్ను భార్గవీ!

దారువినిర్మితంబయి నితాంతము భాసిలుమంటపంబు సిం
గారముకేసి పత్రసుముకంబుల శ్రీతులసీదళంబులం
గూరిచి శుక్రవారమున కోరిభజించి సహస్రనామపూ
జారమణీయవై ననిను సంతతమున్ తలపోతు భార్గవీ!

ఆచ్చపుబత్తి కుంకుమసమంచితమైన శిరంబువంచి నీ
సచ్చనిపాదపద్మములపైబడి మ్రొక్కెద కుంకుమాంకమం
దచ్చుపడం దయారసగృహంబగు చిత్తముచెమ్మగిల్ల క
న్విచ్చిసువాసినీర్వము వివృద్ధినొనర్పవె తల్లి! భార్గవీ!

చందురువంటిమోము సుమసాయకువిండ్లన భూయుగంబు సాం
పుం దులకింపజేయునగుమోమున కుంకుమబొట్టు పుష్పలిక్
బృందముక్రిందుసేయు ముఖచింబము గ్రమ్ముకురుల్కెలంగ నీ
సుందరవిగ్రహంబు సాగసుందనమున్ దలపోతు భార్గవీ!

గృహలక్ష్మి

కట్టినపట్టుసేలనునుకాంతలు నలైనలావరింప హాం
బట్టుబరివగుం రవి కబాహువులం జిగిగూర్చ విష్ణుకేర
వట్టి బగత్రయంబున శుభంబొసగుర్యేమ నిన్నుకన్నుల
గట్టినయట్టుగా గని శుభంబుల జ్ఞాందెదనమ్మ భార్గవీ !

నినుపూడించితి ధ్యానపూర్వకముగా నిన్నే మదిన్ నిర్మితి
నిను నామాతగ నిన్ను ప్రభీణిగ నిన్నే దేవిగాబ్రోవుము
చని ప్రార్థించితి నన్ను బ్రోచుటకునై యాలస్యముకేయగా
చనునే కప్పడకుంటి వేలన బగత్సంధాత్రివై భార్గవీ !

తగవున్ తేసెన నీదుపైగినిపెదన్ తల్లి సుతానుమ్మునా
పగపెల్లన్ దిగజేయరాదె యిక నావాంఛాళి పూరింపుమా
తగునా పూవగనిర్దయత్వము మదిన్ ధర్మంబు నూహింపవా
పగరే పుత్రిని బ్రోవకున్న ధర దీపస్వర్గవీ ! భార్గవీ !

హెచ్చరిక

శ్రీమతి కోకాహనుమాయమ్మగారు

నీ! ఆరోహణావరోహంబులహస్తంబు వల్లకీ మెట్టిలో పరలుచుండ
అంగుళీ పటిమచే నందఱు హాయన సలలితగతిఁబల్కు పరణికోప
తాళంబు గతియుపమ్యేళంబు తేసెడి వివిధవర్ణంబులు విల్ల పిల్ల
కలకల మోగెడి కలకంఠనాదంబు దివ్యరరంబుగ దిశలబర్చ

అధిక శ్రద్ధను బంధువుల లవనటుల
నేడె విద్యను బడయుచు నేర్పుమీర
సోదరీ, మృధుమధుర నినాదమైన
వీణ తేపట్టి గానప్రవీణ వగుము.

రోత వ్రాతలు

దొరికిన వ్యాసములు

గృహలక్ష్మీపత్రికాధిపతులకు వందనములు.

నేను వంబు 2 వ లేదీ మాయూరినుండి బయలుదేరి సామగ్గకోట స్థేమవద్ద కలకత్తామెయిలు నెక్కి ప్రయాణముచేయుట తటస్థించెను. అప్పుడు నేను స్త్రీలపెట్టె నెక్కిచుండగా యిద్దలుస్త్రీలు సామానుదీపించుకొనుచు కాకినాడబండి నెక్కివలయునను తొందరచేగాఁగోలు నాదిక్కుగ వెడలిపోయిరి. తరువాత బండికదలునంతవఱకు నా తవ్వరైయుండురని నే నాలోచించుటయే జరుగలేదు. అక్కడ స్థాటుఘోరమున నున్నంతవఱకు నేను మాయన్న గారితో నేవోపంగతులు మాట్లాడుచు నుండిపోయితిని. బండికదలుట కారంభింపగానే నేనెక్కియున్న పెట్టె నలువంకలనుమాడగా అక్కడనొక ముద్దుండుబల్లపై నొక కాగితములకట్ట యుండెను. అప్పు డాబండియందు ను నెవ్వరునులేదు. నేను మొదటమాదిక యువతీమణులు ప్రమాదవశమున వానినవ్వుట నుండిపోయియుండురని భావించితిని. పక్షిందిమాడగా అచేవో పత్రికలకు పంపుకొనవలెనని యుద్దేశంపఁబడి కొందరు విదుషీమణులచేత రచింపఁబడిన వ్యాసరాజములగుట తెలిసికొంటిని. వానిపై వారివిలాసములేరియు లేవు.

వానియందు 'రోత వ్రాతలు' అను నొక వ్యాసమును 'ఆర్యాదేవి' అను నామె వ్రాసినట్లున్న ప్రసంగ ములును ఉన్నవి. 'ఆర్యాదేవి' యందలి మొదటి ప్రసంగమునుబట్టి ఈ 'రోత వ్రాతలు'ను వ్రాసిన యామె డి. పరస్వతీదేవియనియు, ఆమెయొక మహిళాసంఘమునకు కార్యదర్శినియనియు గ్రహింపఁగల్గితిని. మఱియు నా 'ఆర్యాదేవి' యందే ఈ 'రోత వ్రాతలు'ను పేరుతోనున్న వ్యాసము 'గృహలక్ష్మీకే' బంపుకొనవలసియున్న దనియు, అది ఈ డి పంబున నెలయందుఁ బ్రకటింపఁబడవచ్చుననియు వ్రాసియున్న వాక్యములనుబట్టి యీ వ్యాసము మీప్రతీకయందు ప్రకటనార్హమై రచింపఁబడినదే కావున మీకుపండిన, ఆవ్యాసకర్తృ యభీప్రయ ర్శింపఁగోగాక వ్యాసము తనగద్యుష్టానమునకు చేరగలవని భావించుచు దీనిని మీకు పంపుకొనుచున్నాను. కాని యీ వ్యాసములఁ బోగొట్టుకొన్న యామె డి. పరస్వతీయో, కాక అందుచెప్పుబడిన ఆర్యాదేవియో, కాక ఆయుధయులునో నేను తెలిసికొనలేకుండ నున్నాను. 'ఆర్యాదేవి'—అనుపేరు పెట్టుకొన్న పేరని ఆవ్యాసమండేయున్నది, ఆమెయొక మహిళాసంఘమున కధ్యక్షురాలని అందున్నది. తమకుఁ గృతపరిచితురాలని భావించుచు ఆమె యెవరయో నాకు తెలుపఁదగినయెడల తెలియఁజేయ వేడుకొనుచున్నాను. ఆమె వ్రాసిన కావీనిబట్టి ఆమె చాల పేరెన్నికఁగన్న విదుషీమణియైయుండవలెను. ఈ త్తరచేతములలో నివసించుచున్న నాకు నుప్రసిద్ధ నాములగు వ్యాధ్రమహిళామణులతో నంతగ పరిచయముండుట కవకాశములేకుండనున్నది. అయినను అట్లు ప్రయత్నముగ రయిలుబండియందు చూచిన విదుషీమణులెవ్వరో తమ ప్రతికాముఖమున ప్రశ్నించుకొన్న నాకు తెలియకుండనుండవనియు, వారు లేఖాముఖమున నాకువ్రాయుట కవకాశముండుననియు భావించుచు మీకు తెలుపుకొనుచున్నాను. ఇట్లు రైళ్లలోదొరికిన యుపవ్యాసములను, వ్యాసములను కొందఱానడుచు భారతీలో ప్రచురింపించిరట. మీకును తెలిసియుండుననుకొనుచున్నాను. నాకుదొరికిన 'ఆర్యాదేవి' యను కథావ్యాసమును విశేషిస్తీప్రతీక ప్రకటనార్థమున పైవ్రాసియుండుటచేత దానిని దానికి పంపుకొంటినిగ నువచిచేయుచున్నాను.

నివాకర్ణ కారదామణిదేవి—10-11-35

గృహలక్ష్మి

నేడు హాస్యపత్రికలని యివి యొకటి వచ్చినవి. ఎక్కడ జూచినను హాస్యపత్రికలు! వింతపత్రికలు! వినోదపత్రికలు! నవ్యను పేర, హాస్యమనుపేర, శృంగారమనుపేర నివి వారమునకు పక్షమునకు మాసమునకు న సంఖ్యాకముగఁ బయలుదేరుచు సాంఘిక వృక్షమును చీడపురుగులవలె బాధించుచున్నవి. యీ యిరువదవ శతాబ్దమున నజననహాస ముఖముల వర్ణింపలసియున్న మనజాతిని — అందును ముఖ్యముగ బాలురను, స్త్రీలను బాదుచేయుచు నివి దుగ్ధి తిని బోధించుచున్నవి. హాస్యరసమను పేర దేశద్రోహమును జగద్రోహమును, లోక వంచనమును జేయుచున్నవి. వీనినెంత సత్వరముగ హతమొనర్చిన — నెంతశీఘ్రముగ వీధులలో — నట్టనడివీధులలో — బజారులలో — చతుష్పథములలో బ్రోవులు వెట్టి నిప్పులు వెట్టి పరశురామ ప్రీతియగునట్లుచేసిన మనదేశమునకును జాతికినికూడ నంతశ్రేయస్కరమని నేనాంధ్రదేశమున గొప్ప కలకలముదయించినది.

గొప్ప చదువులఁజదువుకొని ఉత్తమా శయ ప్రచారకులై యుండవలసిన పత్రికా విలేఖకులే నేడింగి పేలవతా దూషితమైన రోతమాటలఁ జెప్పుకొనుచు పరమ పవిత్రమగు సాంఘికసాధమునకు నాల్గుచూరులంటించి జగవటల మొనర్పబద్ధకంకణులై యుండగ దేశహితకాముకులగు నుత్తమ స్వాంతల కెంత యమర్షమైన నుదయించవలసినదే! ఉపేక్షాపరులై యూరకుండక

ఎంత తీవ్రతరమైన యాందోళనమొనర్చి హాస్యరసమనువంకతో మనజాతి కెక్కించు బడుచున్న విష మెంతశీఘ్రముగ నదల్పుకొన్న మన కంతమేలని తలంపవలసియున్నది తప్పివరిది?

అయిననిందు తప్పెవరిది? — నిర్వాహకులదా, లేక విలేఖకులదా?

దేవతలందఱొక్కసారిగ నొకచోట గుమ్మి గూడి — “ఇప్పుడు మా నవలోకమున పాపము పెచ్చిబోయినది. మన మెప్పుడును కనియు వినియు నుండని మహాపాపములను మనవ్యు లిప్పుడవలీలగాఁ జేసివేయుచున్నారు. అన్ని విధములఁ జెడిపోవుచు ధర్మద్రోహముల బంధుద్రోహములు, జగద్రోహములు చేసివేయుచున్నారు. మాతృభక్తిలేక పితృభక్తిలేక, గురుభక్తిలేక దుర్నితపారం గతులయి లోకవంచనమే తీవ్ర పరమావధిగ ఇహలోకదన్య ప్రతముగ భావించుచు మన తలపులకందని చేయరాని చెప్పరాని మహాపాపము, అవ్యాహతముగఁ జేసివేయుచున్నారు. సర్వప్రాణి నాశకరమగుదనువులఁ జెల్లించుకొనుచు — సకలలోకస్మృతానకరముగ సర్వ జీవజంతువులను తమ పట్టలబెట్టికొనుటయే కాక తమ్ముదాము బంపుకొనుటకు గూడ చిత్రవిచిత్రములగు మారణ యంత్రములఁ బ్రాంబులు, ఏయిర్ క్రాఫ్టులు, మెషీన్ గన్లు, డైనమైట్లు గల్పించుకొనుచు పరస్పరహాననపరాయణులై పూర్వదేవతలు అనగా రాక్షసులు కూడ తలవంచుకొనునట్టి

మనుషభోజనలాలనత్వమున నెంత తుచ్చ శ్రేష్ఠములైన వెల్లడించుకొనుచు యుద్ధము లొనర్చి గ్రామముల బాధుచేసి పట్టణముల గాల్చి దేశముల బీచుగుపెంటలుగఁ జేసికొను చున్నారు. పరమేష్ఠి తొలుత మనుజుజాతిని సృష్టించుటచేతనేకదా లోకమున కింతచేటు వాటిల్లినది! కావున సర్వభూత భయంకరం బైన యీమనుజుజాతి నొక్కమారుగ భస్మ మొనర్చి వేయుదమా?—అని తీర్మానింపఁ జర్చించిరనుకొను.

చింతిరా? ఇది దేవతలవైఖరియైనయెడల మీ రెంద జట్టితీర్మానమున కా మోద మొనంగగలరో సెలవిత్తురా?

పాతకులారా! మిమ్ము దేవతలయొద్దకు దోడ్కొనిపోయి మనలగూర్చి వారు చేసి కొను చర్యల నొకింతఁజవిచూపితిరుగ యథా స్థానమున నుంచివేసితినిని భావించుచుంటిరా? శ్రేమ యిద్చినందులకు మన్నించి ఆస్వర్గమే మన భూమియనుకొనుడు. ఆదేవతలే హాస్య పత్రికలలోని రోతవ్రాతల కేవగించుకొను మనదేశీయు లనుకొనుడు. సత్యమదియే కాదా?

హాస్యపత్రిక లుండుటవలననే అవినీతి కాటవట్టగు రచనము లాంధ్రభూమియం దుదయించుచున్నవనుట మానవులను హాసీ భూమిపై నుండుటవలననే క్రొవ్వి వారిన్ని చేయరానిపనులఁ జేయుచున్నారని తలంచుట వంటిదగుచున్నది.

ఆ.వె. వార్తయందుజగము పర్ణితుచున్నది
యదియేదేనివాడ యభిలషనులు
సంభకారమగునుగుదురు కావున
వార్త నిర్వహింపవలయుఁబడితి

అని సర్వసాధారణముగ మనము పత్రికల యొక్క ప్రయోజనమును నిర్వదించుకొన వచ్చును. విజ్ఞాపచంద్రికా నిర్వాహకులగు కె.వి. లక్ష్మణరావు, ఎం.ఎ. గారును ఆచంట లక్ష్మీవతి, బి. యే. యమ్. బి. సి. యమ్. గారును

“దేశములోని గ్రంథ సంగ్రహంబును, వార్తాపత్రికలును నేదోయొక దైవికకారణముచే నేను లేకుండనయ్యెనేని ఆదేశము తన యాదిమయుగములోని యనాగరికతకు దిగునని చెప్పుట అతితయోక్తిగానేరదు. దేశమునందలి వాఙ్మయము ఆదేశమునకు మేలుగాని కీడుగాని కలుగఁజేయఁగల యొక నిరంకుశాధికారి యని చెప్పువచ్చును.”

అని మిగుల యుక్తియు కముగఁజేస న్నంతయులగు సక్షరములఁ జెప్పియేయుండిరి.

పత్రికాప్రయోజన వినివిధముగ మన మంగీకరించినయెడల నొక హాస్యపత్రికల వలన మనకేమైన వినియోగమున్నదాయని తర్కింపవలసియున్నది.

శృంగారాదినవరసములలో హాస్యమునకు మనవారు శృంగారమునకుఁ దరువాతిస్థాన మిచ్చి దాని మహత్వమును వశికరణశక్తియుఁ బూర్తిగ నంగీకరించియేయున్నారు. తదితర రసముల కంతగలేని యాకర్షణశక్తి హాస్య

రసమున కున్నది. పివీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతమును ప్రాణికోటులకు శృంగారరస మనుభవమునకు వచ్చుచున్నదని నిరాక్షేపముగ మన మొప్పుకొనవచ్చును కాని ఈ హాస్యరస మనునది మనుజుప్రకృతియందే యనుభవింపఁదగిన లోకోత్తరరసమని భావింపవలసినవచ్చుచున్నది. ఒకచోట కోతులయందీరస మొకింతయైన తేదాయని యెవ్వరైన నడుగవచ్చును. లేకేమి? హాస్యమున అధమాధమమని లక్షణవేత్తలుగడించు నపహాసితత్వమునకు అనగ నెక్కిఁజేరితలకు, గ్రోతులు మనుజులనుండి యేమియు నేర్చుకొన నక్కఱలేదు. అది వానికి ప్రకృతిసద్భవమైన స్వభావమని పసిబాలురకుఁగూడ తెలిసియేయున్నది.

కాని సర్వతోముఖముగ హాస్యప్రకృతుల నవలంబించుటయందును, ఆనందించుటయందును మనుజుల కనిర్వచనీయముగ నుత్సాహమును, ఆనందమును, చిత్తవికాసమును ఏర్పడుచున్నవని చెప్పవలసియున్నది. అయినను నకలివిద్యా పారంగతులయి విజ్ఞానాధికులమని నిఱచిగుమనుజులు కొందఱు హాస్యమనునది కేవల మొక హీనప్రకృతికి చేరినరసముగ భావించి అది చవలాంతఃకరణమునకు ద్రోవదీయునని కాఁబోలు దాని నెంతమాత్రము లేమ హృదయముల మొలకెత్తనీయకుండ మాడ్చివేయుచుండుదు. లేమయంతరంగమున దా మెట్లున్నను పైకి మాత్రము తాము మహాపవిత్రులవలె ప్రవర్తించుచునుల్లసరసపంకమునదగుల్కొని తదితరులను కేవల పతితులనియు భ్రష్టు

లనియు నోటికి వచ్చినట్లాచకొనుటయు జరుగుచున్నది.

ఇట్లు మడిగట్టుకొన్నవారితోఁ బోరాడుట వలన మనకెట్టి ప్రయోజనమునులేదు. అది పూర్వాచారములను దైవదత్తములుగఁ దలపోయు పరమ ఛాందసులకు సర్వమానస సాభ్రాతృత్వ ముపన్వసించి వారి సంత్యకులములవాండ్రపంక్తులను గూర్చుండ జెట్టి కుడువఁజేయుటవంటిది.

లేమ ఘనతను కష్టపెట్టికొననేరక— హాస్యరస మేమాత్రము లేమ దరిఁజేరనిచ్చినను అది కొంచెదీసివేయునను భ్రాంతికో నుండు విజ్ఞానాధికులమాట యటుండనిచ్చి తదితరులలో హాస్యరస మేమిచేయఁగలదో కొంచఁగూహింతము.

హాస్య మేమిచేయఁగలదు?

ఉత్తమము, ఉన్నతము, పరిశుద్ధమునగు హాస్యరసము మనుజుల నుత్సాహవంతులుగఁ జేయఁగలదు. హృదయసౌఖ్యావహ మొనర్చి విచారముల రూపుమాపఁగలదు. హాస్యరసమువలె చిత్తవికాసమొనర్చున మింకొకటిలేదని చెప్పినను చెప్పుకొనవచ్చును.

ఉత్తమ జ్ఞానవృద్ధులగు పెద్దల కంటె బాలురు స్త్రీలును హాస్యరసైకబోలురని చెప్పవలసియున్నది. చేతనైనయెడల యుల్లాస మాడుటకుఁగాని యొక రాడిసదానిని వినుటకుఁగాని పామరులును బాలురును స్త్రీలును గూడ ముచ్చట పడుచుండురని నిశ్చయముగఁ జెప్పవచ్చును.

కావున నవి చమత్కారములు గానిండు, క్రూరసములు కానిండు వి నో దములు కానిండు! మీ రేయేపేరుల నీరచనల నిర్వచించినను అవి నిరంతరమును హాస్యరసైక లోలురగు చిరుతవాండ్రకును, అట్టి ప్రకృతి యందే మెలంగుచుండు స్త్రీలకును ఆకర్షణీయములుగఁ బ్రబలిపోవుచుండునని మనము గుర్తింపవలసియున్నది.

హాస్యరసమున కింతవకీరణశక్తి యుంటు చేతనే దానిని లక్షణవంతముగ సంస్కరించి పరిశుద్ధముగ, తేజోవంతముగ, విజ్ఞాన ప్రదముగఁ జేసికొనుట కవకాశమున్నదని నే నూహించుచున్నాను. అట్టి బాధ్యత ప్రతికానిర్యాపకులయం దెంతయుండునో విలేఖకులందు గూడ సంతేముండునని చెప్పవలసియున్నది.

అయినను హాస్యప్రతికలనగ రోత వ్రాతలకాలవాలమగు సుచ్చపత్రికలని చెప్పుకొనుటకు విలేఖకు లింతవఱకుఁ జేయుచున్న యవివేకపు కల్పనలే మూలమని యొప్పుకొనవలసియున్నది.

రోతవ్రాతలను చమత్కారపు కల్పనములుగఁడలంచుదశ లన్ని వాఙ్మయములందును ప్రత్యక్షమగుచుండునని మనము జెప్పుకొనవచ్చును.

బహువిధ కావ్యకల్పనాధురీణులయి మనభాషయందు హృదయంగమమగు హాస్య రసమునకు దావలములగు తెక్కు గ్రంథముల రచించియున్న శ్రీ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహ

రావుగారు 'విమర్శాదర్శ'విమర్శాదర్శమును గ్రంథమున ప్రభువుల కవితాళిరుచులనుబట్టి భావ సంపదలేని యాపాత్రపు గ్రంథములాంధ్ర భాషయందుదయించెనను వాదమునుగూర్చి వ్రాయుచు నిట్లనిరి.

“ఆకాలపుసాంప్రదాయమిది: ప్రభుసాంప్రదాయమిది: కవిసాంప్రదాయమిది: ఒక్క మనదేశమునకే యీసన్నివేశమా? అంగ్లేయ దేశమున ‘రెండవ ఛార్లెస్’ రాజుగానున్నపు డేమయినది? రాజభవనములందు, దైవ నిలయములందు, గృహస్థుల గృహములందు ధర్మశాలలయందు, బుద్ధ్యవదేశములందు, బూర్వమునఁదిరిగిన పరిశుద్ధకవిత సానివీధులలో నొడలు బయలుసేయు సనర్థవస్తుములతోఁ దిరుగలేదా? చేతబొందిబుడ్డి పట్టుకొని తెయితెక్కలాడలేదా? సంసారి గృహములలో మంచముక్రింద దాగలేదా? గట్టిగ నోరెత్తినపుడు కాలితాఁపులఁ బడలేదా? ఆకాలపు నాటకకవులు భర్తల పరువులు తీసివై పలేదా? సంసారిణుల సానుల జేయలేదా? గృహచ్చిద్రముల వీధినిజెట్టలేదా? ఉదరాది పరాయణులగు పండలను నాటకప్రధానపురుషులుగఁ జేయలేదా? పాతివ్రత్యము నీతి పనికెరానివని వానిని నాటకరంగమునుండి బహిష్కరింపలేదా? మగను దేవానాంప్రియుండు, భార్య పరమ దౌర్భాగ్యశిరోమణియగు నెఱుజాణ, ఉపపతి సర్వలక్షణ సర్వకళా సర్వసాధాగ్యసంపన్నుడు!! ఇరుగో! వీరు పాత్రములు; వీరి కుప పాత్రములు త్రాగుఁజోతులు, తార్పుడు

కాంక్ష; కల్లుదుకాణమో, కాఫీస్థలమో, దేవాలయమోరంగము; భర్తృపరాధవమే భరతచాక్రము; నీతిసంహారమే నీతిశోధము!! మూకుండల సంవత్సరముల క్రిందటి యాంగ్లేయకవిత్వపురం గిడి!! కవులు తెలివి తక్కువవారా? 'షెరిడన్' పంటివాఁ డిట్టి గ్రంథములు వ్రాసినాఁడు. కారణము సింహాసనస్థుడగు కాంతాలోలునిలో నున్నది. ఈ సన్నివేశమునుజూచి చెడినకాలములోనైన మనకవిత యింత చెడియుండలేదని సంతోషింపవలసియున్నది. గ్రంథములలో రసపోషణ లేకపోయినఁబోసిండు; వ్యభిచారాదిప్రచారములేదు. శబ్దములతోఁ బోట్లాటయైన బోసిండు; వింతపడ్డకునితోఁ బోరాడి చెప్పుకొట్టులు తినుటలేదు! నీతిలేకపోయినఁ బోసిండు; దుర్మితలేదు."

1915 వ సంవత్సరమున అసంగ నిరుపదేంద్ర క్రిందట వారీవిధముగ వ్రాసిరి. అప్పటివఱకు మన భాషయం దుదయించియున్న గ్రంథములలో దుర్మిత ప్రోత్సాహకములగు గ్రంథములేవియుఁ బుట్టియుండలేదని సంతోషింపవలసియున్నదని ధ్వని వచ్చునట్లు వారిట్లువ్రాసిరి. మఱియు నప్పుడు భాషయందగుచున్న సర్వతోముఖముగు సభివృద్ధుల నుగ్గడించుచు నప్పటి వాఙ్మయస్థితి నీ క్రింది విధముగ కొనియాడిరి.

"నలుబది యేబది సంవత్సరములనుండి మఱింత నిరోగస్థితిచే విరాజిల్లుచున్నదే! దేహదార్ధ్యముకలిగి, 'హృదయోల్లాసము

కలిగి చకచకలాడుచు నెక్కడఁబోచినఁ దానయై ప్రకాశించుచున్నది కదా? మాకు పటితట్రరాగిడులతో బుట్టకొప్పలతో పెట్టసింగారించుకొనుటమాని సూతన నాగరికత కర్తములైన యొకటి రెండు భూషణములు మాత్రమే ధరించి ముసిముసినగవుల మినమినలతో బుగ్గగులాబుల బుగబుగలతోఁ గన్నులపంకువు సేయుచున్నదే! ప్రస్తుత కాలానుసారముగ, ప్రస్తుత జనచిత్తరంజకముగఁ బ్రాచీన బడబడాయమానకబౌడంబరములు, పండిగ్గ సంభాషణములు, వివిధాభిప్రాయప్రకాశ వచోనైఖరులు, నాంతరంగ కాశివ్యమును వదలుకొని పువ్వులవలె నపువ్వులవలె మృదులములైన ముద్దు ముద్దు ఫలుకులతో స్పృష్టములైన స్పృష్టములైన, దాపరికములేని విడివిడిపలుకులతో— నేకాభిప్రాయ బోధకములగు టక్కుటక్కుమను సూటిపలుకులతో— ననంటిపండ్లొలిది చేతఁ బెట్టినట్లు కులుకుచుఁ గులుకుచుఁ బలుకుచున్నదికదా! కొండఱను రేనచుట్టును బెట్టుకొని వారికిఁ జిత్రచిత్ర గల్పనలుఁగల స్వకపోలకల్పిత కథలను— నేవేని పరభాషా కథలను— సరసముగ, సమంజసముగ, సందర్భముగఁజెప్పి హృదయరంజన మొనర్చుచున్నదే!"

ఇరువదేంద్రక్రింద చిత్ర చిత్రములగు చమత్కారపు కథల కథకులు చెప్పుచుండినందుల కానందించి శ్రీసరసింహారావుపంతులు గారు 'కులుకుచుఁ గులుకుచు' పైవిధముగ నుగ్గడించిరికాని ఇప్పుడా విధముగ మనము

కథకుల నభినందించజాలము. ఏలా? — మూడు సంవత్సరములక్రిందట నెద్ది 'ఆంగ్లేయ సారస్వతపురం' గని వారు నర్తించిరో ఆ అంకురరాణములే కథకుల కీతివృత్తము లగుటవలన వారు మనభావయందు లేవని — లేనికారణమున మనభావను మనలను అభినందించికొనవలసి యున్నదని చెప్పియున్న ఆ ద్రాక్షారసనీపలు — వ్యభిచార ప్రచారములు — గృహచ్ఛిద్రములు బహుముఖములఁ బ్రబలిపోవుటయేకాక 'దేవానాం ప్రియులగు భర్తలతో' 'నెఱజూలగు భార్యలతో' 'సర్వలక్షణ సర్వకళా సర్వసాధాగ్య సంపన్నులగు సుపవతులతో' మనవారు అంకుకథలనే సంఘటించి, కల్లుదుకాణములను, 'కాఫీ' సత్రములను, దేవాలయములను రంగములుగఁ జేసి త్రాగుబోతులతో తార్చుడుకాండ్రతో భర్తృపరాధవముల నొడగూర్చి నీతిసంహారమే నీతిబోధముగ నుగ్గడించుచున్నారని పలుకవలసి యున్నది. ప్రజలయభిరుచు లిట్లున్నవా?

ప్రజల యభిరుచు లిప్పుడిట్లున్నవి గావున మేమిట్లు వ్రాయుచుంటిమని కాని, ప్రజల నడవడు లిప్పు డిట్లుండుటవలన నీరీతిని చిత్రింపవలసి వచ్చుచున్నదనికాని కథకులు దాటి కొనిపోవుట కవకాశములేదు.

సర్వకాలములయందు, సర్వదేశములయందు మనుజు డెక్కడనున్నను అక్కడ నేడోవిధముగ అవినితీ — దుండగము — దురాచారము జరుగుచునే యుండును. తప్పు చేయుట మనుజులలో సర్వసాధారణముగ

నై సర్గిగగుణము (To err is human) అని మన మొప్పుకొనవచ్చును. అంతమాత్రమున మన మివినీతుల, దుండగముల, దుశ్చారిత్రముల, మహాపాపముల నుగ్గడించుకొనుచు ప్రజలను వట్టవగ్గములు లేకుండ స్వేచ్ఛానక్త చిత్తులయి, భ్రష్టులయిపోవునట్లు రెచ్చగొట్టవలసినదా? అట్లుచేసినయెడల పరమపవిత్రము లగు సంసారిక సంబంధములు — మాతా పితృ సంబంధములు — గురుశిష్యసంబంధములు — భార్యాభర్తృ సంబంధములు — సోదర సోదరీ సంబంధములు కేవల మన సంఘసాధమునకేకాక సర్వ జగజ్జీవనమునకు బునాదులని చెప్పఁదగిన స్నేహానుబంధ బాంధవ్యములు అన్నియు మూలమట్టముగ క్రంగిపోయి మనుజుజాతి కెంతటి యుష్పదమైన కలుగుననుట కేమైన నాశ్చర్యముండునా? కావున మన సంఘసీమలలో నుత్పాతములఁ బుట్టించి మనవారు — లీచాక్ — క్వెట్టా మున్నగుచోట్ల నుడయించిన భూకంపములను దించిన యుష్పదవములను కలుగఁజేయరాదని స్పష్టముగఁ దెలిసికొనవలసి యున్నది.

కావున ప్రజ లివినీతియం దాసక్తికలుగుట వలన మేమిట్టి కల్పనలఁ జేయుచుంటిమనియు — సంఘ మీ విధముగ పతితమై యున్నది కావుననే మేమికథల సాంఘిక వృత్తములకుఁ బ్రతిబింబములుగ వ్రాయుచుంటిమనియు — అల్లువ్రాయుటయే ప్రతిభయు, ప్రజ్ఞయు, పండితలక్షణమునగు ననియు ననుట కెంతమాత్రము పొసగదని చెప్పగలను.

జారత్వ మొక పౌరుషలక్షణముగ మహా కవులు సహిత ముగ్ధుడియిందుండిన దుర్గతి అంధ్ర సారస్వతము నొకప్పు డావహించెను కాని అది రాపుటపాదూర్ కందుకూరి పీఠేశ లింగము పంతులుగారి రాకతోఁ దొలఁగి పోయినదని చెప్పవచ్చును. పంతులవారు సమకాలమునందలి విటపురుష దుర్వర్తన ముల ప్రతిఘటించుటకై యట్టివారితోఁగొన్ని సంవత్సరములు హోరాహోరిగాఁ బోరాడి యట్టివారికి నలుగురియందును సంఘదూషణ (Social odium) కవకాశమేర్పడునట్టి పరిస్థితులఁ గల్పించుటచేత నేడు విద్యాధికుల యం దీమాత్రమైన నీతివర్తనముండుట కవకాశమేర్పడినది. సంఘమున దుర్గత ప్రోత్సాహకరముగ యవినీతి వర్ధకముగ నుండు పూర్వక వీంశ్రుల పద్యములసహ్యించుకొనుచు పీఠేశలింగము పంతులు గారు వ్రాసియున్న యీక్రింది వాక్యములు విద్యాధికులు సర్వదాజ్ఞప్రియందుంచుకొన వలసి యున్నది. జారత్వ మహత్వము నుగ్గడించుచు శ్రీనాథుఁడు వ్రాసియున్న పద్యముల నుదహరించుచు వారిట్లు వ్రాసిరి.

“ఈ మహిమ శ్రీనాథునికాలమునకే తగినది. ఆకాలమునందు జారత్వము లేప్పుగా గణింపఁబడకపోవుటయేగాక యది కలిగి యుండుటయే ప్రతిష్ఠావహముగాను పురుషుల కది వర్ధనీయమైన గుణవిశేషముగా లేలంపఁ బడినట్లు శ్రీనాథుఁడు కథారంభమునకు ముందు భీమఖండమునందు ద్రాక్షారామపుర వర్ధనముచేయుచు నాపురములో సానులు

తప్ప బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యతూద్రులెవ్వరును లేనట్లుగా నొక్కసానులను మాత్రమే యర్హతముగా బహుపద్యములలో నభివర్ణించెను—ఇందుఁ బేర్కొనఁబడిన “గంధర్వా ప్సరోవధూటులు” సానివారు. వారి నెప్పుడు వర్ణించినను శ్రీనాథుడు వారి గౌరవమునకు గొఱంతరాకుండునట్లుగా సాధారణముగా నిటువంటిపదములనే వారియెడఁ బ్రయోగించు చుండును.”

అవసానదశయందు శ్రీనాథుఁడు బహు విధములయిన బాధలనుబొంది తుదకు మిక్కిలి బీదలన మనుభవించెనని వ్రాయుచు వారీక్రిందిగీతమున్న సీసపద్యము నుదహరించుచు నిట్లు చెప్పిరి.

కలియఁగఁబయిన నితసుండ గవ్వనునచు
దివిజక వివరునుండియొక దిగ్గురవఁగ
నకునుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డచరభురికి

“అవసానదశయం దిట్టి కవ్వములకెల్లను గారణము యహవనదశయందుఁ గామవశము చేత నేవ్వచ్చగా విహరించి దేహమును ధనమును జెడగొట్టుకొన్న పాపఫలములేక్క వేఱొక్కటి గావరాదు.”

“శ్రీనాథునిపై మోపఁబడినదోషము (అనగాపంతులవారు మోపియున్న దోషము) శ్రీవర్ధనములు వెల్లడించినందునకునుగాదు. (అట్టి దుర్వర్తనములను పంతులవారు లేమ ప్రహసనములందు విశేషింపఁచిరి) శ్రీలోలు డయి పయఃకాలమున విచ్చలవిడిగాఁ దిరిగి కాయమును ధననికాయమును జెడగొట్టు

కొని కష్టపడవలసిన వృద్ధులకును దెచ్చుకొన్నందుకు శ్రీనాథుడు వేశ్యాప్రియుండని యాతనిని గూర్చి వ్రాసిన వారందఱును నైకకంఠ్యమునఁ జెప్పుచున్నారు. వేశ్యల పొందు ధనైకలభ్యమని యెల్లవాఱును నెఱుంగుదురు. శ్రీనాథుడు మహారాజుల యొద్ద నాస్థానకవియయి యపరిమితధనము నార్జించుటయేగాక వివిధదేశాధీశుల సభల కరిగి కనకాభిషేకాదులను బొందిన మహానుభావుడు! రసికశిఖామణియయిన కవి కియ్యబడిన యటువంటి ధనరాశి వేశ్యల పలలలోఁ దగులుకొన్నప్పుడల్పకాలములో నదృశ్యమగుట వింతకాదు. వేశ్యల యింటి బంటులైన లక్షాధికారులు నిమిషములో భిక్షాధికారులగుచుండుట మనము లోకములో నాలోకించుచుండలేదా? పండితుఁడు చేసినను పామరుఁడుచేసినను దోషము దోషమే! పండితుఁడు చేసినది యెప్పిదమును పామరుఁడు చేసినది తప్పిదమును గానేరదు. శ్రీనాథుని కవితా చమత్కారమును ఆంధ్ర సారస్వతమునకుఁ జేసిన మహోపకారమును మెచ్చి యానందించు వారిలో నెవ్వరికిని నేను దీసిపోవువాడనుకాను; అయినను సత్యము నప్రేక్షించియు, యుపజనాభివృద్ధిని గాంక్షించియు నిష్ఠములేకయే పెద్దలను గూర్చిన యప్రియమైన సత్యమును బలుకవలసినవాడనైతిని. విద్యావిచేక సంపన్నులైనవారు నన్ను మన్నింతురుగాక!”

శ్రీనాథుఁడెంతవచ్చిగ పద్యముల వ్రాసి యున్నను మనమతని కవితా చమత్కార

మునకును అందు మూలముగ ఆంధ్ర సారస్వతమునకుఁజేసియున్న మేలును ఊర్గడించుచు కొంత సంతోషింపవచ్చును కాని ఇప్పుడీ రోతవ్రాతగాండ్ర భాషకుగాని, వారి కైలికిఁగాని మనమట్లు సంతోషింపఁజాలము కద! వారు ‘మాభావమున నెట్లు పుట్టిన—మానోట నెట్లుబలికిన—మాచేతి కెట్లువచ్చిన ఆవిధమునవ్రాశు’మని నియమ తూన్యముగ, సర్వతూన్యముగ వ్రాసివేయుచున్నారు. మూతివంకరలో సత్తి సాభాగ్య మన్నట్లు రోతబుట్టించు వారిభావములను పాడుభాషయందే ప్రదర్శించుకొనుట జరుగుచున్నది.

అమావాస్యార్ధకారమున నాకాశము మేఘుచ్చన్నముకూడ నైనయెడల నెట్లుండునో వారికైలియందనస్వయాదిదోషములతో బాధపడుచుండునప్పుడు పదములు వట్టి యడవిగనుండిపోవుట జరుగుచున్నది.

మనకండ్లయెదుట సమకాలీనులగు విద్యాధికు లవిసీశికరముగఁ బ్రవర్తించుచున్నారని యెవరైన నిరాఘాటముగఁ జెప్పుకొనఁగలిగినను మనమిట్టి దుర్జయ ప్రతిబింబితములైన కథలనే తెప్పికొనుచు సామూన్యజనుల జాతర్యకథాలోలుపత్వ మభివృద్ధియగునట్లుచేసివేయరాదని ముఖ్యముగ నేటికథకులకుఁ దెలియవలసియున్నది. సంతాపకరమగు నిట్టి పండిగ్గనమయమున నాంధ్రలోకమున ‘జ్వాల’యను కొఱకం చొకటి పుట్టి నీతియన్న నభిమాన మేమాత్రమైనను సర్వమానవులకు ముఖ్యముగ

గృహ లక్ష్మి

సంసారిలులకు భీతావహముగ విజృంభించి పోవుచున్నది. చంద్రమతి నక్షత్రకునిపై కన్ను వేసినదని, సావిత్రి యముని దైహికముగ మోహింపఁజేసి యభీష్టములఁ దీర్చుకొన్నదని, హరిశ్చంద్రుడొకరీతి తుచ్చప్రకృతిని బహుపోకడలఁజూయిన మానవాధముడని—శాంతమ్ పాపమ్, శాంతమ్ పాపమ్ — ఇట్టి రీతికల్పనల నవ్యాహతముగఁజేయు విలేఖకుల యుగడముల నెంతఁదడవినను వారి యవాచ్యరచనల వైఖరులొక సహస్రాంశమైనను వానిని చూచి యుండిన వారికి గ్రహించుట కవకాశముండునని బలుకవలసియున్నది.

ఏవ్యక్తరమగు నిట్టి కల్పనల జేయుట వలన కేవల పుస్తకముల మాత్రము చేతఁ బట్టఁగల సామాన్యజనులెంత యధఃపతితులగుట కవకాశమున్నదో విలేఖరులూహింపకుండుట శోచనీయముగనున్నది. కావున 'బ్యాల'వలె నాంధ్రలోకమున నీతిని మాడ్చివేయుచున్న యిట్టి పత్రికలను డాక్టర్ అంటేడ్కరుగారిని పురస్కరించుకొని నేడు బొంబాయినగరమున హరిజనయువకులు భారతభూమియందు వారికి తలవంపులుగ నుదయించియుండిన స్మృతిశాస్త్రముల కగ్ని పెట్టుచున్నట్లు, అఖిలమానవులకుఁదలవంపని చెప్పఁదగిన యిట్టి 'బ్యాల'లను ప్రోవులు పెట్టి పరశురామప్రీతియగునట్లు తుదముట్టింపవలయునను నాందోళన మొక దుదయించినను ఆశ్చర్యముండదని భావించుచున్నాను.

ఆంగ్లవిద్యోపార్జనమొనర్చిన మహా

మహాలే ముఖ్యముగ నిట్టికథల కల్పించి పత్రికలు నింపివేయుచున్నారనుట గమనింపఁదగిన విషయము వారాంగ్లభాషయందలి 'రెయిసాల్స్' అను వాని నవలలాదర్శముగఁ బరిగ్రహించి 'బారికోమయ మిదమ్ జగత్' అను భ్రాంతిని బుట్టించు రోతకల్పనలఁజేతురో యేమో నేను తెలిసికొనఁజాలకుండనున్నాను. అయినను ఆయాంగ్ల నవలాకారున కాంగ్లభాషయందెట్టి సాసమున్నదో మనకథకులు రవంత యోచింపవలదా? 'రెయిసాల్స్' ఆంగ్లసంఘము (English Social life) ఎట్లుండునో డిన్నుదున్నట్లు చిత్రించిన నవలాకారుడని కొందఱినివేళమునఁ జెప్పినను చెప్పనచ్చును. అంతమాత్రమున నారని కాంగ్లవాఙ్మయమున నొక తృణమైన ఘనత యేర్పడియున్నదా? లేకపోవుటయేకాదు; వారతని నొక గ్రంథకారునిగనైన బరిగణింపరుకద! ఏల?—వారి సంఘమునకు తలవంపగు కల్పనలఁజేసియుండుట చేతనేకద!

కావున కీర్తియందానకలిగి వివేకవంతులగు విలేఖకు లికనైన కన్నులఁదెఱచి అవిసీతి కాటవట్టగు 'కొఱకంచుల'ను దయారుచేసి ఆంధ్రభాషావహుటిపై వాతల వేయుచు గూర్చున్నయెడల శాశ్వతమగు దుష్కీర్తియండి పోవుటయేగాక వారిజీవిత కాలమునందే సంఘబహిష్కరణములకు బాంతులయి నీతియన్న నేమాత్రమైన సభిమానముండు జనులందఱిచేతను తిట్లు దినవలసియుండు నాపదకు గురియగుదురని గ్రహింపవలసియున్నది.

వనితా ప్రభావము

బులుసు వేంకటేశ్వరకవిగారు

నగరమున నెటఁగించినను దుఃఖాన్ని ప్రజ్వరిల్లుచుండెను. శోకవ్యాధిలచిత్తులై మగవారు మగటిమిం గోల్పోయి పిరికిపండలవోలె వంటయింట దాగిరి. శత్రు సైన్యము నగరగృహంబులఁ జొరఁబడి యిచ్చ వచ్చినరీతిఁ జరించుచుండెను. దయాచాక్షిణ్యములు లేక ప్రజల ధనరాక్షులఁ బోచుకొనుచుండ ఆర్జున విలాపంబు లాకస్మము నంటుచుండెను. కఠినశిలలవైనఁ గరఁగింపఁజాలు నా విలాపనలము వారి హృదయమునుఁ గరఁగింపఁ జాలవలెండెను.

ఇది యానగర మప్పడున్నస్థితి

మగటిమిం గోల్పోయిన మగవారిన్నమ్మి గృహమున నెట్లు బాధపడఁగల కా నగరమునఁ గల మగువలు ? మగవారి మగతనము చుంటఁగలియ నాడువారి యాలోచనాశక్తి యెడబోవును ? స్త్రీలలోఁగల మేథాశక్తి పురుషులకుంబాప, స్వదేశోద్ధరణకై బోర, నాడువారు వంటయింట నె యుండవలె నన్న పురుషులకు బుద్ధిఁజెప్పుఁ

గొందఱు యోషారత్నము లా శత్రురాజుం జేరిరి

ఏటికి ? ప్రాణంబులఁ గాపాడుమని ప్రార్థించుటకా ? పరిచారికలుగఁ జేరదీయుమని బ్రతిమాలుటకా ? కాదు. భారతవారీయలు లవన్యసామాన్యకేమున్నీ మరులనియు, స్వదేశోద్ధరణ కార్య భరీణులనియు నొక్కొంత శత్రురాజమ్యవకు బోధించుటకు మాత్రమే యుటకేగిరి!! ఏగి జత్ప్రిప్రకాశముం జూపిరా ? లేక దానమిచ్చిరా ? లేక దండించిరా ? లేదు. సామవాసభేద దండ్రిపాములఁ బ్రయత్నించిరి. తుద కసామాన్యకేముషికతంబున

గృతకృత్య లైరి

“మరుచటిదిన ముదయమగువరికి ప్రతిస్త్రీన్యక్తియుఁ దాను మోయఁగల్గినంత బరువుం దీసికొని పో నాజ్ఞనొసంగితిని. లేనిచో మరుపటిదిన మంతమగువరికి వారిమాన ప్రాణంబులు దక్కవు.”

ఇది రాజాజ్ఞ

మరునాఁ డుదయమున నొకయువతీజన సమాహము రాచబాటంబునఁ గాంచి నాడు శత్రురాజు. ప్రతి స్త్రీయు నామెయిఁగల్గ పాతివ్రత్య ముట్టివడ లేన నిబధర్తను భుజముపై నెక్కించికొని బయలుదేరుట గాంచి నాడు రాజు. గుండెపగిలి బ్రద్దలైన చాతనికి, తక్షణము పాడుపడిననగరము యథాప్రకారము చేయబడి తిరిగి పూర్వపురాజున కొసంగఁబడియెను. రాజాజ్ఞపై రాజు స్వయముగా నాపత్రివలె పాదములఁబడి క్షమార్పణ గోరినాడు. ఇది చారిత్ర శక్తి—

అహ! కాంచితిరా వనితా ప్రభావము!!

అనుకరణములను చూచి మోసపోకుడు

అమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము

అమృతాంజనం డిపో

బొంబాయి - మదరాసు - కలకత్తా

ఒరిజినల్ రంగూన్ డయమండ్స్

ఓరిజినల్ :

“ఒరిజినల్”

తిరుచనాపల్లి.

(Registered)

3524

ప్రాంచి :

ఈపని చేయునలము

రంగూన్.

ఒరిజినల్ రంగూన్ డయమండ్స్ అన్నివలకును చాలా శ్రేష్ఠమైనది. వివరములకు వ్రాయించితే కేటలాగు ఇనాం.

S. అరుణాచలం శెట్టి, M. రామస్వామి శెట్టి, మరాఠువ్యాపారం.

హెడ్ ఆఫీసు:

పెద్దబజారు, తిరుచనాపల్లి.

ప్రాంచి:

212. మోగల్ రోడ్, రంగూన్.

ఉవిదలా ఉ కు|తునుకలా?

చదువుల రామచంద్రయ్యగారు

ఎతియోపియాదేశపు వనితలు గృహ మందేయుండి తమ సంతానమును భర్తను గుఱించి శ్రద్ధగైకొనుటతో తృప్తి బొంది యుందురు. ఇప్పుడు తమ స్వాతంత్ర్యమున కపాయము వాటిల్లునున్నది; దేశముపై శత్రువులు దాడివెడలుచున్నారు. కావుననే వారిపుడు వీరయోధులై విజృంభించిరి. వీరిలో ముఖ్యురాలగు 'ట్రీట్కో లుకానకి' యను యిరువదియేడు సంవత్సరముల ప్రాయముగల వీరవనిత అంకోబాస్ అను పలమునుండి అడిన్ అబాబాకు తన పరివారముతో కంచరగాడిదలపై జనుదెంచి రాజ్యాజ్ఞబడసి తనభర్త వాల్ వాల్ యుద్ధ రంగముననుండ నాతని గలసికొనబోయిన దట! ఆమె యాతని ప్రక్కనే పాదరక్షలు గూడ లేక తన దేశాచారమగు వస్త్రములనే ధరించి శాత్రువులతో పోరనున్నదట. రాజ్యకాంక్షచే నిరాయుధులపై సన్ధ్యాయముగ కత్తిగట్టి నాగరికులమని యనుకొను చున్న మానవరూపులగు రక్కసులనుగాంచి ఉడుకురక్తము గలయే యువిదయైన యూర కుండగలదా?

ఇదియేగాక “స్వదేశాశ్రమణమునకు శత్రువులగు నిటాలియనులు గడంగుచో తమ పురుషులతో బాటు స్త్రీసైన్యము లెల్ల వారిని ప్రతియుంగుళమును అరికట్టి పోరాడెద”మని అభిసీనియా మహిళా సంఘాధ్యక్షురాలగు 'అలిబెక్' గావించిన

గంభీరప్రకటన గతించిన ప్రతియుద్ధము నందును వీరవనిత లుండిరను సంగతిని జ్ఞాపకమునకు దెచ్చునుగదా! ఈ విషయమై 'టెమ్పుఆఫ్ ఇండియా' యందు హెచ్. హార్వేజే యనువారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

స్త్రీలు సహజముగ హింసాస్వభావులు గారు; కాని సమయమరుదెంచి యుద్ధిక్తలైనచో కాళికామూర్తులై మానవునకందని ప్రజ్ఞను గనబరచుచు ఉత్సాహముచే విజృంభించి నెంతటి యపాయములనైన తృణీకరింతురు. 'వీరమాత' యని పేరు గడించిన 'ప్రారెగులా ఎగ్జీ'యను జర్మని దేశపువనితచరిత్ర, యిందులకుదాహరణమై విచిత్రమును గల్గించుచున్నది. బెర్లిన్ నగరమున జనియించి యీమె ఫ్రెంచి సైనికోద్యోగిని వివాహమాడి భర్త సామీప్యమున నుండుటకై నెపోలియన్ సైన్యమున కేరెను!

అక్కాలమున జరిగిన యుద్ధములందు వరుసగా ముప్పదియొక సంవత్సరములు పాల్గొని పదునాలుగుమారులు గాయముల బొందుటేగాక, “యుద్ధభూమియందు గన్న రచిన” వీరత్వమునకై సైనికోద్యోగిగా నియమింపబడినది. నమ్ముట కసాధ్యముగా గన్నడుచున్నను, యీ కాలములో నామె యిరువదియొక పుత్రుని గనినది! ఆమె సైన్యములతో గూడి సందారము గావించు

కాలమున పది వివిధ దేశములందు పుత్రులను ప్రసవించినది. ఆమె భర్తయు పదునెనిమిది ప్రియ పుత్రులును యద్ధభూమియందే వీరస్వర్గ మలంకరించిరి. కష్టములుగాని గాయములుగాని వజ్రశరమును తేనకజాలవని నిదర్శనము జూపుటకువలె యామె యిన్నిటికోర్చి తొంబదిరెండు సంవత్సరములు జీవించినది.

పూర్వకాలమున వనిత లెంతమందియో సైన్యమున సాధారణ సైనికులుగా శేరిత మ్మితరులు గుర్తింపకుండ సర్వత్సరములు గడపినవారు గలరు. గత యూరపు మహాసంగ్రామరంగమున స్త్రీలే అందరకు దెలిసియే సైనికులతో గలసి పోరిరి. “విక్టోరియాసావ్స్” అను పదనూరుసంవత్సరముల యువతి సైన్యమున శేరి యిటలీ సరిహద్దులందు బలమగు గాయములొంది తన వీరత్వమునకై రజితపతకమును బడసినది. ఆస్ట్రియా దేశము ప్రక్కన బోరాడిన స్త్రీ మూర్తి యామె యొక్క తెయే! ఐన నేమి యామె యదృష్టము బాగుండలేదు. గాయములవలన నొక కాలు ఖండింపబడి యుద్ధానంతరము దక్షిణ టైరాలు దేశము నందు నివసించి వెళ్ళినది. తమ నిరోధులను గూడి తమతో పోరాడినందున ఇటలీ దేశములామెకు సాయమునరింప నిరాకరించిరి; ఆమె ఇటలీ దేశపు స్త్రీయైనందున ఆస్ట్రియా దేశీయులేమియు తేయజాలక యూరకుండిరి. అంతటామె ‘ఇక్సానుబ్రక్’ నకు వెళ్ళగా నచట పౌరు లామె త్యాగమును వీరత్వమును గుర్తించి యాదరించిరి.

‘డోరతి లారెన్సు’ అను ఇంగ్లీషుయువతి 1915 సంవత్సరమున మహాయుద్ధరంగమున ముందున్న సైన్యమును తేరుటకు తనకత్తి కొలది ప్రయత్నించెను గాని పదిదినములు పొరంగకు లుత్రవృత్తపటాలముతోనున్నంతట కనుగొనబడి వెనుకను పంపబడియెను. ఫ్లోరా శాండిస్ అను మరియొక ఇంగ్లీషు యువతీ మణితనసాహస కార్యములందుజయశీలయై సర్వియా యందంతటను గొప్ప పేరు గడించెను.

ఆమె 1914 సంవత్సరమున నర్బుగా నింగ్లండు దేశమును వీడి యుద్ధరంగమునకు వెళ్ళెను. ఘోరమగు పోరాటముల మధ్య జిక్కి శత్రువుల దెబ్బలకు గురియయ్యెను. వెంటనే ప్రక్కనబడియున్న సైనికుని తుపాకిని గైకొని సాధారణ సైనికుని జీవితము నారంభించెను. కొన్ని మాసములు యితరులతోపాటు ఘోరముగ పోరిన తరువాతనే ఆమెనీన గుర్తింప బడియెనట!

సైన్యమామెను విజయదేవతగా నెంచి యామెకై ప్రాణముల ధారపోయుటకు సిద్ధమగుచుండెనట. ఆమెవలననే సర్వియాకు విజయము చేకూరుచున్నదని వారు నమ్మిరి. సర్వజనప్రియయై యంత ప్రాముఖ్యతను బడసెయు, నామె సాధారణ సైనికులకంటె యెక్కువ గౌరవమును నిరాకరించెను. ఒకమా రొక ఘోరమగు సంఘర్షణయందామెకు నిరుపదిన్నాల్గుపర్యాయములు గాయములు దగిలెను; కుడిచేయి ఛిన్నాభిన్నములయ్యెను. వీనినుండి తేరుకొన్న

ఉచితలా ఉక్కుతునుకలా ?

తరువాత నామె కథికారులు సులభమైన యున్నతోద్యోగ మివ్వగా వలదని తన పూర్వపుమిత్రులగు సైనికులతోనే యుండ గోరెనట ! క్రమక్రమముగ నీ నారీమణి తన వీరత్వముచేతను సాహసకృత్యములచేతను సైన్యమునందొక సహాయ సైన్యాధికార మును, సర్వీయాజేత సైన్యమునందత్యంత గౌరవనీయుమగుక రాజార్జిస్ట్రల్స్ ను బడయ గల్గెను.

ఆమె యిప్పటికిని సైన్యముననున్నట్లే యెంచబడినదట ! 1926 వ సంవత్సరమున రాజామెను మూల బలోద్యోగులపై యుద్యోగినిగా నియమింప నాజ్ఞ యిడెను. చురికొందరు:—

ఇంగ్లండు దేశచరిత్రయందు పెక్కు మంది స్త్రీయోధులను గానవగును. ప్రతివారి చరిత్రయు వారెపుడును పురుషునికి భయ పడలేదనియు, పురుషులుమాత్రము వారిని మృత్యుదేవతా స్వరూపములుగా నెంచి సమీపింప వెరచుచుండిరనియు దెలుపు చున్నది. వారి కాగ్రహమువచ్చినా ఈనిన బెబ్బులులవలెపోరాడెదరు. వారి భయంకర కోపమున కెదుట నేదియు నిలువజాలకుం డెను. వారి సైన్యము కష్టము లనుభవించ గల యొప్పు అనన్యసామాన్యములు.

హెన్నాస్మిల్ పై బెప్పిన జాతిలో నాలుగారు లెక్కునబడివినది. ఒకమా రామకు తన విధుల నిర్లక్ష్యముచేసినందు లకై ఆరువందల కొరడాదెబ్బలశిక్ష విధింప

బడినది. ఆమె తా స్త్రీనని తెలుపుకొన కుండ ఐదువందల కొరడాదెబ్బల భరించి నది ! తాను స్త్రీనని యధికారులకు దెలుపు కొనియే యుండినచో ఆ శిక్షయే విధింప బడునదికాదు. ఏలయన ఆకాలమునకూడ స్త్రీల కట్టివందనలు లేకుండెను.

ఆమె భారతదేశమున కంపబడెను. అపు డామె పోర్చుగీసువారితో పునుచ్చేరి యందు ఇంగ్లీషు సైన్యముతోగలసి యతి మూరముగ భోరాడెను. ఆయుధమున నొక కాలి కారుగాయములును మరొకదాని కైదుదెబ్బలును తగిలెను. నడుమునందుగూడ నొక గొప్పగాయమయ్యెను. కాళ్లయందు దగిలిన గాయములకు మాత్రము వైద్య సాహాయ్య మపేక్షించి తన స్త్రీత్వమును మరుగుపరచుటకై నడుమునందున్న గాయ మును బయలుబెట్టదయ్యెను. అచట బొషధ ములు మొదలగు కావలసినవానిని డాక్టరు పెట్టెనుండి సంగ్రహింప సామర్థ్యముగల యొక స్త్రీకి కొంచెము ధనాశజూపి కావల సిన బొషధములను కట్టుగట్టుటకు గుడ్డలు మొదలగు వానిని దెప్పించుకొనియెను. పిమ్మట నడుమునందున్న గాయమున తుపాకి గుండును చూపుడువేలితోడనే వెదకి వేళ్ల తోడనే అందున్న గుండును బయటికిదీసి వేసెను ! తాను స్త్రీయగు సమాచారమును బైటబెట్టగూడదను నిర్ణయమునకై యామె యాసమయమున వెంట టర్పుగల్గియుండెనో యది సాధారణ మానవుని యూహకు గూడ వతీతమైనది !

ఆమె తన జీవితాంతమును ధనలోపము లేమిచే శాంతియుతముగ గడపెననుట చాల సులోపకరమగు విషయమే. కంట ర్లాండు ప్రభు వామెకు గొప్ప బహుమతి నిచ్చెను. ప్రభుత్వమువారుగూడ సంవత్సర మునకు ముప్పదిపానుల ఉపకార వేతనమిచ్చి గౌరవించిరి.

ఈనాడట్టి యేకాంతముగా సాహస కృత్యము లొనరించు వనితలకన్న స్త్రీసైన్యముల కెక్కువ ప్రాముఖ్యతగల్గినదని చెప్ప వలసియున్నది. రష్యాదేశమున గల్గిన నిల్లవ మున యొక మహిళాసైన్యము ప్రభుత్వపు సైన్యము నెదుర్కొని పోరాడుటయేగాక వారిని కండతుండెములుగ ఖండించివైచి, భయముచే బారిపోవుచున్న సైన్యమును తిరిగి తమనెలవుల కేరునట్లు గావించెను. చైనా దేశమునందు 'విజ్ఞోచంగ్'యను వీర వనిత, మూడువేలమంది స్త్రీదళమును తేర్చి మంచూరియానంతయు గడగడలాడించెను. ఇపుడు ఇటలీదేశపు స్త్రీలుగూడ యుద్ధమున ఇటలీ సైన్యమునకు సాయపడెదమని బాస తేసియున్నారు. వారే అబిసినియా, వీర వనితలను యుద్ధమునందు ఢీకొనుచో మనము పురాణములందు వినుచుండునట్టి

యుద్ధము జరుగకమానదు. అది యిదివఱకు పురుషులచే నొనరింపబడిన యుద్ధద్వీపిని ప్రచ్ఛన్నముగా జేయకమానదు!

ఇట్టి యుక్కుతునుకలు, సంగరక్షోణిని ఖడ్గమును చేబూని విరోధులను చించి చెండాడి యెంతటికష్టములనైన నోర్చి స్వాతంత్ర్యరక్షణకై ప్రాణముంగూడ నవ లీలగా యాహుతిచేసిన వీరనారీమణుల విశాల భారతదేశమందు పెక్కుమంది గలరు; కాని వారిచరిత్ర కాలప్రవాహ మున గలసిపోయినది. భారతీయు లట్టివారి జీవితచారిత్ర లామూలాగ్రముగా వ్రాయ కుండు టెంతయు శోచనీయము. ఇది యట్లుండ స్వాతంత్ర్య సంపాదనమునకై మహాత్ములపద్ధతియగు నహింసా సూత్ర మవలంబించి పశుబలమును ఆత్మబలముచే నిరోధించి, గాయములైన, కండలూడిన ముఖములో భాధయను భావమును జూపెట్టక తమయోర్నికి పర్వప్రపంచము దిగ్భీమకెంద ప్రవర్తించి శాంతిసమరము నందలి వీరవనితల వృత్తాంతముగూడ సక్రమ మును నమూలాగ్రమును నగు చరిత్రయను ధృఢమగు శిలకు బంధింపనిచో కాలప్రవా హమున గలసిపోవునేమో?

బాలవిజ్ఞానశాఖ

పాట

పండ్లగంప — పిల్లలకొఱకే యిది !

ధరతమాతనుజోలు — పసపసం దిడుగోండి !

ధర పూర్వమునకంటె — తగ్గ ననుకోకండి !

నీరమ్మకరలోన — నీరామునటుదక్కి !

యీతీపితోనలోన — నిమిడియున్నదిపిక్క !

పాఠశాలమునాటి — ప్రభువులంతాదీని !

బ్రీదితోగొన్నారు — భేషభేషన్నారు !

విన్నారు నామాట

తిన్నారు సుఖముగా

నున్నారు స్వర్గాన

నెన్నటికి మరిరారు !

తా తా మ ప వ లు

తా త — యేంవే అవ్వా, యేంవిరా తాతా, యిలాకండి —

యిద్దరు — యెందుకు తాతా ?

తా త — హీలే తాతా, అడిగావూ మీ తెనుగుపండితుడుగార్ని... శుక్లాంబరధరం...

వెంకటి — అడిగాన్ తాతా —

తా త — యేంవింటన్నారు?

పార్వతి — జిల్లా లెక్చరుగార్ని ధ్యానించాలట తాతా !

వెంకటి — వుండే! -- అదికాన్ తాతా, శుక్లా...ధరం = యెప్పుడూ తెల్లనిబట్టలు

కట్టుకునేవాళ్లూ : విష్ణుం — లోకంఅంతా వ్యాపించినవాళ్లూ : శశివర్ణం = చంద్ర

లింబులాంటి ముగాలుగలవాళ్లూ : చతుర్భుజం = లోపల కమేజూ పైన కోటూ

తోడుకోక్కడంవల్ల నాలుగుచేతులు గలవాళ్లూ : ప్రసన్నవదనం = యెప్పుడూ

కూడా కలకలలాడుతూవుండేవాళ్లూ ఐనటువంటి జిల్లాకలక్తరుగార్ని మన కేదైనా

పనికావలిస్తే : ధ్యాయేల్ = ధాన్యంచేయాలి అని చెప్పారు తాతా.

తాత — చబాసురానాయనా!!...నువ్వడిగావే పార్వతి...

పార్వ — అదీగానీ తాతా - 'ఎదు పదిచేసి'రంటే ఎదులో మరోఎదుకలవడం 'ఆరు మూడై'దంటే ఆరులో మూడుతీసిదంపున్నూ అనిచెప్పారు మా తెలుగమ్మవారు.

వెంక — 'టుపుక్కు - జరజర - దబుక్కు - మే'అంటే చెప్తానన్నాన్ చెప్పవుతాతా?

తాత — ఆ - జ్ఞాపకంపుండిరా బడవా? ! మరిచిపోయావనుకున్నా - విను:—

ఒకడూ యింటిమీద పుల్లగుమ్మడిపా దెక్కించాడు. అది బాగా కాచింది. నోనాడూ కాయ 'టుపుక్కు'న దెగింది - జరజరమని దొర్లింది - దబుక్కున ఆ పంచకింద పరున్న మేకపిల్లమీద వణ్ణాది. ఆమేక మేకఅన్నాది. ఏన్నావా? యింతే. ఇది భావకవిత్వం అంటా నీనాడు.

వెంక — తాతా, కథచెప్పువూ

తాత — వూరే, యిదిచూడూ - నీవంటికుర్రాడే వూకడు వ్రాశాడీకథ.

దు రా శ దు : ఖ ము న కు చే టు

నానీ రాత్రి నిద్రపట్టలేదు. మా ముసలమ్మకు ఒక కథచెప్పమని అడిగినాను. మా ముసలమ్మ నిద్రకళ్ల మలుపుకొనుచు ఈ కథచెప్పెను. నేను ఈకథ మీద చెప్పచున్నాను. వివండి.

అనగాఅనగా ఒకముసలమ్మ ఒక ఊరిలోఉండేది. దానికి పిల్లలులేరు. అందుచేత గెండుచేపలను చుట్టగా పెంచెను. పెద్దజానికి పెద్దచేపఅని చిన్నజానికి చిన్న చేప అని పిలుచుచుండెడిది. పిల్లలు లేకపోవుటచే ముసలమ్మకు ఆచేపలంటే చాలామొద్దు. మొద్దు ఎక్కువ చేత వాట్లకి మొక్కుచెవులు కుట్టింది అందముగా వాటిరెండిటిని ఆలయంబంది, చాలా గారాబముతో పెండుచుండెను.

ఒకనాడు ముసలమ్మ ఈబంధపులంబంటికి వెళ్లి చూచుటకై పొరుగుంటివెళ్లెను. తనప్రియమైనచేపలను పొరుగింటి పుల్లమ్మకు, శ్రద్ధగా చూడమనిచెప్పి వెళ్లిపోయెను. పుల్లమ్మ ఇంటికి బంధువులువచ్చిరి. వారలు ఏమియు లేకపోవుటచే ఆరెండుచేపలను తరిగి వూర వండెను. చురువాడు ముసలమ్మ ఇంటికివచ్చి, పెద్ద చేపా, చిన్న చేపా, అని పిలిచెను. కాని అవిపలకలేదు.

ముసలమ్మకు ఆకలి ఎక్కువగుటచే, తరువార వాట్ల గురించి చూచెదనని అనుకొని వంటవండెను. వారలు ఇంట్లో లేకపోవుటచే పొరుగింటి కల్లి వండిన కూర అడిగెను. వాళ్లువండిన చేపవూర ఇచ్చిరి. ముసలమ్మ ఆవూరను తీసుకొని తనఇంటికివెళ్లి భోజనము చేయు చుండెను. అందుచుధ్యమ తమచేపలకు కుట్టిందిపెట్టిన దుడ్డులుకనబడెను. కోపముతోలేచి, పొరుగింటి ఆ విడదగ్గరకువెళ్లి, వాచేపలను ఇచ్చెదరా, లేక మీ మేకపోతును ఇచ్చెదరా అని అడిగెను. అంత పుల్లమ్మ భయపడి, ఈ మేకపోతును ఇచ్చెను. ముసలమ్మ ముడ్డుతో మేకను తీసుకొనిపోయి చెవులుముక్కు కుట్టింది, చాలాప్రియముతో పెండుచుండెను. ఒక నాడు ఆవురిలో ఒకబాకరఅయినది. చూచుటకు వెళ్ళదనని మేక ముసలమ్మను అల్లరపెట్టెను. ముసలమ్మ మేకను ఒకదమ్మిడిఇచ్చి బాగ్గర్తగా రమ్మని చెప్పి మేకమరంపెను. మేక బాకరమవెళ్ళి, తనకు ముసలమ్మఇచ్చిన దమ్మిడితో పెదగులుకొనెను. ఇంతట్లో చీకటివడెను. మేకకు భయమువేసెను. అందుచేత, వీక్షణములు, కంపులు, బంగారము అమ్మ చున్న ఒక వద్దవదిదగ్గరకుపోయి, అరాత్రి పడుకొ

నుటకై ఒకగదిని ఇమ్మనిజడిగెను. అనర్థమందు ఒక గొనియాపించి దానిలో ఉండమనిచెప్పెను. మధ్య రాత్రి అప్పుడు, మేకకు అతిశయము. ఏమీ లేక పోవుటచేత, అగతిఅంతయు వెదికి పక్కగదికివెళ్ళెను. పక్కగదియందు కెంపులు వజ్రములు చూచి, అతలి ఎక్కువగుటచే వాట్లనుతిశెను. కడుపునిండిన తమవార తిరిగి కనగదికివచ్చి నిద్రపోయెను. తెల్లవారగనే లేచి, పర్తమనితో వెళ్ళదనిచెప్పి, తనఇంటికి వెళ్లి పోయెను.

మేక రాత్రి రాకపోవుటచే, ముసలమ్మ ఎక్కువ భయముతో ఉదంతయవదికెను. వాకరులచేత రాత్రిఅంతయు వెదికించెను. వాకర్లు మేకను తెల్లవారి ఇంటికివచ్చుచుండుట చూచి, ముసలమ్మ తనకోసము రెంగపెట్టుకున్నదని చెప్పిరి. మేక, వాళ్ళను పరుపు రోకళ్ళు సిద్ధముగాఉంచుని ముసలమ్మతో చెప్పుచుని, వాళ్ళను వేగరము చెల్లమెను. మేక ఇంటికివెళ్ళిరికి పగుళురోకళ్ళు సిద్ధముగాఉండినను. తనకు కడుపుకొప్పి ఎక్కువగా ఉన్నదనిచెప్పి, ముసలమ్మను రోకళ్ళతో తనవక్కను పొడవనునెను. ముసలమ్మ ఒకపక్క పొడవగా కెంపులును, మరియొకపక్క పొడవగా వజ్రములును మేక క్రొక్కెను. ముసలమ్మ సంతోషము మేదలేదు. వజ్రములు కెంపులు ఎక్కువగానుండుటచే పుల్లమ్మ ఇంటికిపోయి వాళ్ళ తవ్వకవ్వకుని అడిగెను. ముసలమ్మ రీతదికదా దానికి తవ్వించున? అని అనుకొని తవ్వకాపని అందిరిరానిచెప్పెను. ముసలమ్మ,

వరహాలు కెంపులు కొలుచుకొని తిరిగి పుల్లమ్మకు తవ్వ ఇచ్చెను. కాని పాపము తవ్వకు వజ్రము అంటుకొని పోవుట చూడలేదు. పుల్లమ్మ అదిచూచి ముసలమ్మ దగ్గరకుపోయి; “నీకు వజ్రములు ఎట్లువచ్చినవి. చెప్పుకపోయిన పోలీసువాళ్ళతో చెప్పి నిమ్మ తెయిలుకు పంపెదను,” అని అనగానే ముసలమ్మ భయపడి జరిగినదంతయు చెప్పెను. అంత పుల్లమ్మ వెళ్లి పోయెను.

పుల్లమ్మకు వజ్రములుఅన్న ఎక్కువదీయము. అందుచేత ముసలమ్మ మేకలాగ వజ్రములు తెచ్చు ననుకొని, తనరెండువక్కలను ఉట్లోతిరగమని చెప్పి పంపెను. వక్కలు రెండును ఉదంతయవదిరిగి, ఎమ్మలును, రోలునువక్కలును కడుపునించా తిది ఇంటికి వచ్చినవి. పుల్లమ్మ అదిరాకముందే పరుపులను. రోకళ్ళను, సిద్ధముచేసెను. వక్కలురాగానే వాట్లని పడుకొనమనిచెప్పి రోకళ్ళతో పొడిచెను. ఒకపక్క పొడవగా వక్కలతోట్టించి ఎమ్మలుపడెను. మరి యొకపక్కపొడవగా, చిరిగిపోయిన చెప్పులు, రోలు ముక్కలుపడెను. అంత పుల్లమ్మకు ఎక్కువగా రోపము వచ్చి, తన వాకర్లకు వక్కలను కొట్టమనిచెప్పెను. అంతవాకర్లు వక్కలను గట్టిగాకొట్టగా రెండు చచ్చి పోయెను. పుల్లమ్మ తనకు వజ్రములు రాకపోవుటయే గాక, తన రెండువక్కలు చచ్చిపోవుటచూచి, తన పేరాపయే కారణమనుకొని, చాలా విచారించెను,

మూరెళ్ల వెంకటగంగరాజు.

తారతమ్యము

‘కృష్ణ వేణువు’

- నీ॥ అతడు మహాభోగి యితడు మహాత్యాగి యెన్నవలెనికంటె నితఃకైఘనుడు
అతడు చక్రాయుధుఁ డితఁడు ధర్మాయుధుఁ డెన్న వలెనికంటె నితఃకైఘనుడు
అతఁ డనిభీధమ్ముఁ డితఁ డజారవిరోధి యెన్నవలెనికంటె నితఃకైఘనుడు
అతఁడు హైందవపూజ్యుఁ డితఁ డెల్లరికిఁ బూజ్యుఁడెంచ వలెనికంటె నితఃకైఘనుడు॥
- గీ॥ అతఁడు పురాణ పూరుషుఁ డీతఁడట్లుగాక ప్రత్యక్షదైవము గాన ఘనుఁడు
అతఁ డీతఁడును జనితులు విష్ణువంశయుండు దీనఁ దారతమ్యంబుల గానవచ్చు.

గృహలక్ష్మియే భారతయుద్ధమునకు కారణము

రాజనూయమున కదుబెంచిన దుర్యోధన చక్రవర్తికి మయసభలో కలిగిన
అవమానమునకు పాండవ గృహలక్ష్మి నవ్వినది.

ఆ అవమానమును కారవసభలో వస్త్రావహరణరూపమున
కారవులు కడిగివైచుకొన్నారు.

ఈ చిత్రములు

బెజవాడ
నరస్వతీ టాకీస్ వారు

తమ మొదటి తెలుగుటాకీ

ద్రౌ ప దీ
వస్త్రావహరణము

లో దివ్యతరముగా ప్రదర్శింపనున్నారు

నటులందరు ఆంధ్రుల

అభిమానము

నాకట్టుకొన్నవారు

పాత్రధారులు

యశవల్లి	సి. యస్. ఆర్
గంగయ్య	నాగరాజరావు
నొమ్మేటి	చొప్పల్లి
కన్నంబ	రామలిలకం

నాగరాజకుమారి

For Booking apply to

SARASWATI TALKIES, Ltd.,

Camp: Palace Theatre

Buildings, Kolhapur.

'Grams: "SARASWATI," Kolhapur

రా

స్త్రీల వ్యవస్థ

మహిళావ్యవస్థలు

భారతదేశమున స్త్రీల కాదినుండియు సంఘమున నున్న గౌరవము పవిత్రస్థానము ఎప్పుటినుండినిరోధింప బడియినో ఆవాటినుండియే భారతవాతీయాభివృద్ధి కాటంకము గల్గెననుటలో సందియములేదు. దీనినిపుడు భారతీయులు గుర్తించియుండుట శ్రేయోదాయకమే. కాని, తగినకృషి లేనప్పుడు వలస నా పూర్వస్థానము గల్గించుట కెంతను కొంతకాలము బట్టుకేమా? కాని యిప్పుటి వారీమణుల కార్యక్రమములు, సభలు పరిపాలనచో నదియు నర్హతర్యంగా నగునని నమ్మ దము. ఇంతవర కీవిషయమై యెక్కువగా సామాన్య ప్రజలే శ్రద్ధదీసుకొనుచుండిరి. ఇపుడన్ననో ఆసూర్యం పశ్యులగు కాంతాజనములుగూడ భారతవాతీమణుల పరిస్థితులు చాగుజేయుటకై పాటుపడ ప్రయత్నించుట సంతోషదాయకము. వీరి ప్రయత్నములమూలముననే హైదరాబాదు సంస్థానమున స్త్రీలపరిస్థితులు చాల యభివృద్ధి కెందినవి. ఇటీవల హైదరాబాదులో జరిగిన మహిళాసమావేశమున కధ్యక్షురాలై వచించిన శ్రీ మదపత్రి రాణిగారి విషయము లెంతయు గమనింప దగియున్నది. వారు స్త్రీలయభివృద్ధికై జాతిమత భేదములు లేక యైకమత్యముతో పాటుపడవలయునని వచించుచు కావలసిన సంస్కారములను ప్రతిస్త్రీయు నింటనుండియే ప్రారంభించవచ్చుననియు, పరదావేషక నుండియుగూడ పాటుపడవచ్చుననియు వదించిరి. సంస్కారములన్నియు ప్రతియింటినుండి ప్రారంభింప వలసిన విషయము చాల ముఖ్యమైనది. పరదావేషక నుండిచేయు పనులకన్న పరదాను వీడిన పెక్కువ షుభభముగా కార్యములు జేయగలరని మాతలంపు.

హైదరాబాదురాజ్యమున పెక్కు కుద్ధాంతర కాంతాజనములవలెనే తిరువాంకూరు మొనూరు

రాజ్యములందుగూడ రాణులు స్త్రీలయభివృద్ధియందు పాల్గొనుచుండుట శ్రేయోదాయకమే. తిరువాంకూరు రాణిగారు మహిళాభివృద్ధికై చేయుచున్న నేవ కారతలా మలకమే. ఇపుడు మొనూరు యువరాణిగారు గూడ నిట్టి విషయముల పాల్గొనుచుండుటకు వారివభివంశించు చున్నాము.

మొనూరు నివాసుగారి పత్నియు నిందులో చాల శ్రద్ధగైకొనుచున్నది. వీరి యాచూర్యమున లెంగు పూరువందు జరిగిన సభలో పెక్కుతీర్మానములు గావించిరి. వానిలో ముఖ్యముగ, స్త్రీలవిద్యకై ప్రభుత్వమువారు చాల శ్రద్ధవహింపవలయుననియు, మగవాలులగు స్త్రీలు వేరొకరిని వివాహమాడుచో వారి కెట్టి శిక్షనిధింపబడునో, భార్యలుండియు వేరు స్త్రీల వివాహమాడు భర్తలకుగూడ నట్టిశిక్షయే వలయునను తీర్మానములు ముఖ్యములు. కొంచె మెచ్చుకొన్నవగా నందిగామలోగూడిన మహిళా సభయు నిట్టి తీర్మానములనే యుపరించెను; అహమ్మదాబాదువందు గూడిన ఆఖిలభారతమహిళా సంఘకాఫి బరోడా సంస్థానమందున్నట్టి విదాతులవట్ట మవశ్యకమనియు, సంతాననిరోధ వైద్యకాలానిర్మాణము, స్త్రీలకు వోటింగుహక్కు యింకను విస్తరింపజేయవలయు, ల్యూలో జరుగవలయు నని తీర్మానించిరి. ఖరీద్ పూరునం దిటీవల గూడిన మహిళాసభయందు 45 సం. వైద్యక పురుషులు కన్యల వివాహమాడిన శిష్టింపబడునట్లును, 30 సంవత్సరములు వైద్యక విలేంతువులనే వివాహమాడునట్లును నొక చట్ట మావశ్యకమని తీర్మానించిరి. పైతీర్మానములందు విదాతుల చట్టముకంటె విమర్శింపదగియున్నది. గాని మిగిలిన యితర తీర్మానములన్నియు చట్టమాలమున

గృహలక్ష్మి

ప్రతురణలోనికివచ్చిన అచితకాలములో శ్రీలక్ష్మి సంఘమున మునుపున్న స్థానము గలిగి సంఘ మభివృద్ధి జొందునని మా యాశయము.

శ్రీ సంస్థలు

ఏలూరు పట్టణములో జరిగిన విద్యావారములో 16-10-35 ఉదయము 8-30 గంటలకు ఏలూరు రామచంద్రరావుపేటలో తమ గృహమున పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా తెలమన్న జడ్జి మ.-రా.-రా.-శ్రీ వి. రాజ గోపాలాచారిగారి ఆధ్యక్షతక్రింద శ్రీమతి కృంగార కవి లక్ష్మీనరసమ్మగారిచే "మహిళా విద్యాలయము" స్థాపించబడినది.

నుమారు 16 నురు అమ్మి వర్ణముల విద్యరాని ప్రాథ శ్రీ విద్యార్థినులు విచ్చేసిరి. వారికి శ్రీలక్ష్మి నరసమ్మగారు ఓం నమశ్చిరామ మంత్రపురస్కరముగ అక్షరాభ్యాసము గావించిరి.

శ్రీమతి లక్ష్మీనరసమ్మగారిట్లు చెప్పి పథ్యల నమంచానడక తలచి హృదయుల గావించెను.

మహిళామూలా !

ఇది ఉపన్యాసముల కాలముగాదు. ఎవరితోదిన మట్టుకు వారివారి కర్తవ్యసూరముగా దేశహితకార్యములను జేయవలసిన మహిళమయము.

పూర్వకాలమున విద్యలకాలవాలమైన భారత దేశమున నేడు నూటికి 1 కంటె నెక్కువగా విద్య వచ్చిన శ్రీలు లేరని చెప్పటకు చాలవిచారముగా నున్నది.

విద్యనేర్చిన తల్లి తనపిల్లలకేగాదు తనయింటికి వచ్చు పిల్లలందరికీ నుంచి సంకతులను జెప్పను. పిల్లలను పెంచుట తల్లిపనియే. విద్యయేగాదు—తల్లి జెప్పబుద్ధులే పిల్లల యభివృద్ధికి కారణము కావున పిల్లల తల్లిని విద్యావతినిజేయు భారము తండ్రియందున్నది. పరికి పత్ని విద్యావతిగా, వివేకవతిగా నుండుట కుటుంబమునకు మేలుగదా !

రావోపు సంస్కరణములలో శ్రీ ఓటరుగా పరిగణించబడునని తెలిపియున్నారు. నూటికి షుమారు 40 మంది ఓటర్లగుటకు సావకాశము గలవని నూతన సంస్కరణ ప్రణాళిక తెలుపుచున్నది. ఈ సమయమున చదువను వ్రాయును నేర్చిన శ్రీలున్నారో వారందరు ఓటర్లగుదురు. అప్పుడు శ్రీలక్ష్మి ప్రాతినిధ్యము, శ్రీల హక్కులను సంరక్షించుకొనుటకు కావనములు, శ్రీ స్వాతంత్ర్య నిర్వహణమునకు వలయు సాధనములను నిర్మించి శ్రీ తీవ్రమున కొన్నత్యము గలిగించుటకు నుంచి అవకాశమేర్పడవచ్చును. ఎటుచూచినను ప్రాథ శ్రీవిద్య అవశ్యకముగానే గానుపించుచున్నది.

ఇప్పుడు, స్థానికసంస్థలను, మిత్రసేవకును, ఇతరులను బావికా పాతకాలలను స్థాపించి చాలభాగము విద్యాప్రదానము గావించుచున్నారు. క్లాసునీయుమే గాని యిప్పుడు 20 ఏండ్లవరకు విద్యావిహీనలగు శ్రీలు విద్యావతులైనగాని మనదేశము జనాభా లెక్కలలో విద్యరానిదేశమునియే పేరుపొందుచుండును.

ఇప్పటి చదువురాని ప్రాథశ్రీలు వృద్ధులగుదాక మనదేశము చదువురానిదేశముగా నుంచవలసినదేనా? గవర్న మెంటువారుగాని, స్థానిక సంస్థలుగాని బాల విద్యావ్యాప్తికే కృషిసల్పుచున్నారని ప్రాథశ్రీ పురుషుల విద్యావ్యాప్తి కృషిసల్పుటలేదు.

కావున వాకుగల యల్పకక్షిని గడించక జైవము మీద భారముజేసి నేడు ప్రాథశ్రీల విద్యావ్యాప్తికి యీ మహిళాలయమును, పెద్దల యనుగ్రహమువలన స్థాపించగలిగినందుకు భగవంతుని కొని యాడుచున్నాను. ప్రపంచము బహుళము. విద్యరాని ప్రాథశ్రీల కొట్లకొలది!! నే నెందరివిద్యావతుల గావించగలను!! విద్యావిహీన మహిళ సముద్రముననే చేయుకృషి పరమానుప్రాయమని వాకు తెలియును కాని నే జేసిన యీ చిన్నపనినిజూచి, బహుళాంధ్ర

స్త్రీల వ్యవస్థ

దేశమందలి ధర్మాత్ములు, విద్యావంతులు, ఉదారులు దిద్దిదిద్ది యిట్టి విద్యాలయములను స్థాపించి ఆచార మాలమున భారతదేశస్త్రీలు విద్యావతులను ప్రతిష్ఠ తెప్పించుటకు కొందఱ యాశతో నీ యుద్యమమును ప్రారంభించితిని. దీనిని నిర్వహించుభారము భారత దేశ కార్యనిర్వాహకుల ఆధిపత్యము. అటుపై భగవంతుని యాశీర్వాదము. వస్తుగూర్చి యేమేమో చెప్పిన విద్యాభిమానులకు నే నల్పజ్ఞును అబలను ఆశీషాత్తురాలను గాని స్తుతిపాత్రురాలను గానని విన్నవించు దానను.

కె. యస్. రత్నమ్మ,
కార్యదర్శిని.

సందిగామతాలూకా
ప్రథమ మహిళాజనసభ

తొమ్మిదవ ఆంధ్రరాష్ట్రీయ మహిళాజనసభ కను బంధముగ తాలూకా మహిళాజనసభ ఈ కెల 11 వ తేదీ సాయంత్రము 5 గం|| శ్రీ వెలవాడ సుకేశరెడ్డిగారి సరిమణియగు కళ్యాణీదేవిగారి ఆధ్యక్షతనైంద సమావేశమైనది శ్రీ ఆధ్యక్షురాలుగారు శ్రీ విద్యును గురించి భేదప్రారంభోపన్యాసము గంభీరుగ నొసంగిరి. తరువాత సంఘకష్టములను గురించి శ్రీమతి అయ్యదేవర బాలాత్రిపుర మందగవృత్తి, ద్రోణరాజా మహాలక్ష్మమ్మ కె. హేమలత, శితా మహాలక్ష్మమ్మ వెంకమాంబ శ్రీ లేడీడాక్టరు వస్త్రేరాలు చక్కగ నుపన్యసించిరి. చాలికలచే శ్రీ వారి గౌరవార్థము దుకలవ నాటకము ప్రదర్శింపబడెను. కార్యదర్శి పంపనములతో సభ ముగింపబడెను.

మండలిస్థాపన (పాలకవర్గము)

మేరు శ్రీ సుహలక్ష్మి మహిళామండలి.

ప్రవీడెంటు ద్రోణరాజా మహాలక్ష్మమ్మగారు
(తహస్సీల్దారువారి సతి)

వైసు ప్రవీడెంటు కళారి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు
(పిరస్తాదారువారి సతి)

శ్రీకటరి బ్రెజిరరు అయ్యదేవర బాలా త్రిపుర
మందగవృత్తి ఉపాద్యాయి.

బాయంటు శ్రీకటరి యమ్, లక్ష్మీకాయగారు
(సాల్లు సభయిన క్షుద్ధరువారి సతి)

సందిగామతాలూకా మహిళామండలి
తీర్మానములు

నిస్సంకులైన హిందూ విశేషపురుషు భర్తలన్ని, వారసత్వవహుక్కు “తొలగించి” సంక్రమించు ఏర్పాటుగల చట్టమును చేయించగలంతులకు ఈ సభ వారు శ్రీ ప్రభుత్వమువారిని కోరుచున్నారు.

పురుషులతోపాటు స్త్రీలకుకూడ పుట్టింటికి నీలా భాగము నచ్చుచట్టము నేర్పాటు చేయించమని ఈ మహిళా మండలివారు శ్రీ గవర్నమెంటువారిని కోరుచున్నారు.

భర్తయున్న స్త్రీని పెండ్లాడిన పురుషుల కట్టి కిక్కుగలనో, స్త్రీయున్న పురుషు దింకొకస్త్రీని పెండ్లాడిన నట్టికిక్కుచే పాత్రుడగునట్టి, చట్టము నేర్పాటు చేయించమనినీ సభవారు శ్రీ ప్రభుత్వము వారిని కోరుచున్నారు.

“శ్రీమతి కమలానెహ్రూగారి యారోగ్యము
దినదినాభివృద్ధి నొందుచున్నది”

దినపత్రికలు

పుష్పచయము

ఇంగ్లండు దేశపు స్త్రీలు

క్రియత బి. యెస్. టర్బుడ్, గారు “పిక్లీ బాంబే” యందు “తన యింగ్లండుయాత్ర యందలి మనువరానిభావము”లను శీర్షికతో నచటి స్త్రీలనుగురించి గుట్టు వ్రాయుచున్నారు.

ఇంగ్లండు వస్తు దేశమిది “స్త్రీల పన్నతస్థానమిచ్చుదేశ మాన్వత్వము కలదు; స్త్రీలను నీచముగాఁజూచు వట్టిజాతి యిహోగతిపాలగు”నను సందేశమును మీఠాత్మదేశమునకు, స్ఫుటముగ నివ్వమనినది. దీనియందలి మహోద్దేశ్యము తెల్లు వివరింపవలయునో తెలియకున్నది, ఇయ్యది ఆగాధమై, వికాసమై అత్యంతముఖ్యమై యుండుటచే, భావరూపమువశేగాని వాగ్రూపమున తెల్లదీంప వసాధ్యము. నామిక్రమ దేశపుడు “ఇంగ్లండు స్త్రీలదేశ”మని చెప్పియుండెను. దానిని సత్యేతరమనుటకు సాధ్యముగాదు. ఏలన అది యదార్థముగ స్త్రీలదేశమే. స్త్రీలను గౌరవస్థానమందలి హక్కు, యదార్థమును సామఘాతి, రక్షకసంఘమునకు దొన్నత్వము, ఇంగ్లండునకు దెక్కువగా గుర్తింపబడినది. ఈ నాడింగ్లీషువనితలు పురుషునితో సమానమగు సర్వానుకూలములు బొందుటయేగాక, తమ కార్యకూలములందు పురుషునకుగూడ లేని రక్షణను గల్గియున్నారు. సంఘమున స్త్రీకిగల ఆస్యత్వస్థానమును గల్గించుటతో నేడు ఇంగ్లండువంటి పాశ్చాత్యదేశ మింకొకటి లేదనవచ్చును. యోగ్యత, శక్తి, పరిజ్ఞానములందు యింగ్లీషుస్త్రీ పురుషునికి నూతనోద్దీప్తవముగల్గించి సాంఘికజీవనమును శోభాయమానముగా సంతోషయుతముగా జేయుచున్నది. ఈ వనితలు వారిపురుషులవలెనే స్వాతంత్ర్యమును చాల విచ్చగించును. గతించిన అగతశాస్త్రముమండియు, తమ జ్ఞానశక్తి సామర్థ్యములను స్వాతంత్ర్యములమున చాలవల కభివృద్ధిగావించుకొనిరి. ఇటీవలవారిలో చాలమంది రాజకీయములందుగూడ పాల్గొన విచ్చగించుచున్నారు. కాని యిహోక్కి యింకను వ్యాపించుటలేదు. వ్యాపించిన న.ద రద్దాని సఫలత తేహయ్యకొని విజయముబొందగలరు. స్త్రీ పురుషుని హృదయసీకము వాక్రమించియుండుటచే ఇంగ్లీషువారు స్త్రీలకోర్కెలను నిరాకరింపరు. ఈ యదార్థగుణమే యొక జాతిజీవితమున కత్యంతోన్నత్యము గల్గింపగలదు.”

వధువుల సంత

ఈసంక, పశ్చిమరుమేనియాలోని పురుషపర్యవేషముపై ఆదవిలో ప్రత్యేకముగ నిండుకొరకు చదువుచేయ బడినప్రదేశమందు ప్రతివర్సరముజరుగుట ఆచారము, ఇప్పుటి వనయుగమందు సయితమిది అంతర్ధానముకాలేదు.

అందుచేత చాల శతాబ్దములక్రిందట ప్రతిసామున ఈ వధువులసంతకరువు జేర్పాటుచేయపడినది. పెయింటు పీటర్ పార్ నివములుకెల్లిన రెండవ ఆదివారమువాడు ఈసంత ఇప్పుటికిని విధిగాజరుగుచుండును.

పురుషపర్యవేషముబొంద నీదిచ్చిత్రాచారమువ్వారా మనుషులగుదుర్పుకొనుట, పెళ్ళిళ్లుజరుగుట మొదలగు పనులు పెద్దతదంఁగము లేమియులేమంద ములుపుగజరుగును, సంతలో ప్రతివధువును ఆకర్షణీయములగు నుంచి

పుష్ప చ య ము

దుష్టులనుధరించి, తమసాగులవన్నిటిని — అనగా బట్టలు, అలంకారములు మొదలగువానిని చుట్టునుపరచుకొని కూర్చుండును. మెడలో కట్టుముగా నొకచదలయిన బంగారుపాణిములు బంగారుతాటిని దండగా గ్రుచ్చబడి యుండును. కన్యలందఱు ఈవిధముగ బాటలతిరి పూర్చుండురు. ఆ ప్రాంతమందలి గ్రామములవారెల్లరు ఆసంఖ్యాకులుగ నవటికి వచ్చివారిని చూచెదరు. వారిలో యౌవనపురుషులు తమకా వసూసంఘమున ఎవరైన వచ్చుదురేమో చూచుకొందురు.

ఏ యౌవనమైన తనకువచ్చిన కన్యయున్నచో వలదు తలనూపి సన్న చేయును. ఆకన్యకూడ తలనూపివనో పరస్పరాంగీకారమైవత్తే. అప్పుడు నదరు కన్య మునివత్తులలో తనసొత్తులవన్నిటిని బట్టుకొని తనవధువు ననుకరించును. వసూవరు లిద్దరుకలిసి ఆడమిమయగుననుభోవుదురు. అక్కడ నీదమ్ముగ నేయుండు పాశోపీతుడు ఇద్దరి చేరులనుగలిపి, వివాహవిధిని ముగించును. ఇట్లు ఆతిసులభముగ వీరి పెండ్లిండ్లు యుగిసిపోవుచుండును. కాని ఇటీవల ఆధునికకావనములు వ్యాపించుచు కొన్నికొన్ని ఇబ్బందుల ఇవట తటస్థపడుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.

ఈ సంవత్సరము జరిగిన సంతలో 6 గురుకన్యలు వరులకై యెదురుచూచుచు కూర్చుండిరి. ఆసంఖ్యా కులుగ వ్యవసాయమువలన సంత కరుదెంచిరిగాని, ఒక్కకన్యకూడ నెవడు వీర్చుకొనలేదు. కనుక పాప మీసారి సంతకువచ్చిన కన్యలందరు ఆకాళంగము పొందవలసివచ్చెను. (సమదర్శిని)

సాంఘిక శత్రువులు

(1) ఇతరులకేమైన పునయొగకరమైన వాస్తవ చెప్పదలచుకొన్నవారికి అవకాశమివ్వక పుష్పంత కాలము సారాంశమేమియు లేకనే విగ్రహగా ఎలుగెత్తి చూట్టాడే (స్త్రీ).

(2) అవివేకమైన నుఖరహిత సంపారమున దూర జానువడు కష్టముల సాధారణమచేసుకొని, మొదటి సారి జన్మమందు పెండ్లిచేసుకోవలయునను తలంపు అంకురింప అందుపై శ్రీవముగా నాలోచించుచుండు యౌవనులను ఆకాళంగులుగజేయు వ్యక్తి.

(3) నీనిమా ప్రదర్శనములలో మాటలాడుటకు దర్బిమృతకై నను సంసిద్ధుడయ్యుండు మనిషి.

(4) నిధులలో నడుండ్లు పొగత్రాగడి (స్త్రీ).

(5) క్రొత్తకాపులమండి వచ్చెడి రేఖలచివర వికవపదని చిరువామాజేయు మనిషి.

(6) తన రాబడి పొచ్చిన సంగతి తనభార్య తెలింపనివాడు నీరమైన విశోధ; సంఘమునకు ప్రబంధైరి.

(7) ఆహూ! నను పాపములు ఒప్పుచెప్పుమందుచాయని అర్థపాయసమయముగాక ముందే ప్రశ్నించెడి బిడ్డ.

(8) సంభాషణయందు వ్రీతి పుట్టించవలయునంటే ఒక ప్రశ్నయందలి మంచిచెడుగుల పరిశీలింప వలయుననెడి దురభిప్రాయముకల్గి ఒక ప్రశ్నయొక్క ఎదుటిప్రక్క వలయించెడి వ్యక్తి.

(9) తనబిడ్డలే లోకమునందు అదృష్టమైన బిడ్డలనుకొని, దానిని పోవువారికెల్ల ఆపిల్లల చాయాపట ముల నీయమని చారికాలము వృథాగా వెచ్చలెట్టింపజేయు (స్త్రీ).

(10) బాల్యదేవుల అయిదుకరే ఇది, అది, ఏదీ తినని మనిషి.

(ప్రబాదుిత్ర)

గృహలక్ష్మి

సులభమైన తేలుమందు, మహాత్ముని సిఫార్సు

కొలది వారములక్రిందట నేనొక గోమయిని కలిపికొంటిని. అతడొక సులభమైన చిట్కావైద్యుడు. నాకు చెప్పి నా మనోవేదనను తీర్చెను. అతడు తేలుబాధను యీచిన్న చొప్పుమును నాకు చెప్పెను. ఈమూలము ఉప్పును ఒక పీసాలలో వేసి కొలదిగా పిన్నుపోసి అందులో కరిగిపోవునట్లు పీసాను ఆడించవలెను. ఆ పిన్నులో ఎంత ఉప్పు కరిగిపోగలదో అంత ఉప్పును కరిగించి చక్కని ద్రావకముగా తయారుచేయవలెను. ఆ పీసాను కడల నుండా ఒక గోట ఒక రోజుండా ఉంచవలెను. తేలునీయి పైకి తేరుకొనును. తేలునీటిని వేరొక పీసాలలో పోయివలెను. ఈ ష్టా రోదకమును రెండుకండ్లలో రెండుచుక్కలను తేలునీటివహనికి పోయిగానే బాధ నివారణమయ్యెను. ఈ ప్రక్రియను 4 మాసములనుండియు వాడుచున్నాను. 276 నుండి తేలునీటివహని నావద్దకు వచ్చిరి. వీరిలో 278 నుండి బాధ నివృత్తిమయ్యెను. బాధ వెంటనే నివారణమగుచువచ్చెను. మిగిలిన 6 నురి విషము ములో మాత్రము బాధ చాలవరకు తగ్గెను. పూర్తిగా బాధ తగ్గిపోవరకుంటే యీ రీతిగా ష్టా రోదకమును పులను ముమ్మారు రెండుకండ్లలో వేయవలెను. ఈ ష్టా రోదక ప్రభావమును పరీక్షించి పలువురకు ప్రయోగించిన పిమ్మటనే మీకు (గాంధీగారికి) తెలియజేయవలెనని వేచియుంటిని.

యం. కె. నారాయణన్,

ఈ నారాయణముగారి కలహా చాలా దివ్యముగా నున్నది. ఆయన తాను సంపాదించి నిల్వచేసిన ద్రవ్యమును తన విరామ కాలమును యావత్తు గ్రామీధరజాగృహము వీనియొగించి మహోపకారము చేయుచున్నాడు. ఆయన ప్యానుభవపరీక్షవల్ల తెలియజేసిన దబ్బుఖర్చులేని యీ సులభచొప్పుమును లోకమునకు తేను తెల్లడింపజేస్తును. చొప్పుద్రవ్యమును తెలియజేసినందువల్ల దాని మహిమ దాని ప్రభావము తగ్గిపోవునని యెంచి దానిని చైవ్యజరుర్మముగా మంచబాలను. ఈ ప్రక్రియను ప్రయోగించి చూడెడివారు ఇది ఎంతవరకు గుణము విచ్చుచున్నదో నాకు తెలియజేయగోరదను.

యం. కె. గాంధీ.

మంగళహారతి

భారతమాతా పాలన వేయును—అని వరుసలో పాదపఠెను.

మంగళహారతిదే! మామనోహరా! నీకు	॥మంగళ॥
మదనజనక వేగ ముము దయజూడవేరా	॥మంగళ॥
కంజనయన! వేగ, కరుణతో గొనవేరా!	
కాంతల మిచ్చునట్టి! కర్పూరహారతిదే	॥మంగళ॥
పంకజలోచన యో! పావవిమోచనా	
మేము! పామరులముగాన! పరిపాలనసేయుమా	॥మంగళ॥
బాలకృష్ణా! చేకోరా! బాలికలము నీకు	
బీజనసేయును చాలా! భక్తితో నిచ్చునట్టి	॥మంగళ॥

శ్రీమతి కందుకూరు అన్నపూర్ణా దేవి గారు

ఎవరు నమ్ముదురు?

పూర్వజన్మస్మృతి:—

థిల్లీనగర సమీపమున 'లీరభావా' యందున్న లాబాబుగ్ బహదూరువకు ఎనిమిదిసంవత్సరములు ప్రాయముగల పుత్రుడు కలడు. ఆ బాలిక చూటలాడ నేర్చి వచ్చుచుండెను, తాను పూర్వజన్మమున ముత్రా పట్టడా నుండొకని భార్యవని తెలియుచుండెను. ఇటీవల యతని పూర్వజన్మనామా గూడ తెలిసెను. ఈ పూర్వజన్మమున తలెదలఁచుకొనిన తెలియజేయుగ, నతడు తన పోదనని యీ విషయము గనుగొనుటకై పంపెను. ఆ పోదనని ఆ బాలిక గుర్తించెను. నవంబరు 15 వ తేది ఆ 'థిల్లీ' రాగా బాలిక యతని గుర్తించుటయేగాక, ఆతనికిని, ఆతని ముందుభార్యకును మాత్రమే తెలిసియున్న కొన్ని విషయములనుగూడ తెలిసెను. అంతయుగాక తా నేర్పియున్న చని పోయినో, అనిన వృద్ధిపొందిన తాను పశ్చిమరాష్ట్ర యున్న ప్రదేశమున కర్పించునని, పూర్వజన్మమున నూరురూపాయలను గుడించి గూడ తెలిసెను. ఆ మెరుకైన సంతకము ఆదిష్ట ప్రదేశ యిప్పుడు 11 సంవత్సరముల ప్రాయముగలది యున్నది. ఈ బాలిక తాను థిల్లీయందు జన్మించుచుండు పోకొకట జన్మించి యుండెననియు, 2½ సం॥ మాత్రమే జీవించిననియు తెలిసెను. ఆ 'థిల్లీ' దానిపట్టణమున ధనమును గనుగొనుటకై తిరిగిపోయెను.

పూర్వకాలములయందు రాజాస్త్ర పురములయందు తెంచబడుచుండిన చిలుకలు, మైనగోరలు పూరిణములు శునకములు మొదలగు ధన్యులను బతుకులును చేరి యున్న కార్యములను మనమికాలమున నురువుగా నమ్మలేము కదా!

బల్లెరియా ప్రభువగు బోరిస్ గారిని కొందరు రాజులు హత్యచేయ నిశ్చయించుకొనిరి. ఈ దుర్మార్గులు

రాజసౌధమున నొక గదిలో సమావేశమై యీ యాలోచనలు చేయబొందిన పుడచ్చుల రాజాగారి పెంపుడు చిలుకయొకటి పంజరములోనుండి యీ దురంతము వినుచుండెను. తదనంతర మాచిలుక "రాజ హత్య, రాజహత్య" యని ధ్వజరగా గూయపాగెను. ఈ మాటలుబట్టి ద్రోహులు బయటబడి సమాధింపబడిరి.

లేడియో మెదడు:—

రిగాయందలి వీధిగర్జనని పూర్వమును ఇల్లాకు 10 సం॥ వయస్సు. ఆ మెదడు లేడియో మెదడు పుండట! ఆ మెదడువలన గాని ప్రకృతిగతిలో మనస్సులోనే చదువుచున్న దానిని గట్టిగా వర్ణించగలదు. ఆ మెదడు యేభాష తెలియనప్పటికిని, ఫ్రెంచి, జర్మను, ఇంగ్లీషు భాషల ప్రవేశకారముగ వర్ణింపగలదు. ఆరోగ్యము సరిగాలేదని పరీక్షింప నొకవైద్యుని బలిసింపగా వాతడు తనలోనే చదువుకొన్న బ్రెలియందలి విషయము లా బాలిక తెప్పుకొనినది. ఇట్లు బాలికను, గొప్పడాక్టరు పరీక్షించుచున్నాడట!

ఆ మెదడుకాయందు మెర్రివోనగరమున బ్రూస్ బేక్ అను వాతడు చిరాగ్ కన్యనొకరైనది తెల్లె యాడెను. రెండు దినములకు రయవార తానామె చిరునామా మరచితినిని పోలీసులో దావాజేపెను. కొంతకాలముతరువాత పోలీసువానికి బేక్ గుర్తలున్న యొక పెట్టెవచ్చిచేరెను. అగుడల తెలిసి 'పెట్టె' కునుగిరవద్దనుండి యొక ఉత్తరముగూడ వచ్చి యుండెను. అందులో "బేక్ గారును నేను సంతోషముగా నుండుటకు దుస్సాధ్యము. ఈగుర్తలతోని కిండు నేను విడాకులు పుచ్చుకొందును." అని యుండెను. బ్రూసుగారిదిగని మాయమైరి. పోలీసువారు బ్రూసు గారు తన్ను దానుమరువదని యెంచుచున్నారు.

గంధపరిచయము

విజయ

అట్లే బరు నె వ రేదివాటికి విజయ
న గర్వ వా ను దగు 'విజయని'కి
యేడాదిపల్లి రెండవయేడు వచ్చి
నది. కావలపాటి కృష్ణమూర్తిగారి వయస్సు మల్లారీ
వారు, వేదూరివారు బుట్టావారు, యామిబాలవారు
మొదలగువా రొసంగిన 'తల్లిపాం' వలన వీర్లకు బాగా
లేరుకొని తొమ్మిదలువలన్నిటిలో పండితుడైనాడు.
ఆంధ్ర లిప్పిటివలెనే అదరించి అన్నప్రాశనంచేసిన
యెడల అటువలెవాటి విద్వములుకొడ ప్రదర్శించక
మానడు—అవసామాన్యమున 'యేదో ఒకటియేదాని,
చదవాలి' అనే ఉబలాటపుట్టించిన పురికలలో
యెకటిగా విజయ యేడాదిలోనే అయింది. దీనికి
పాఠం పాలుచందా ను. 1 విడిపతి అణానర.

మానప్రతిక. కార్యస్థానం కాకి
ఉదయలక్ష్మి వాడ. సంపాదకుడు మోచెల్ల
హనుమంతరావు గారు. అట్లే
బరులో మానవసంధిక ప్రకటితమైనది. ఆంధ్రమాస
పురికలలో ముద్రపిద్ధ విలేఖయూ అందయి ఇంచు
మించుగా దీనికి వ్యాసములు వ్రాయుచున్నాది.
కాశీభట్ల ముల్లియ్యకాశ్రీగారి "నవ్యకావ్యాకృతి"
ప్రస్తుత పురికా రచనములలోని అవిసీరిదాయకము
లగు లోపములను బహిరంగముగ యెత్తి చూపి
ఖండించుచున్నది. మహాకాశీ శ్రీరామమూర్తిగారు
రచించిన వాటిక, భావకవి భగవాన్లకును కవిలిక
కృష్ణదేవరాయ అరిగిన సంభాషణ, కడుపుబ్బ నవ్వించు
మితమైన రోషముతో కూడినది. విడిపతి రెండు
అణాలు.

ధృవ

ప్రాతదగు ధృవచక్ర 3 రంగ
ముఖవాటిక. బరంపురం కాంచం
పల్లి వేంకటరంగారావుగారి

నవ్యుల తీవ్ర ఆయుధవపుష్ట. క్రొత్తమోటులు చూపున
కల్పన. వెల 1 అణా.

సత్య

నారాయణ నీయార మిక్రొలను చర్యింకరి
స్తవరాజము వర్ణన మునుస్కలు అను బంటు
కవులచే రచించబడిన 25 పద్య
ములు. ప్రకాశమున్న పేహాలకావితా సంఘము
వారు, కొల్లాపురము, మొదలకొండపాస్టు, కన్నాళు
బిల్లా, గంభీరుగు కైరి, ఉమ్మరమగు భావములు,
యొగినిధి కై. వెల రెండణాలు.

పేహాలకా కవితా సంఘమువారి
బ్రహ్మవ్రో 36 వ పుష్పము. వాణిపేయాద
పాశ్చాత్యము రామసుబ్బారావు, వెలిటవారా
యణ పోదకకవికృతము. వెల 4
అణాలు. పోగాతుమగూర్చి ఒక విందామతి కావ్యము,
పోష్యరసశ్రావణము, శిశువివక్షితము, విష్ణునికాసము,
కేజీలనుది వంటివీడమును బాపుటను పాడుము,
కుట్ట, మసాలాలను బ్రహ్మ తియారుచేయబోయి
యీ పోగాతుమ స్ఫుష్టించెనట. గోదావరీతీర వ్రాహ్మ
ణుని తపోమహిమచలన యిది ఘోరకమునకు 28
ప్రసిద్ధిగాంచినది. ఈ పద్యములు చదువునప్పుడు ఎట్టి
రసమలగిమగూడ దీనిని వేచించి తీరుదమామని
వోదూగువం తక్కువైతనిలో ఈ పద్యములు వ్రాయ
బడినవి. అది కవిప్రభ, లిప్యల్యమలవిగిలిన, పారి
బాతము గీసాతము నైయువ్యును వేవలెట పైపాట
కొలుగారిపై వారు దీనికి చకంవధులైవారు. మానవ
మాత్రు లొకరికొకటి అయినవి బాగర!

శ్రీ మొల్లజయన్త్యాహ్వనము - నెల్లూరు

విజ్ఞప్తి

పోదర పోదరీమణులారా,

నెల్లూరు శ్రీ వర్ధమాన సమాజమువారి యాదరమున శ్రీ మొల్ల జయన్త్యేత్సవ మీయేడు డిసెంబరు తే 8 దీని, శ్రీమతి కవిలిలక కంచనపల్లి కనకమ్మగారి యాధిపత్యమున నెల్లూరు పురమందిరమున సాయంకాలము గం 4 లకు జరుగును. తత్సందర్భమున నెల్లూరు నివాసస్థురాలును కవయిత్రి మల్లెయ్యనగు శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారిని గృహలక్ష్మీ సువర్ణకంఠము సమర్పించి గౌరవించుటయు జరుగును; కాబట్టి యీ మహోత్సవమునకు తాము స్వకుటుంబ బంధుమిత్రులతో దయచేసి కార్యము జయప్రదముగ కొనసాగింతురుగాక యని కోరుచున్నాను.

ఇట్లు

కీ. యన్. కేశరి

శి థి ల దే హ ము —

మధుర జీవనము ?

ఇది సాధ్యమా ?

నదీతీరమున, పచ్చికబయలున, కొండచరియల విహారమునై ప్రకృతికోర్కె కనబడుతుంది. అది మధురజీవనము.

కాని అది నీకు సాధ్యమా ?

నాల్గొత్తగురులు ముందునకు చేసిన నీ దేహమే నీకు భారమవుతుంది. తీరని ఆయాసము. కలకలలాడు అనిండు కోర్కెను చూడలేక తేలికపాటివనులగు నీ కనులు గూటిపడ్డవలలాగు నీటితెరల వెనుక కృంగిపోతవి. నీవు నిరాశాభావముతో యెముకలగూడువలె నేల కూలిపోయెదవు. కాని మధురజీవనమునకు నీకు హక్కులేదా? ఉన్నది. దీనిని నీ వసుధ వించాలి. అందుకు తగిన శక్తి, బలము, యుయ్యి మంటూ ప్రవహించే ఉడుకు పెత్తురు సంతాపించాలి. దానితో నీలో ఒక మార్కెట్ చేజిక్కు, శక్తి బయలుపడేరుతుంది. అందుకు సాధనము “అమృత.” “అమృత” నే వనము నీలో నవయోవనమును ప్రకటపెట్టగలదు. అది మధురజీవనము నీ యందురాటలాలో ఉంచగలదు. “అమృత” నేవనము నేడే ప్రారంభించు.

మధుర జీవనమునకు

అమృత సేవనము

2000000

మలేరియా మరణములు

ప్రతియేటను మలేరియావల్ల మనదేశములో యిరవైలక్షలమంది మరణిస్తున్నారు. ఆ మరణములు సాధారణమైనవికావు. హృదయ విహారాలనుండి కదల్చివేసి చలి, శరీరాన్ని క్రేల్చివేసి ఉష్ణము, శరీరాన్ని పగులగొట్టి తలనొప్పి, కాలుచేతులను ననులుకొని తినివేసి నొప్పులు, పీడులు వీటితో యమయాతనను అనుభవించినవీడ వచ్చిన మరణములు. ఇంతటి దారుణమునకు కారణము మలేరియా. మలేరియాను పూర్తిగా మామృతమే మూడు లేదా నే పిచ్చినమ్మకము దేశములో వ్యాపించినది. అందుకు గుణమీయలేని యొక్కోమందులే కారణము.

మలేరియాను పూర్తిగా సంహరింపగలకత్తి “అర్క” వద్ద వుంది. “అర్క” ప్రయోగము తిరుగులేని చక్రాయుధప్రయోగము. ఎంతటి తీవ్రమైన జ్వరాలవన్నను పారడ్రోలుటలో “అర్క”తో పోల్చదగినది మరియొకటిలేదు.

అర్క

జ్వరములపాలిట దక్రయ్యుధము

తెలుగుజిల్లాలకు ఏజంట్లు: శీతారాం జనరల్ స్టోర్సు, మెయిన్ రోడు, బెజవాడ.

ఉదయిని

(దనరానందిక)

కొంపల్లి జనార్దనరావుగారి

ఉదయిని ఉదయించి ఒక

వర్సరము కావచ్చుచున్నది.

నాణగు సందికలు వెలువడినవి.

కిరణములు సృష్టించినవలె దుర్నిర్మితములును తీక్షణ

తమములునుగాక కొంతములై చల్లనివై పాఠకులకెల్ల

రకు నాతపస్సావమునోపి ఆలోగ్యవంతులుగా

జేయవచ్చును. ఇంద కావ్యములలో కొన్ని ఆగాధ

ములై ఆగమ్యగోచరములై కవిజనమాత్రులకు కొంత

అడుపవేసినాము యున్నను పెక్కు విహార సాధ్య

ములై అనుభవయోగ్యములై మందరశ్లేషములై నూద

నందుంచుచుట మంచిదికేషము. తెలతాల ఆరని

జోగ్గతి మొదలగు కొన్ని వచనగ్రంథములు, ఏకాత్మకములు

ముక్కు మామకొని మునిగినను క్రిందు ఆందక

మీదులోచక తల్లిడిల్లకలసివంత గంభీరముగనున్నను,

నీక ఆక్షరము యినుపకోలవలె దుర్బేద్యములు

కాక శ్రవణదేవతలవివరములది సంతోష వర్ణకములై

యున్నవి. ఆఖరును రామపాటి వెంకటరామారావు

గారిది పెద్ద 'సమగ్ర'! పోమశ్రీభరణ్యగారి

('ప్రాకృతము : సమయకు పూర్వపు పాపీత్యము')

వ్యాస ముఖందవోధనాసలితము, ఆత్మావశ్యక

విషయనిర్ణయము, అనుపమ విమర్శనోత్సాహక దోహ

దము. వాఙ్మయవిధిలోని విమర్శనలు గ్రుడ్డిపొగడి

కలుపు, దుర్బుద్ధిలునుగాక, సవినకవులు పడుచున్న

భాషాబాహుళ్యము భాషనాద్యైకము, అర్థాన

వ్యయము మొదలగు ప్రలోభకములను చల్లని మంద

లింపులతో కూడియున్నది. 'మునిమాణిక్యంగారి వంటి

కథకులపైనే కొన్ని విమరణలు పడుచున్నవి! ఈ

కృంగాలకములో నిలచినచో పాపీత్య సంబం

ధపు మెలవులలోని సమస్త సవ్యాససమ్యక్త పోకడలు

స్పష్టముగ కనిపించువది. అవగా సంపాదనవిద్యనై

పాక్షికము కాగలదను భయమున కేమిమంతయు తావు

గాన్నించదు. గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారు వ్రాసి

వట్టు చేటి తెలుగులో చేటి గూలోకము ప్రతిభ

లించేటట్లు చేయగల విశిష్టకవులు లేరునున్నాగు,

విశిష్ట రచనలును వెలయుచున్నవి గనుక వారిని ప్రక

టించుటకు ఉదయినివంటి యిట్టి విశిష్టవ్యక్తిక కంతో

ఆవశ్యకతలేదున్నది. ఇట్టి ఆవశ్యకతను తీర్చుట బహు

వ్యయప్రయాస భరితమైనది. సంపాదకుని సమర్థత విచే

చనముక్రింద వ్యక్తిక విశిష్టమై పటిష్ఠమై స్థిరతరమగు

నూచనలు నిందుగా తోడుగుచున్నది గనుక చందా

దారులు హెచ్చుచు శ్రీమంతులు భూరివిరాళవృష్టి

గురిపించుచు ఉదయిని ఇతోభక దేవీప్రభూవనమై

వెలుగునట్లుచేసి ఆంధ్ర మతశక్తినికల పెల్లెడ నిది

యింతురుగాక!

అట్టోవియలో ఈ మా పపత్రిక

కాలచక్రము యొక్క నివ సందిక ప్రకటింపఁ

బడినది. కార్యస్థానమున వత్సారా

మేక్వరము, ఆత్మలిహస్తి, పశ్యమ గోదావరీజిల్లా.

సంపాదకుడు శ్రీయుత వి. వీరరాజ్ గారు. 41 పుటలు

చక్కని కథలు, హాస్యములు, లోకప్రసంగములు

కలవు. కవికొందల వెంట్రావుగారి 'విమానభూష'

యమ బానపదగీతము మిగుల మనోహరము. వచ్చే

సందికలలోగూడ అది ప్రకటింపఁబడును.

కర్నూలుజిల్లా మొరవకొండపోస్టు

వైబయంతి కొల్లాపురం గ్రామం స్నేహలతా

కవితా సంఘమునుండి శ్రీమతి

చేలోలు సుస్వతీదేవిగారి సంపాదకత్వమున వెలు

వడిన తృతీయార్థిక వ్యక్తిక. ఇదివరకు రెండింటి

వలెనే మిగుల రమణీయము, పండితాభిప్రాయములు

కేషాద్రి రమణకవుల ఆత్మకథ పరిపల్లె విశ్వనాథ

కామ్రైగారి తేవ్యపరాభూతమునకు తెలుగువద్య

ములు, వంధ్యుల జానకిరామయ్యగారి ప్రతిస్పంది,

జమనుర్తి కృష్ణమూర్తిగారి కాను, మొదలగు పెన్నె

పద్యకావ్యములు మిగుల రసవంతమగునవి కలవు.

సంపాదకీయములు

వర్ధంతి సంచిక

1986 జనవరి సంచికయందు సమగ్రముగా శ్రీ మొల్లజయన్త్యత్సవ వివరములే గాక మరికొందరు కవయిత్రుల ప్రశంసయుఁ జేయబడియుండును. అవరాసరస్వతియని ఆర్యావర్తమున నెన్నికగన్న శ్రీమతి సరస్వతి బాయిగారి జీవితసారము మనోహరమైన త్రివర్ణచిత్రముతోఁగూడఁ బ్రకటితమగును. ప్రసిద్ధులగు మరికొందఁ లెల్లొద్రమొక్కయుఁ ఛాయాచిత్రములును జీవితాంశములతోఁ గూడఁ బ్రకటింపఁబడఁగలవు.

కవి సార్వభౌముని కవితలక సన్మానము

శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాస త్రిలింగమహా విద్యాపీఠమునందు ఏతస్మహా విద్యాపీఠ స్థాపనాచార్యులగు శ్రీచూ సమృతానంద స్వాములవారి జన్మదినోత్సవ సందర్భమున నవంబరు యిరువదియవ తేది సాయంకాల మైదు గంటలకు శ్రీవిశ్వదాత దేశోద్ధారక కాళీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి యాధిపత్యమున నొక సమావేశము జరిగెను. శ్రీచూ సమృతానంద స్వామివారి జీవితమును గూర్చియు, మహా విద్యాపీఠ సంస్థాపనోద్దేశ్యమును గూర్చియు నుపన్యాసము లియ్యఁబడినతరుపరి కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారికి పండిత సన్మానము జరిగి, మహా విద్యాపీఠము పక్షమున నూట పదునారులు కవితలక శ్రీ కంచనపల్లి

కనకమ్మగారిచేఁ బండితబహుమానముగా సమర్పింపబడియెను

ఇక్కాలమున శ్రీకవితలక కంచనపల్లి కనకాంబగారివిగాని, శ్రీకవి సార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారిని గాని యెఱుంగని ఆంధ్రు లుండరు. కవి బ్రహ్మలకును, కవయిత్రులకును నెల్లవై వెలసిన నెల్లూరుపురవాసియై సంస్కృతాంధ్రనాహిత్య సాహిత్యములఁ దెసలేని పండిత్యముగడించి యాంధ్ర దేశమునం దతి గౌరవము బడసి, వేదాంత బోధముల విమలవిందుగ రచియించి విండినవారు కవితలకగారు. తేనెపోన లొలుక దివ్యముగ రామాయణమును రచించిన మొల్లగారి కన్నీవిధముల మెఱుంగుజెట్టి జన్మించినవారు. ఇక కవిసార్వభౌములన్న నెఱుంగనివారెవరు? సంస్కృతాంధ్రనాహిత్య సార్వభౌముడై, యనస్య సామాన్య గ్రంథము లాంధ్రమున రచియించి కనకాళి పేకములొంది సార్వభౌమ సంపదలందిన శ్రీపాద కవితల్లజునికి తరువాత నంతిటివారై యనదృశకవియై ఒక్కరే భారతమునంతయు నాంధ్రీకరించి రాజ్యహేంద్రపురవరంబున బుధుల రంజింపజేయుచుండ నేటికవి సార్వభౌముఁడు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు. కవితలక కవిసార్వభౌముని గౌరవించినది. ఇయ్యది యపూర్వము, అసామాన్యము; అద్వితీయము; ఆదర్శప్రాయము.

అంధ్ర వాఙ్మయచరిత్రయందు మాత్రమే గాక, ప్రపంచమునగల సుప్రసిద్ధములగు మరే వాఙ్మయ చరిత్రయందైనను గనపడెడి కవి శేఖరులెల్లరు పెద్దమ్మకు దగ్గరబంధువులై వెలసినవారే. ధనవిహీనులకు తృణమైన వంఘమున గౌరవము మృగ్యమును విషయ మెల్లరకు కరతలామలకమే. కాని కవులది యెంత మాత్రము గమనింపదు. “నుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కింమృదు నార్యోక్తి దలంచి తమ కవి తా సుధారసములో తన్మయులై యుండురేగాని తదితరములకై ప్రాకులాడ కుండురు. అట్టి సమయమందు సన్మానముల మాట దలపెట్టనేల? కవితాసాధుర్యమును గ్రహించువారు కవులును, రసజ్ఞులునునై యున్నారు. కవులెపుడు దర్శింపబడుకొందట మత్సరపూర్ణమతులై యుండుటచే వారి కితర ప్రసక్తి యుక్తరకురాదు. కవితయన్న నేమియో, రసజ్ఞతయన్న నెట్టిదియో కల నైన నెఱుంగివి సాధారణ ప్రజలకు కవుల నాదరింప నెపుడును దలంపునకు వచ్చునది గాదు. ధనవంతులు, రాజులు రసజ్ఞులై వెలసి యున్నచో కవులకు సన్మానము ధనలాభము గలుగుచుండెడివి. భాగ్యవశమున నట్టి రసజ్ఞ లాంధ్రదేశమున పెక్కుమంది వెలసిన కితంబుననే వాగనుశాసనులు, కవిబ్రహ్మలు, కవిసార్యభాములు, అష్టదిగ్గజము లాంధ్ర వాఙ్మయ ప్రపంచమున దివ్య దీప్తితో వెలుంగగల్గిరి. ఇవనేమి! వీరెంతమంది? దీనివలన నేమి ప్రాముఖ్యము గల్గినది? కవిసార్యభాముడై కనకాభిషేకము లందిన

శ్రీనాథుడే “కవితల్ జెప్పినపాడనేర్పిన వృథా కష్టంబై” యని యెందులకు వాపోయెనో, దీని నలన కవి సన్మానము లెంతసామాన్యములో కోవిదు లూహింపగలను.

సాధారణముగా పూర్వమాంధ్రదేశమున కవులు కవులనుగాని, కవయిత్రులనుగాని గౌరవించుచుండుటగురించి యొక్కడనోగాని వినము. అందులో ముఖ్యముగ ధనవంతులు గాక, స్వసంపాదనపై నాధారపడిన సాధారణ మైన కవయిత్రులు కవులను గౌరవించుట సారస్వత చౌత్రలం దెచటను కాగడాజెట్టి వెదికినను గనపడదు. ఇట్టి గౌరవము శ్రీ కనకాంబగారు గానించినన్ని యందలి ప్రాముఖ్యమును సులభముగ ప్రాజ్ఞులు గ్రహింపగలరు.

వండితుల నాహ్వానించి వాదోప వాదములజరిపి జయించినచో విరుద్ధముల రూపమున ధనమూలమున సత్కరించు చుండెడి విషయము ఆచటచట యొక్క క్కప్పుడు గనబడుచున్నది. అదియును ధనవంతులో రాజులో చేసెడువారు గదా! కవులు సన్మానములమాట చాటుననుంచి వైగా మత్సరులై యిరుల గౌరవము నణగ్రొక్క జూచుచుండుటచే గాబోలు **వేంగళిసూరన** “ఏగతిరచియించిరేని సమ కాలమువారలు మెచ్చరేగదా” యని యుద్ధోపిం చెను. ఇటీవ లాంధ్రలోకము మేల్కొని కవులను కవయిత్రులను గౌరవించుచున్నారు గదాయని యనచ్చును. నిజమే. ఆధుని

మొదటి పేజీ 52

కాంధ్రలోకము తమవిధులను గురుతెలింగి, కవితను గౌరవించుచు వారిజయంతులను జరుపుచుండవచ్చును. ఐన నెంతమంది కవుల జయంతులు జరుగుచున్నవి? ఎంతమంది కవులు కవయిత్రులు సోదరకవులను కవయిత్రులను గౌరవించుచున్నారు?

అశేష కవితావైభవ మొకయెత్తు; మహావిద్యావీరసంస్థాన మొకయెత్తు; కవిసార్వభౌములను గౌరవించుట మరియొకయెత్తు. వారిని గురువులని పండిత ప్రకాండలని కవితీలకగారు సాధారణజనులవలె గౌరవించెననుటకంటె, కవిసార్వభౌముని కవితామాధుర్యమునకు జొక్కి గౌరవించెననుట మంచిది. కవితామాధుర్యముచు కవులకంటె, కవయిత్రులకంటె యానందించువారెవరు; ఆదరించు వారెవరు? కావుననే యిది కవితీలకగారి ఉత్తమగుణజాలమునకు నిదర్శనము. ఇది యసామాన్యమనియు యాదర్శనీయమనియు వదించుటకు కారణముగలదు. ఏలయన, నిది మార్గదర్శకముగా గొని యిట్టి సన్మానము లాంధ్రదేశమున కవయిత్రులచే కవులకు, కవులచే కవయిత్రులకు జరుగవలసియున్నవి. ఇవిధమున కొత్త త్రోవద్రోక్కి మార్గదర్శకురాలైన శ్రీ కవితీలక కంచనపల్లి కనకమ్మగారు చిరకాల మాంధ్రులను తనకవితా సుధారస ధారలచే తన్మయులజేయ సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుగాక.

ధాయాచిత్రములు.

గృహలక్ష్మియం దితర రాష్ట్ర శ్రీ

రూపము లెక్కువగను ఆంధ్రరాష్ట్ర శ్రీ రూపములు చాల తక్కువగను బ్రకటింపఁ బడుటనుగూర్చి యిండుక కించనొందుచున్నాము.

కొందరుకొంద రువిదలు తమధాయా పటములను బ్రకటింప నిచ్చుటయందు గేవలము విముఖులై యున్నారు. అయిననొక మాట:—“ఇది ప్రసిద్ధాచారమే కనుక దీనిని దా మనుపరించుటయందుదోషమెంత మాత్రమును లే” డని నచ్చతెప్ప లాధ్యత మాయందున్నదికదా యని యీ మాటలు వ్రాయుచున్నాము.

విగ్రహారాధన యేకాలమునఁ బుట్టినదో సరిగా నెవరును నిర్ణయింపలేదు; కాని “యిది వేదకాలమున లేదు; ఉపనిషత్తులందు మాత్రము ప్రతిమార్చనాప్రసంగమున్నది; శాస్త్రయుగారంభమునుండియు దీని ప్రాముఖ్యత ప్రబలింపడి” యని కొందరు ప్రామాణికులు చెప్పిరి.” అది యట్లుండ నిండు. ఆగమశాస్త్రవేత్త విగ్రహనిర్మాణ విషయమునఁ జేసియున్న నాలుగు విభాగములలో ఇత్రాభాసమనునట్టిది యొకటి. చిత్రాభాసమనఁగా దేవతాస్వరూపములను గాని మానవస్వరూపములఁ గాని, గుడ్డల మీదనో గోడలమీదనో కట్టెపలకలయందో రంగులతోఁ జిత్రింపఁబడిన రూపము. ఇట్టిది రచింపఁబడుటకు మూడే కారణములు — భక్తి, గౌరవము, ప్రేమ.

శ్రీ రామచంద్రుఁ డస్తస్మత్త్వయగు సీతాదేవియొక్క వినోదమునకై తమ

పూర్వచరిత్రమంతయుఁ బటమునఁ జిత్రిం
పించి యామెకుఁ జూపువిషయము నుత్తర
రామచరితమునందుంట మీ రెరుంగరా? !
పురాణేతిహాసములయం దిట్టి వెన్నె
యుడును. మరియు నీ చిత్రపట విగ్రహవలం
దెక్కువ భాగమును స్త్రీలే నిర్వహించు
చుండిరనుటగుఁగూడ నెన్నో ప్రమాణము
లున్నవని యెఱుకపఱచుట యప్రస్తుత మన
కుండ్రుగాక! ఏ కారణము తెల్పున్నను ఈ
రూపనిర్మాణ విద్యలవలనఁ జరిత్రలకును
దత్తపదార్థమునఁ గల్గిన స్త్రీ పురుషులకును
ఒకవిధమైన శాశ్వతత్వమును ఏర్పడు
చున్నవి. పాశ్చాత్యదేశములందు మ్యూజి
యములలో నేన్నో కోట్లకొలది పౌనులను
సెలవుసేసి వేలకొలది సంవత్సరములకుఁ
బూర్వమునఁ బుట్టిగిట్టిన యిల్లాండ్ర
యొక్కయు మహాపురుషులయొక్కయు
స్వరూపములను సేకరించి వానిని భద్ర
పఱచి యుంచుచున్నారు. లోకవ్యవహార
ములయందు దస్తావేజు లెంతపనికివచ్చునో
యీ ఛాయాచిత్రములుగూడ సాంఘిక
జీవిత చరిత్రములయం దంతపనికివచ్చును.
నిజముగా నిపుడు మొల్లమాంబయొక్క
రూపపటమే యొకటి చిక్కినదనుకొనుడు.
మీ కెంతటి యుత్సాహము కలుగును!

మానవునియం దేమాత్రపు గొప్ప
దనమున్నను సరే దానికి వాగ్రూపమునను
జిత్రరూపమునను సుస్థిరతఁ జేకూర్చుటకే
చరితానిర్మాత నర్వథా యత్నించును.
అతని యభిప్రాయమేమి?—యంతర

సంతతుల కా కావ్యరూపపటములు రెండును
మార్గదర్శకములై యుండవలెననియే కదా!
ఇదియొక లోకకళ్యాణవాంఛయే కదా!
పెద్దలు తమ జీవితచరిత్రములను వ్రాసి
తమరూపపటములను జిత్రింపించి తమ
సన్తానములకు వశముజేయుటకంటె అధిక
తరమైన సంఘసేవ యేది?

సామాజికసీతి కిది చేయకుంట యొక
పెద్దలోపము! ఈ లోపమువల్ల సామాన్య
జనసంఘమునందు మహాయోగ్యతగల
స్త్రీలు పురుషులుగూడఁ గేవల మనామకలై
పోయినారు. ఆంధ్రసంఘచరిత్ర వ్రాయవలె
నంటె ఆ చరిత్ర లేవీ? ! వారిరూపము లసలే
లేవే!! ఇంక దేనినిబెట్టుకొని చరిత్రవ్రాయు
టయో? ! మొల్లమాంబ వ్రాసిన గద్యను
బట్టి ఆతుకూరి కేసయశెట్టిగారి కూతురును
శ్రీకంఠమల్లేశ్వరుని దయవలనఁ గవిత్వశక్తి
గలిగినదియునను నిట్టి రెండు మూడు విషయ
ములేనా! మరేదియులేదా? ! కవులయొక్క
కావ్యములయందుఁగంటె వారి దైనికజీవిత
ములఁగూర్చి చదువుటయందు మానవ
సమాజమున కెక్కువ ప్రీతియుండుట
స్వాభావికమే! దీనికంటె గూడ సధికతర
ప్రీతికరము వారిరూపపట సందర్శనమే!!
మేకోస్పియరు మహాకవి, అతడు పుట్టిన
యిల్లు, అతనికుర్చీ, అతడు మిత్రులతో
మాటాడుచుండుట యీ మొదలైన పట
ముల నెంతో బ్రహ్మనందమొంది చూచు
చున్నామే!!

ఇట్టి యభిప్రాయము పెద్దవారికే యున్నపు డీతఁ బిల్లలమాట చెప్పవలెనా! మహాత్ముని పటముకంటే యెగుటఁజెట్టి తచ్చరిత్ర మొక పిల్లవానికిఁ జెప్పిచూడుడు; అట్లు పెట్టక మరొకపిల్లవాని కా కథచెప్పి చూడుడు. పిల్లలకుఁ బెద్దలయందు భక్తి, గౌరవము, ప్రేమ, విశ్వాసము మొదలగు గుణముల గలిగించుట కింతకంటె మార్గమే లేదు — రూపపటముతోఁ గథచెప్పట.

గృహలక్ష్మికి వ్యాసము లెన్నో వచ్చుచున్నవి. వాటిని వ్రాసినవారి పేర్లు వినుచున్నాము; కాని, 'వారెవ్వరూ యేలా గుంటారూ' అనే సంగతి సందర్భములు మాత్రం తెలియవు!

ఇదియొకలోపమో కాదో తామే యోచించుకొందుగాక!

పరామర్శ

సోదరీమణి శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మ గారికి వచ్చినయావదకు ఆంధ్రేశమున విచారింపనివారే లేరు! సర్వసంగపరిత్యాగినియై లోకజ్ఞేయమునకుఁగాను కష్టములు పడిపడి చివికియున్న యీసోదరికి పెద్దకాలమున నిట్టి శోక మెంత దుర్భముగానుండునో చెప్ప శక్యమా! దురదృష్టవశమున నీమానమున నిట్టి ఘోరవార్తలు మరి రెండుమూడును బ్రకటింపవలసినవచ్చుటకు మే మెంతో విచారించుచున్నాము. స్వకులములకు కీర్తిసంపాదించగలిగి యుండెడివారు చిన్నతనమునందే కీర్తిశేషురాండ్రగుట ఆంధ్రభూమి కెంతో

నష్టము! ఐనను మన మేమిచేయఁగలము ప్రకృతివిలాసమొకప్పు డగ్నిపర్వతమువలె విజృంభించును. అట్టిదాని తత్వమెరిగి సాధ్యమైనంతవర కుపశమిల్లుటయే పరమార్థము. కృతార్థజీవులగు వారియాత్మల కీశ్వరుడు శాంతినిచ్చుఁగాక!!

రోత వ్రాంతలు

శ్రీమతి దినాకర్ణ శారదామణిదేవిగారు తమకు 'దొరికిన వ్యాస'మని మాకు బంపిన దాని సందుకొని యీ శ్రీమతియెడ నెంతో కృతజ్ఞతను దెలుపుచున్నాము.

సరే, అదిమాకు విధి: అదియటులుండగా నిక వ్యాస విషయమునుగూర్చియు గొంత చెప్పవలెనని ముచ్చటపడినందుకు మన్నింతుగాక!

ఈ విషయమునుగూర్చి లోగడ నొక మారు శ్రీమతి కనుప రి. పరలక్ష్మమ్మగారు 'మూడుతీర్మానము'లను శీర్షికతో 'భారతి' యందు వ్యాసమును వ్రాసిరి. దానికిని బ్రస్తుతపు వ్యాసమునకును హృదయధర్మ మొకటే కాని స్వరూప లేఖావిలాసములు మాత్రము వేరు. నీచకథకు హాస్యమని పేరుపెట్టుట, యెంగిలియాకులో అతిథి కన్న మువడ్డించుట వంటిది. దీనికి నిర్వచన మనవసరము. మన బిడ్డలు, మనలోబుట్టువులు, మనయిల్లాండ్రు, మనతల్లులు మొదలగు వారు, నేరిచియో నేరకయో దోషములనే చేయుచున్నారందఱము: ఏరిట్లుచేయుటకు ప్రస్తుత సాంఘిక

సంపాదకీయములు

పరిస్థితులే కారణము లనుకొందము: ఇట్టి దుష్టపరిస్థితులను జక్కఁజెట్టు బాధ్యత నీ కవికుమారులే వహించి రనుకొందము: ఐన స్త్రీలను విగతవస్త్రులజేసి వీధికెక్కించుట సంఘసంస్కరణమార్గమా!! 'దేవిదాసీవృత్తి' యేహ్యమని యెరిగి వేశ్యలుగూడ పవిత్ర మగు గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించు చున్నారే!! ఇట్టియెడ నిండ్లలోనుండి యే కాలకర్మవశముననో కాలుమీరిపడినవారిపై దయబూని చేతనైన సహాయముజేయుట సరియైనవధతి కాని సంసారములను బయటి కేడ్చుట మంచిదికాదు.

వత్రికాసంపాదకు లట్టి వెంతమాత్రము బ్రకటింపరాదు.

ఈ విషయము సర్వానర్థకరమనుట కేమియు సందేహములేదు.

మానిసిమణి లీ విషయమున నేవో యొకటి రెండువ్యాసములు వ్రాసి వేయుటలో ద్రుష్టివొందియుండక సమగ్రముగా బనిచేసి పవిత్ర మాతృభారతిని 'పండితమాను'ల చురకలనుండి తప్పించి యిహపరానందము లొందుదురుగాక!

కీ. కే. శ్రీమతి సన్నిధి చాణిక్యము తాల్లపాలెము

16 సంవత్సరముల హరిజనవిదుషి. 1-10-1935 తేదీ రాత్రి సుమారు 2.45 గం.

లకు తన పుట్టింట; సర్పదప్తయై శౌరికదేహమును చాలించెను.

శ్రీరామాశ్రమ విద్యార్థినియై గత డిసెంబరుమాసమున, పరసాపురం ఆంధ్రప్రదేశ్ సారస్వతపోటీపరీక్షనుందు ద్వితీయశ్రేణిలో జయముగాంచిన ప్రథమ హరిజనయువతి యీమెయే. హరిజననాయకులగు డాక్టరు టి. జియ్యరుదాసుగారి కన్యకాదరి. గత మే మాసముననే రజన్విలాసంతర వినాహము జేసికొనినది. అనతికాలముననే తన వినయ సౌశీల్యాది సద్గుణములచేత పరిసరగ్రామ సపర్థుల యాదరాభిమానంబు లార్జించుకొన్నది. ఆమె యాత్మకు శాంతి నొసంగుగాకయని పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచు, ఆమె ప్రియబంధు వర్గంబున కెల్ల మా సానుభూతి నిందుమూలముగా జెల్పుచున్నాము.

40 సంవత్సరముల అనుభవము.

బిడ్డలకు కలుగు యకృత్ (Liver) స్ప్లీన్ (Spleen) వ్యాధులకు
అనలు విజయనగర ఔషధము.

బాల సంజీవిని (రిజిస్టర్డ్)

నూటికి నూరు శేసులు గుణము.

వివరములను:— విజయనగరాస్థాన ఆయుర్వేద వైద్య నిపుణులగు

డాక్టరు— పిల్లా పాపయ్య పాత్రుడు & బడరు

98, 99 బ్రాడీసు రోడ్డు, మైలాపూరు, మదరాసు.

పి. కోదండరాం పిల్లై

(జేటు పి. యస్. పొన్ను స్వామిపిళ్లైవారి కుమారులు)

1854-వ సంవత్సరమున స్థాపితము.

ఉత్తమతరగతి కర్రపామగ్రుల నిర్మాతలు

(పి. యస్. పొన్ను స్వామిపిళ్లై భవనములు)

మీ భవనమును ఆలంకరించుటకును దానిని ఆకర్షణీయముగ
చేయుటకును మీకు కర్రపామగ్రులు కావలయును.

త్వరగా చేపెయ్యింతుము. నమ్మకమైన వనరినము.

కర్రపామగ్రులను కొనుటకుపూర్వము మాతో సంప్రదింపుము.

పురాతనమైన ప్రఖ్యాతిగల కంపెనీ.

39 & 44, ఎస్ట్రేజ్డ్ వెర్టు; మదరాసు.

శ్రీ మత్కన్యకావిజయము

ఉత్తమ యక్షగాన ప్రబంధము. పనుమర్తి కృష్ణమూర్తిగారు రచించినది.

వలయువారు నాలుగణాల బిళ్లలు

“గృహలక్ష్మీ కార్యాలయం, ఎగ్మూరు, మద్రాసు”కు సంప్రదించి.